

Smjernice EASO-a o uvjetima prihvata djece bez pratnje: operativni standardi i pokazatelji

Seriya praktičnih vodiča EASO-a

Prosinac 2018.

Smjernice EASO-a o uvjetima prihvata djece bez pratnje: operativni standardi i pokazatelji

Seriya praktičnih vodiča EASO-a

Prosinac 2018.

Rukopis dovršen 27. kolovoza 2018.

Ni EASO ni osobe koje djeluju u njegovo ime ne odgovaraju za uporabu podataka iz ove publikacije.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2019.

Print	ISBN 978-92-9476-009-8	doi:10.2847/50437	BZ-01-18-726-HR-C
PDF	ISBN 978-92-9494-990-5	doi:10.2847/99672	BZ-01-18-726-HR-N

© Europski potporni ured za azil, 2019.

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom EASO-a dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

Sadržaj

Popis kratica	5
Uvod.....	6
Uvodne napomene	6
Ranjivost djece bez pratnje	7
Načelo najboljih interesa djeteta.....	7
Područje primjene smjernica	10
Pravni okvir i opća načela.....	12
Struktura i format	13
Kako čitati smjernice.....	15
1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje	17
1.1. Informiranje.....	18
1.2. Sudjelovanje	20
1.3. Zastupanje	20
2. Posebne potrebe i sigurnosni rizici	22
2.1. Posebne potrebe	23
2.2. Sigurnosni rizici	25
3. Smještanje.....	27
4. Svakodnevna skrb.....	30
5. Osoblje.....	34
6. Zdravstvena skrb.....	37
7. Obrazovanje – pripremna nastava i strukovno osposobljavanje	40
7.1. Pristup obrazovnom sustavu i drugim obrazovnim mjerama	41
7.2. Pripremna nastava	42
7.3. Pristup strukovnom osposobljavanju	43
8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi te naknade	44
8.1. Hrana	45
8.2. Odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi.....	46
8.3. Naknada za svakodnevne troškove.....	48
9. Smještaj	49
9.1. Lokacija	49
9.2. Infrastruktura	50
9.3. Sigurnost.....	53
9.4. Zajedničke prostorije.....	54
9.5. Sanitacija	56
9.6. Održavanje	57
9.7. Oprema i usluge za komunikaciju	58
Prilog – Tablica sa sažetkom	59

Popis kratica

COM	Europska komisija
CRC	Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (1989.)
Države EU+	Države članice Europske unije te Norveška i Švicarska
EASO	Europski potporni ured za azil
EU	Europska unija
FRA	Agencija Europske unije za temeljna prava
Povelja EU-a	Povelja Europske unije o temeljnim pravima
UNHCR	Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice

Uvod

Uvodne napomene

U preinačenoj **Direktivi o uvjetima prihvata** (Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013., dalje u tekstu „Direktiva o uvjetima prihvata”) utvrđuju se standardi za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Cilj je direktive osigurati dostojan životni standard i usporedive životne uvjete u svim državama članicama Europske unije.

Direktiva o uvjetima prihvata istodobno ostavlja znatan stupanj diskrecije pri utvrđivanju onoga što se smatra dostojnim životnim standardom i kako bi se on trebao postići. Isto tako, nacionalni sustavi za prihvata znatno se razlikuju u pogledu organizacije i modaliteta za osiguravanje uvjeta prihvata te se stoga standardi uvjeta prihvata i dalje razlikuju u državama članicama EU-a, Norveškoj i Švicarskoj (države EU+) ⁽¹⁾.

Europskim migracijskim programom ⁽²⁾ dodatno je naglašena važnost jasnog sustava za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu kao dijela snažne zajedničke europske politike azila. Posebno se upućuje na potrebu za dodatnim smjernicama kako bi se poboljšali standardi uvjeta prihvata u državama članicama.

Dolazak ranjivih migranata u EU, posebno djece, uključujući djecu bez pratnje, predstavlja znatan izazov za nacionalne sustave i uprave, uključujući sustave za zaštitu djece. Ti su sustavi sve više izloženi pritisku kad se suočavaju s potrebom osiguravanja, među ostalim, kvalificiranog osoblja za rješavanje posebnih potreba, odgovarajućeg smještaja i dodatnih resursa za obrazovanje i sprječavanje nestanka djece.

Dok se *Smjernice EASO-a o uvjetima prihvata: operativni standardi i pokazatelji* (2016.) primjenjuju na sve podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, ove su smjernice usmjerene na aspekte povezane s posebnim uvjetima prihvata djece bez pratnje ⁽³⁾ i njihovim posebnim potrebama. Zbog njihove **ranjivosti**, djeca migranti, a posebno djeca bez pratnje, zahtijevaju posebnu i odgovarajuću zaštitu. Stoga se standardima i pokazateljima utvrđenima u ovim smjernicama uzimaju u obzir posebne potrebe djece bez pratnje ⁽⁴⁾. Bez obzira na to, standardi i pokazatelji navedeni u ovim smjernicama mogu se primjenjivati i na djecu s pratnjom, npr. radi utvrđivanja posebnih potreba djece u vezi s prihvatom, radi pružanja zdravstvene skrbi, obrazovanja te rekreacijskih i grupnih aktivnosti. U određenoj se mjeri potrebe djece s pratnjom u vezi s prihvatom razmatraju i u prethodno navedenim *Smjernicama EASO-a o uvjetima prihvata* (2016.).

Ukupni je cilj ovih smjernica pružiti potporu državama EU+ u provedbi ključnih odredbi Direktive o uvjetima prihvata uz istodobno osiguravanje odgovarajućeg životnog standarda djece bez pratnje koji uzima u obzir njihove posebne potrebe u vezi s prihvatom.

Smjernice su izrađene kako bi imale **nekoliko svrha**:

- *na političkoj razini* služe kao alat za potporu reformi ili razvoju te kao okvir za postavljanje/daljnji razvoj standarda prihvata,
- *na operativnoj razini* mogu ih upotrebljavati tijela/subjekti za prihvata, a posebno oni koji rade s djecom bez pratnje, u svrhu planiranja prihvatnih objekata/upravljanja prihvatnim objektima, osiguravanja odgovarajuće skrbi u skladu s posebnim potrebama i/ili pružanja potpore osoblju i osposobljavanju osoblja.

Stoga su ciljna skupina ovih smjernica o uvjetima prihvata djece bez pratnje osobe koje rade s djecom bez pratnje, kao i tvorcima politika. Smjernice su usmjerene na tijela za prihvata i sastavljene imajući na umu osoblje koje radi na prihvatu. Međutim, određeni se elementi mogu primijeniti na velik broj različitih kategorija osoblja, neovisno o njihovom položaju i zanimanju. Stoga se **osobama koje rade s djecom bez pratnje** smatraju sve osobe koje su u izravnom kontaktu s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, bez obzira na poslodavca (država ili općine, međuvladine organizacije,

⁽¹⁾ Usp. Agencija Europske unije za temeljna prava, „*Current migration situation in the EU: Oversight of reception facilities with reference to oversight of reception facilities for children*” (Trenutačna situacija u pogledu migracija u EU-u: Nadzor prihvatnih objekata s obzirom na nadzor prihvatnih objekata za djecu), str. 4.

⁽²⁾ Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Europski migracijski program, 13. svibnja 2015., COM(2015) 240; kada je riječ o zaštiti djece migranata, vidjeti: Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu: Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final, odjeljak 4., str. 8. et seq.

⁽³⁾ Za definiciju pojma „djeca bez pratnje” vidjeti str. 12. et seq.

⁽⁴⁾ Na temelju rasprava s mrežom tijela za prihvata i u skladu s Komunikacijom Komisije Europskom parlamentu: Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final, razvoj smjernica o operativnim standardima i pokazateljima za prihvata djece bez pratnje utvrđen je 2017. kao prioritet u okviru rada mreže.

nevladine organizacije, privatni izvođači itd.). To posebno uključuje socijalne radnike, obrazovno i zdravstveno osoblje, službenike za registraciju, prevoditelje, upravitelje objekata, osoblje za administraciju/koordinaciju te zastupnike.

Osim toga, smjernice mogu služiti kao **temelj za razvoj okvira za praćenje** kako bi se procijenila kvaliteta nacionalnih sustava za prihvata.

Postupak izrade ovog dokumenta prati utvrđenu metodologiju matrice kvalitete koju je uspostavio EASO. Nacrtni ovog dokumenta izradila je radna skupina sastavljena od stručnjaka iz država članica EU-a uzimajući u obzir preliminarni doprinos i savjete referentne skupine iz područja prihvata i temeljnih prava, uključujući Europsku komisiju, Agenciju Europske unije za temeljna prava (FRA) i Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), Europsko vijeće za izbjeglice i prognanike (ECRE) i Međunarodnu organizaciju za migracije (IOM). Prije donošenja konačnih smjernica provedeno je savjetovanje s EASO-ovom mrežom tijela za prihvata koja se sastoji od država EU+ te ih je formalno donio Upravni odbor EASO-a.

Ranjivost djece bez pratnje

Djeci migrantima bez pratnje potrebna je posebna i prilagođena zaštita ⁽⁵⁾. Ona su osobito ranjiva zbog svoje dobi, udaljenosti od doma i razdvojenosti od roditelja ili skrbnika. Djeca migranti izložena su rizicima i možda su bila svjedoci ekstremnih oblika nasilja, iskorištavanja i trgovine ljudima te fizičkog, psihičkog i spolnog zlostavljanja prije i/ili poslije njihova dolaska na područje EU-a. Prijeti im rizik od marginalizacije, uvlačenja u kriminalne aktivnosti i radikalizacije. Djeca bez pratnje kao posebno ranjiva skupina osjetljivija su na utjecaje iz svoje okoline. Djevojčice bez pratnje osobito su izložene riziku od prisilnih i ranih brakova jer njihove obitelji u tome vide izlaz iz otežanih materijalnih uvjeta ili ih na taj način žele zaštititi od daljnjeg spolnog nasilja. Osim toga, djevojčice bez pratnje možda već imaju vlastitu djecu za koju se moraju brinuti. Djeca bez pratnje s invaliditetom posebno su ranjiva i izložena su visokom riziku da postanu žrtve nasilja. Djeca bez pratnje mogu biti posebno ranjiva zbog svojeg spolnog identiteta, spolne orijentacije ili rodnog izražavanja. Stoga su zaštita djece migranata, a posebno djece bez pratnje, i osiguravanje poštovanja njihovih najboljih interesa prioriteta EU-a, neovisno o statusu djeteta i u svim fazama migracije ⁽⁶⁾.

Činjenica da se ocjenjuju ranjivosti djece bez pratnje odnosno rješavaju njihove potrebe ne znači da se ne bi trebala uzimati u obzir njihova snaga. Nužna usmjerenost na ranjivost ne bi smjela ograničiti razvoj odgovarajućih politika, postupaka potpore i skrbi prilagođenih potrebama i kapacitetima djece bez pratnje, uz istodobno prepoznavanje njihove otpornosti ⁽⁷⁾.

Načelo najboljih interesa djeteta

Bez obzira na njihov migracijski ili izbjeglički status, djeca bez pratnje prije svega imaju sva prava sadržana u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. U članku 3. Konvencije navedeno je sljedeće: „U svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, glavna briga mora biti zaštita interesa djeteta.“ Odbor za prava djeteta izdao je opće komentare kako bi državama pružio mjerodavne smjernice u pogledu tumačenja i provedbe Konvencije o pravima djeteta. Relevantni opći komentari Odbora za prava djeteta koji se odnose na djecu bez pratnje s obzirom na načelo najboljih interesa djeteta među ostalim su sljedeći:

- Opći komentar br. 12 (2009.) o pravu djeteta da bude saslušano,
- Opći komentar br. 14 (2013.) o najboljim interesima djeteta,
- Opći komentar br. 22 (2017.) o općim načelima koja se odnose na ljudska prava djece u kontekstu međunarodnih migracija ⁽⁸⁾.

Načelo najboljih interesa djeteta sadržano je u svim pravnim instrumentima zajedničkog europskog sustava azila. U skladu s člankom 23. Direktive o uvjetima prihvata, najbolji interes djeteta primarna je briga država članica pri provedbi odredaba direktive koje se odnose na djecu. U članku 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima navedeno je da u „svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili

⁽⁵⁾ Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final.

⁽⁶⁾ Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final.

⁽⁷⁾ Usp. Björklund, „Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context“ (Maloljetnici izbjeglice bez pratnje u Finskoj – problemi i dobra praksa u nordijskom kontekstu), 2015. (pristupljeno 24. srpnja 2018.); Vervliet, „The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial wellbeing“ (Kretanja maloljetnika izbjeglica bez pratnje: težnje, djelovanje i psihosocijalna dobrobit), 2013.

⁽⁸⁾ Odbor UN-a za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Zajednički opći komentar br. 3 (2017.) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; Opći komentar br. 22 (2017.) Odbora za prava djeteta o općim načelima koja se odnose na ljudska prava djece u kontekstu međunarodnih migracija, 16. studenoga 2017., CMW/C/GC/3-CRC/GC/22.

privatne institucije, glavna briga mora biti zaštita interesa djeteta”. Stoga bi, kada primjenjuju Direktivu o uvjetima prihvata, države članice trebale nastojati osigurati potpunu usklađenost s načelom najboljih interesa djeteta, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta odnosno Poveljom EU-a (9).

Pri ocjeni najboljih interesa djeteta, države EU+ na odgovarajući način posebno uzimaju u obzir sljedeće čimbenike:

- mogućnosti spajanja obitelji,
- dobrobit i socijalni razvoj djeteta, posebno uzimajući u obzir sredinu iz koje dijete potječe,
- pitanja vezana uz sigurnost i zaštitu, posebno kada postoji opasnost da dijete postane žrtvom trgovine ljudima,
- mišljenje djeteta u skladu s njegovom dobi i zrelošću (10).

Dodatne smjernice moći će se pronaći u predstojećem *Praktičnom vodiču EASO-a o najboljim interesima djeteta u postupku azila* u kojem će se pružiti pregled načela najboljih interesa uz relevantnu terminologiju, preduvjete i zaštitne mjere, pokazatelje ranjivosti i rizika te smjernice o tome kako ocijeniti najbolje interese djeteta (11).

Primjena načela najboljih interesa sastavni je dio standarda i pokazatelja uključenih u ove smjernice i tog bi se načela trebalo pridržavati u osiguravanju uvjeta prihvata u nacionalnim sustavima. Za provedbu načela najboljih interesa djeteta potrebno je ocijeniti niz elemenata koji pridonose cjelokupnom postupku provedbe **ocjene najboljih interesa**. U poglavljima o sudjelovanju, posebnim potrebama i rizicima, kao i u onima o smještanju, svakodnevnoj skrbi i zdravstvenoj skrbi detaljno se opisuje opseg potrebnih i predloženih razmatranja koja su dio ocjene najboljih interesa.

Ocjene provode osobe koje su u izravnom kontaktu s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, pri čemu se mora uzeti u obzir multidisciplinarnost ocjene najboljih interesa. Multidisciplinarnost ocjene najboljih interesa znači da se u obzir uzimaju stajališta i mišljenja različitih vrsta stručnjaka čija su mišljenja relevantna za donošenje odluka o određenom pitanju (npr. zastupnici, pružatelji skrbi, socijalni asistenti, psiholozi, liječnici, odgajatelji).

Ocjene se provode u različitim fazama nakon dolaska. U skladu s člankom 22. Direktive o uvjetima prihvata, ocjena posebnih potreba ranjivih osoba u vezi s prihvatom počinje se pripremati u razumnom razdoblju nakon podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Osim toga, države članice moraju osigurati da se posebne potrebe u vezi s prihvatom uzimaju u obzir, u skladu s odredbama Direktive o uvjetima prihvata, čak i ako se pokažu u kasnijoj fazi postupka azila. Države članice moraju osigurati da potpora koja se pruža podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu s posebnim potrebama u vezi s prihvatom u skladu s direktivom tijekom čitavog postupka azila uzima u obzir njihove posebne potrebe u vezi s prihvatom.

Stoga se u svakom slučaju mora provesti neposredna preliminarna procjena koja obuhvaća ranjivost, posebne potrebe i rizike (usp. poglavlje 2., Posebne potrebe i sigurnost) te ocjena najboljih interesa mora početi u toj fazi. Prethodno navedene ocjene moraju se provoditi na sveobuhvatan i redovit način koji je povezan sa stalnim ocjenjivanjem najboljih interesa koje se provodi za sva djelovanja i odluke povezane s djecom.

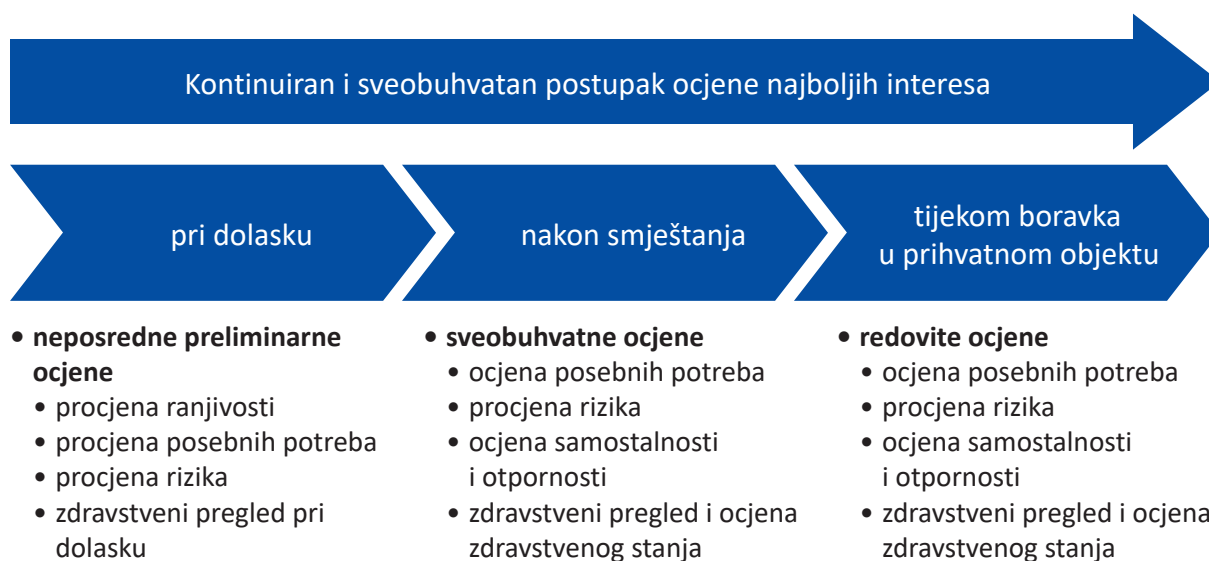
(9) Uvodna izjava 9. Direktive o uvjetima prihvata.

(10) Članak 23. Direktive o uvjetima prihvata.

(11) Za dodatne smjernice o načelu najboljih interesa djeteta vidjeti: UNHCR, „*Safe and Sound*” (Sigurni i zdravi), 2014. (pristupljeno 25. travnja 2018.); UNHCR/Međunarodni odbor za pomoć, „*Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*” (Priručnik za rad na terenu za provedbu Smjernica UNHCR-a za utvrđivanje najboljih interesa djeteta), 2011.; UNHCR, „*Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*” (Smjernice za utvrđivanje najboljih interesa djeteta), 2008.

Slika 1. Najbolji interesi djeteta. Prilagođeno na temelju predstojećeg *Praktičnog vodiča EASO-a o najboljim interesima djeteta u postupku azila*.

Slika 2. Faze ocjenjivanja.

Područje primjene smjernica

U skladu s Direktivom o uvjetima prihvata, svrha je ovog dokumenta pružiti smjernice u pogledu uvjeta prihvata za

djecu bez pratnje koja podnose zahtjev za međunarodnu zaštitu i/ili borave u prihvatnim objektima.

Iako djeca bez pratnje koja borave u prihvatnom objektu, ali nisu podnijela zahtjev za međunarodnu zaštitu nisu obuhvaćena Direktivom o uvjetima prihvata, na ove bi smjernice trebalo obratiti pozornost i pri prihvatu takve djece kako bi se uzelo u obzir pravo na nediskriminaciju (članak 2. Konvencije o pravima djeteta).

Pododjeljci u nastavku usmjereni su na svaki od tri dijela područja primjene (tj. djecu bez pratnje, zahtjev za međunarodnu zaštitu, lokaciju i objekte).

Djeca bez pratnje

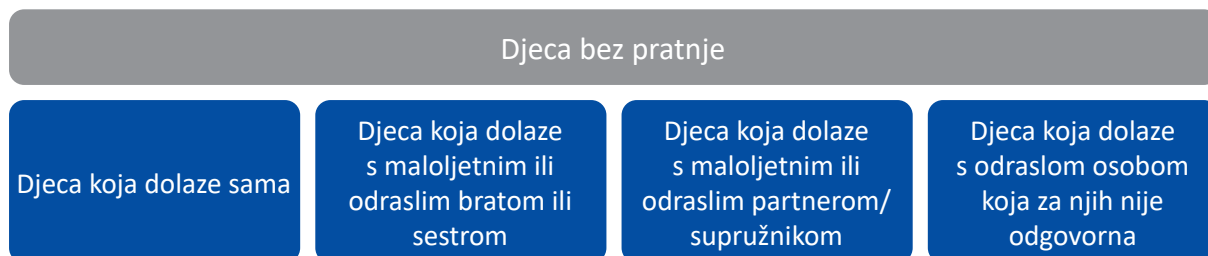
Za potrebe ovih smjernica i u skladu s člankom 2. točkom (e) Direktive o uvjetima prihvata, „dijete bez pratnje” je:

maloljetnik koji dolazi na državno područje država članica bez pratnje odrasle osobe koja je za njega odgovorna, bilo prema pravu ili praksi dotične države članice, tako dugo dok ta osoba stvarno ne preuzme brigu o njemu. Definicija uključuje i maloljetnika koji je ostao bez pratnje nakon što je ušao na državno područje država članica ⁽¹²⁾.

Za potrebe ovih smjernica pojam „razdvojena djeca” obuhvaćen je definicijom pojma „djece bez pratnje” ⁽¹³⁾.

Pretpostavka da je riječ o djetetu bez pratnje u skladu s Direktivom o uvjetima prihvata ne mijenja se ako dijete bez pratnje na državno područje države članice dolazi zajedno s:

- maloljetnim ili punoljetnim bratom ili sestrom,
- maloljetnim ili punoljetnim partnerom/supružnikom, i/ili
- članovima obitelji, rođacima ili odraslim osobama s kojima nije u srodstvu koje nisu odgovorne za njega prema pravu ili praksi predmetne države članice.

Slika 3. Djeca bez pratnje (opseg pojma).

Djeca koja dolaze sama

Djeca koja na državno područje države članice dolaze bez pratnje odrasle osobe koja je za njih odgovorna, bilo prema pravu ili praksi predmetne države članice, te su zbog toga obuhvaćena ovim smjernicama.

Djeca koja dolaze s maloljetnim ili odraslim bratom ili sestrom

Dva maloljetna brata ili sestre dva su djeteta bez pratnje koja su u srodstvu. Odrasla braća ili sestre ne smatraju se odraslim osobama odgovornima za svojeg maloljetnog brata ili sestru. Djeca koja dolaze s odraslim bratom ili sestrom stoga se smatraju djecom koja dolaze bez pratnje odrasle osobe koja je za njih odgovorna, bilo prema pravu ili praksi predmetne države članice, te su zbog toga obuhvaćena ovim smjernicama.

⁽¹²⁾ U skladu s člankom 2. točkom (d) izvorne Direktive o uvjetima prihvata, „dijete” označava državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva mlađu od 18 godina. Pojmovi „dijete” i „maloljetnik” smatraju se sinonimima (koji označavaju svaku osobu mlađu od 18 godina) i oba se pojma upotrebljavaju u ovom dokumentu. Međutim, prednost se daje pojmu „dijete”. Pojam „maloljetnik” odabire se kada se izričito upotrebljava u pravnoj odredbi ili određenom članku (npr. odredbe pravne stečevine EU-a u području azila).

⁽¹³⁾ U pravnoj stečevini EU-a u području azila ne navodi se definicija pojma „razdvojena djeca”. U skladu sa stavkom 8. Općeg komentara br. 6 (2005.) Odbora UN-a za prava djeteta o postupanju s djecom bez pratnje ili razdvojenom djecom koja se nalaze izvan svoje zemlje podrijetla, „razdvojeno dijete” jest dijete koje dolazi na državno područje država članica bez pratnje odrasle osobe koja je za njega odgovorna, bilo prema pravu ili praksi predmetne države članice (dakle, razdvojeno od odrasle osobe odgovorne za njega), ali nije nužno razdvojeno od drugih rođaka.

Djeca koja dolaze s maloljetnim ili odraslim partnerom/supružnikom

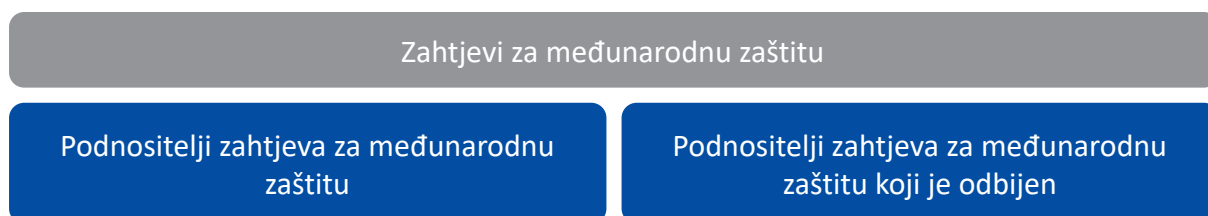
Odrasli partner/supružnik djeteta ne smatra se odraslom osobom odgovornom za svojeg maloljetnog partnera/supružnika. Djeca koja dolaze s odraslim partnerom/supružnikom stoga se smatraju djecom koja dolaze bez pratnje odrasle osobe koja je za njih odgovorna, bilo prema pravu ili praksi predmetne države članice, te su zbog toga obuhvaćena ovim smjernicama.

Djeca koja dolaze s odraslim osobama koje nisu njihovi roditelji

Djeca koja dolaze s odraslim osobama koje nisu njihovi roditelji smatraju se, u trenutku dolaska, djecom koja dolaze bez pratnje odrasle osobe koja je za njih odgovorna, bilo prema pravu ili praksi predmetne države članice, te su zbog toga obuhvaćena ovim smjernicama.

Zahtjev za međunarodnu zaštitu

U skladu s Direktivom o uvjetima prihvata, ove su smjernice usmjerene na djecu bez pratnje u svim fazama i vrstama postupaka povezanih sa zahtjevima za međunarodnu zaštitu. To uključuje djecu bez pratnje kao državljane trećih zemalja ili osobe bez državljanstva koje su podnijele zahtjev za međunarodnu zaštitu o kojemu još nije donesena konačna odluka. Primjenjuju se i na djecu bez pratnje o čijem je zahtjevu za međunarodnu zaštitu donesena negativna odluka, tijekom razdoblja njihova boravka u prihvatnom objektu.

Slika 4. Podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu (opseg pojma).

Kako je prethodno navedeno, kada je riječ o osobama koje nisu podnijele zahtjev za međunarodnu zaštitu, ove bi smjernice trebalo uzeti u obzir i pri prijemu djece bez pratnje koja nisu podnijela zahtjev za međunarodnu zaštitu, ali borave u prihvatnom objektu.

Prihvatni objekti za djecu bez pratnje

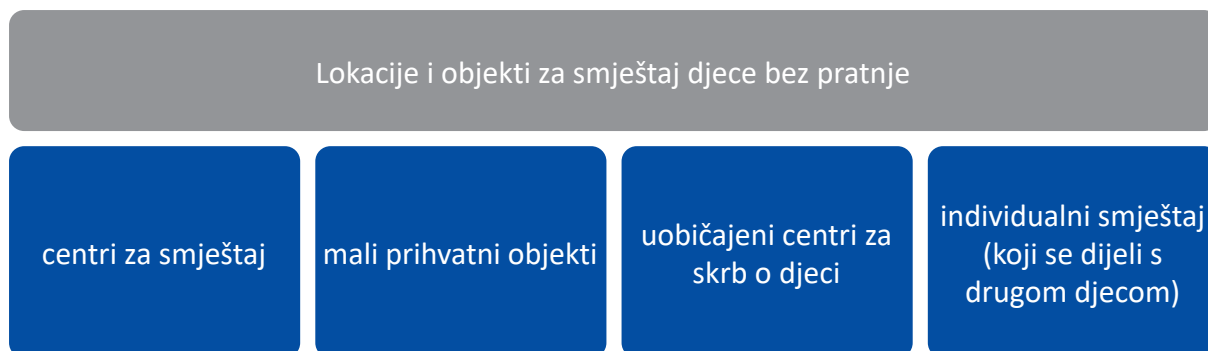
Kako bi se osiguralo jednako postupanje prema podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu u cijelom EU-u, Direktiva o uvjetima prihvata trebala bi se primjenjivati tijekom svih faza i vrsta postupaka povezanih sa zahtjevima za međunarodnu zaštitu te bi se trebala primjenjivati u pogledu svih lokacija i objekata za smještaj podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu ⁽¹⁴⁾. Stoga su ovim smjernicama obuhvaćene sve lokacije i objekti za smještaj djece bez pratnje.

Udomiteljska skrb ⁽¹⁵⁾ primjereno je i često poželjno i isplativo rješenje za osiguravanje smještaja za djecu bez pratnje. Međutim, potrebno je napomenuti da standardi u pogledu upravljanja udomiteljskom skrbi nisu obuhvaćeni ovim smjernicama. To je zato što se osobna i strukturna obilježja smještaja u udomiteljskim obiteljima razlikuju od onih u prethodno navedenim lokacijama i objektima za smještaj djece bez pratnje.

U većini država EU+ djeca bez pratnje smještena su u odvojenim prihvatnim objektima posebno namijenjenima za djecu bez pratnje, posebnim dijelovima za djecu bez pratnje u uobičajenim prihvatnim objektima, uobičajenim ustanovama za pružanje skrbi ili udomiteljskim obiteljima. U ovim smjernicama propisuju se standardi i pokazatelji za djecu bez pratnje u prihvatnim objektima i ustanovama za pružanje skrbi, uključujući centre za smještaj, male prihvatne objekte, uobičajene centre za skrb o djeci i individualni smještaj (koji se dijeli s drugom djecom). Ove se smjernice primjenjuju u pogledu prihvata u skladu s Direktivom o uvjetima prihvata.

⁽¹⁴⁾ Uvodna izjava 8. Direktive o uvjetima prihvata.

⁽¹⁵⁾ Za prihvati i život u obiteljima vidjeti: NIDOS, „Reception and Living in Families (RLF), Final report“ (Prihvati i život u obiteljima, završno izvješće), 2015.; za projekte i alate u okviru projekta „Alternative Family Care (ALFACA)“ vidjeti: Europska mreža ustanova za skrbištvo (ENGI), „Alternative Family Care (ALFACA)“ (Alternativna rješenja za smještaj u obiteljima).

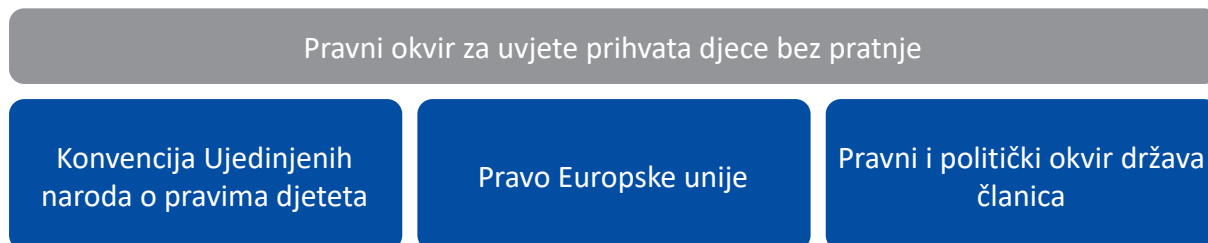
Slika 5. Lokacije i objekti (opseg pojma).

Ne dovodeći u pitanje postojanje nacionalnih sustava kojima se uređuje jednaka raspodjela podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu na području država članica, pitanja u pogledu smještanja trebala bi se tumačiti i u potpunosti provoditi u skladu s prethodno navedenim načelom najboljih interesa djeteta i načelom jedinstva obitelji te uz poštovanje posebnih potreba u vezi s prihvatom koje bi djeca bez pratnje mogla imati. Kada se djeci bez pratnje osigurava smještaj u ustanovama, takvi objekti moraju biti prilagođeni posebnim potrebama djece, a osoblje mora biti osposobljeno za uzimanje u obzir potreba djece bez pratnje. Detaljne smjernice o smještanju navode se u poglavlju VI.

Kada je riječ o osiguravanju odgovarajućih uvjeta prihvata, svrha smjernica nije propisivanje metoda za osiguravanje uvjeta prihvata. Ako nije drukčije navedeno, standardi i pokazatelji u ovom dokumentu primjenjuju se na osiguravanje uvjeta prihvata bez obzira na to jesu li ti uvjeti osigurani u naravi ili u obliku novčane naknade ili vaučera. Taj pristup temelji se na članku 2. točki (g) Direktive o uvjetima prihvata u kojoj su navedeni različiti modaliteti za osiguravanje uvjeta prihvata.

Pravni okvir i opća načela

Zaštita djece bez pratnje obuhvaćena je nizom prava na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Slika 6. Pravni okvir.

U skladu s međunarodnim pravom glavni je pravni instrument za zaštitu djece Konvencija o pravima djeteta. Relevantni Opći komentari Odbora za prava djeteta koji se odnose na djecu bez pratnje među ostalim su oni prethodno navedeni u pogledu načela najboljih interesa djeteta:

- Opći komentar br. 6 (2005.) o postupanju s djecom bez pratnje ili razdvojenom djecom koja se nalaze izvan svoje zemlje podrijetla,
- Opći komentar br. 13 (2011.) o pravu djeteta na slobodu od svih oblika nasilja.

Vijeće Europske unije i predstavnici vlada država članica prihvatili su zaključke o zaštiti djece migranata ⁽¹⁶⁾ i time potvrdili da djeca migranti imaju pravo na zaštitu u skladu s relevantnim odredbama zakonodavstva EU-a, uključujući Povelju EU-a, i u skladu s međunarodnim zakonodavstvom o pravima djeteta.

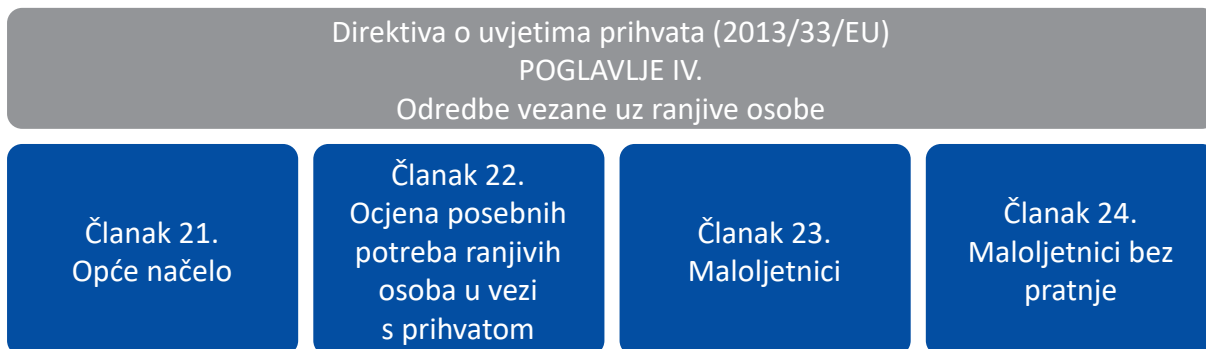
U Komunikaciji o zaštiti djece migranata iznosi se niz mjera koje EU i države članice trebaju uzeti u obzir ili na bolji način provesti kako bi se osigurala učinkovita zaštita sve djece migranata te ih se poziva da pojačaju djelovanje u svim fazama migracije ⁽¹⁷⁾. Države članice među ostalim se potiče da:

- osiguraju da se pri dolasku provedu pojedinačne ocjene ranjivosti i potreba djece uzimajući u obzir rod i dob te da se te ocjene uzimaju u obzir u svim sljedećim postupcima,

⁽¹⁶⁾ Vijeće Europske unije, Zaključci Vijeća o promicanju i zaštiti prava djeteta, 3. travnja 2017., dokument br. 7775/17; Vijeće Europske unije, Zaključci Vijeća Europske unije i predstavnika vlada država članica o zaštiti djece migranata, 8. lipnja 2017., dokument br. 10085/17.

⁽¹⁷⁾ Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final, odjeljak 4., str. 8. et seq.

- osiguraju da sva djeca imaju pravodoban pristup zdravstvenoj skrbi (uključujući preventivnu skrb) i psihosocijalnoj potpori te uključivom formalnom obrazovanju, bez obzira na status,
- osiguraju niz alternativnih mogućnosti skrbi za djecu bez pratnje, uključujući udomiteljsku skrb/smještaj u obiteljima,
- uvedu politike za zaštitu djece u svim prihvatnim objektima u kojima su smještena djeca, uključujući imenovanje osobe odgovorne za zaštitu djece,
- osiguraju uspostavu odgovarajućeg i učinkovitog sustava praćenja prihvata djece migranata.

Slika 7. Pravni okvir u skladu s Direktivom o uvjetima prihvata.

Direktivom o uvjetima prihvata osigurava se da se svakom djetetu jamči standardna razina uvjeta prihvata. U članku 21. Direktive o uvjetima prihvata utvrđene su posebne kategorije ranjivih podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (uključujući djecu bez pratnje) te se države članice obvezuju na uzimanje u obzir posebnog položaja tih ranjivih osoba. Člankom 22. Direktive o uvjetima prihvata predviđa se ocjena posebnih potreba ranjivih osoba u vezi s prihvatom. Člankom 23. Direktive o uvjetima prihvata nastoji se osigurati da se najbolji interesi djeteta smatraju primarnom brigom. U članku 24. Direktive o uvjetima prihvata utvrđuju se pravila za prihvata djece bez pratnje i postupanje s njima.

Osim načela najboljih interesa djeteta, sljedeća su načela sastavni dio standarda i pokazatelja koji su uključeni u ovaj dokument i trebalo bi ih se pridržavati u osiguravanju uvjeta prihvata u nacionalnim sustavima:

- **Transparentnost i odgovornost:** osiguravanje uvjeta prihvata trebalo bi se temeljiti na transparentnim i poštenim pravilima i postupcima donošenja odluka. Ne dovodeći u pitanje relevantnost uključivanja dodatnih dionika za provedbu specifičnih zadataka u nacionalnim sustavima za prihvata (npr. nevladine udruge, privatni sektor itd.), ukupnu odgovornost za postizanje najviših razina transparentnosti i odgovornosti imaju tijela nadležna za prihvata.
- **Povjerljivost:** pri primjeni standarda i pokazatelja iz ovih smjernica poštuju se pravila o povjerljivosti predviđena nacionalnim i međunarodnim pravom u odnosu na sve informacije koje su osobe koje rade s djecom bez pratnje dobile u okviru svojeg rada.
- **Sudjelovanje:** u skladu s člankom 18. stavkom 8. Direktive o uvjetima prihvata te kako bi se poštovala prava djece na sudjelovanje u skladu s Poveljom EU-a i Konvencijom o pravima djeteta, tijela za prihvata izrazito se potiču na olakšavanje sudjelovanja i uključenosti sve djece bez pratnje u upravljanju materijalnim i nematerijalnim aspektima uvjeta prihvata.
- **Nediskriminacija:** potrebno je omogućiti jednak pristup uvjetima prihvata svoj djeci bez pratnje, bez diskriminacije.

Struktura i format

U središtu su ovog dokumenta usmjeravanje, utvrđivanje, ocjena posebnih potreba u vezi s prihvatom i odgovor na takve potrebe te osiguravanje uvjeta prihvata djeci bez pratnje u nacionalnim sustavima za prihvata. Smatra se da su svi standardi u ovim odjeljcima važni kako bi se osiguralo pružanje uvjeta prihvata u skladu s Direktivom o uvjetima prihvata.

Nakon ovog uvodnog dijela, smjernice započinju kratkim odjeljkom pod naslovom „Kako čitati smjernice”, u kojem se objašnjavaju koncepti koji se upotrebljavaju. Smjernice su podijeljene u devet cjelina u kojima se obrađuju sljedeće teme:

1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje;
2. Posebne potrebe i rizici;
3. Smještanje;
4. Svakodnevna skrb;
5. Osoblje;
6. Zdravstvena skrb;
7. Obrazovanje;
8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi i naknade;
9. Smještaj.

Svaki odjeljak uključuje specifične zajedničke „standarde” koji su primjenjivi na nacionalne sustave za prihvata u državama EU+. Svaki se standard povezuje s relevantnim „pokazateljima” koji pomažu ocijeniti poštuju li se standardi. U ovim su smjernicama pokazatelji integrirani u različite odjeljke kako bi se izmjerilo jesu li poduzete odgovarajuće mjere za odgovor na posebne potrebe u okviru nacionalnog sustava za prihvata. Prema potrebi, daljnje pojašnjenje pokazatelja može se pronaći u dijelu „Dodatne napomene”.

Konačna je odgovornost za primjenu tih standarda na tijelima država EU+ i većina bi standarda u ovim smjernicama bila u nadležnosti nacionalnih tijela za prihvata. Međutim, u praksi su često i drugi dionici uključeni u osiguravanje materijalnih i nematerijalnih uvjeta prihvata, uključujući primjerice druge državne, regionalne ili lokalne službe te međuvladine ili nevladine organizacije.

Važno je napomenuti da, u skladu s člankom 4. Direktive o uvjetima prihvata, države EU+ mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe u području uvjeta prihvata za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu od onih koje su uključene u ove smjernice. Ovaj se dokument ni u kojem slučaju ne smije smatrati pozivom na smanjenje postojećih standarda, već poticanjem za dostizanje najmanje onih referentnih vrijednosti koje su ovdje razvijene.

Kako čitati smjernice

Svi standardi i pokazatelji navedeni u smjernicama trebali bi se tumačiti i provoditi u skladu s prethodno navedenim **načelom najboljih interesa djeteta** (usp. str. 7.).

Smjernicama kao takvima ne nastoji se stvoriti model za savršeni sustav za prihvata, već im je cilj prikupljanje dogovorenih standarda, pokazatelja i dobrih praksi koji su primjenjivi i ostvarivi u svim državama članicama EU-a.

Standardi uključeni u ovaj dokument odražavaju postojeće prakse u državama članicama, tj. standard predstavlja zajednički dogovorenu praksu s kojom bi trebali biti usklađeni svi nacionalni sustavi za prihvata.

Pokazatelji su alat za mjerenje usklađenosti sa standardom. **Alternativni se pokazatelji** upotrebljavaju u situacijama u kojima se mogu primijeniti različite mogućnosti za mjerenje usklađenosti sa standardom. Pokazatelje navedene uz svaki standard treba shvatiti kao kumulativne pokazatelje među kojima ne postoji hijerarhija.

U **dodatnim napomenama** pojašnjeno je kako bi se mogao ispuniti određeni pokazatelj. S obzirom na različite nacionalne kontekste, primjenjivost „dodatnih napomena“ može se razlikovati u državama članicama.

Pojam „**dobra praksa**“ ne proizlazi iz formalnih evaluacija i vrednovanja, već se temelji na trenutačnoj praksi nekih država članica. Iako dobra praksa u ovoj fazi ne čini zajednički dogovoren standard, države članice ipak se potiču da razmotre primjenu te dobre prakse u svojim nacionalnim sustavima. Primjeri dobre prakse u smjernicama odnose se na postojeće više standarde u državama EU+ te su navedeni u cilju promicanja tih primjera.

STANDARD (zajednički dogovorena praksa s kojom bi trebali biti usklađeni svi nacionalni sustavi za prihvata)	STANDARD 16.: Osiguravanje svakodnevne skrbi o djeci bez pratnje u centru za smještaj (16.1.) ili u individualnom smještaju (16.2.).
POKAZATELJ (alat za mjerenje usklađenosti sa standardom)	Pokazatelj 16.1. (a): Kvalificirano osoblje prisutno je u centru za smještaj 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.
ALTERNATIVNI POKAZATELJI (upotrebljavaju se u situacijama u kojima se mogu primijeniti različite mogućnosti za mjerenje usklađenosti sa standardom)	Pokazatelj 16.1. (a): Osoblje je prisutno u centru za smještaj 24 sata na dan i svaki dan u tjednu. III Pokazatelj 16.2. (a): Ako je dijete bez pratnje smješteno u individualnom smještaju, s kvalificiranim osobljem može se stupiti u kontakt 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.
DODATNE NAPOMENE (označavaju što bi se moglo smatrati usklađenošću; mogu se razlikovati u državama članicama)	Dodatne napomene: Dijete bez pratnje u individualnom smještaju mora imati najmanje 16 godina te mora biti ocijenjeno dovoljno zrelo i samostalnim za život u takvoj vrsti prihvatnog objekta.
DOBRA PRAKSA (viši standardi u državama EU+ navedeni u cilju promicanja tih primjera)	Dobra praksa: Priručnik je dostupan u svim prihvatnim objektima za djecu bez pratnje. Priručnik obuhvaća sve postupke i politike relevantne za prihvata djece bez pratnje te je izrađen u suradnji s tijelima koja zastupaju djecu bez pratnje. Zahtjevi u pogledu savjetovanja s djecom bez pratnje, registracije i koordinacije s drugim tijelima i organizacijama jasno su opisani u priručniku.

Slika 8. Primjeri standarda, pokazatelja, napomena, dodatnih napomena i dobre prakse.

Prilog sadržava tablicu u kojoj su sažeto prikazani svi standardi i pokazatelji navedeni u ovom dokumentu. Međutim, ta bi se tablica trebala promatrati zajedno s glavnim dokumentom, koji nudi dodatna pojašnjenja (dodatne napomene, dobre prakse) kao pomoć pri tumačenju smjernica.

Misija je EASO-a pružanje potpore državama članicama i pridruženim zemljama u provedbi Zajedničkog europskog sustava azila na području EU+ (države EU+, Island i Lihtenštajn) među ostalim zajedničkim osposobljavanjem, zajedničkom kvalitetom i zajedničkim informacijama o zemlji podrijetla. Kao i svi drugi **alati EASO-a za potporu**, ove

su smjernice utemeljene na zajedničkim standardima Zajedničkog europskog sustava azila. Smjernice bi se trebale smatrati komplementarnima s drugim dostupnim alatima, posebno sljedećima:

- *Praktični vodič EASO-a o najboljim interesima djeteta u postupku azila,*
- *Smjernice EASO-a o uvjetima prihvata: operativni standardi i pokazatelji,*
- *Praktični vodič EASO-a za procjenu dobi,*
- *Praktični vodič EASO-a za pronalaženje obitelji,*
- *Modul EASO-a za osposobljavanje za vođenje razgovora s djecom, i*
- *Alat EASO-a za identifikaciju osoba s posebnim potrebama.*

Ove su smjernice izrađene u svrhu funkcioniranja sustava za prihvata. Situacije koje pripadaju **izvanrednom okviru** nisu obuhvaćene ovim smjernicama. Takve su situacije obrađene u *Smjernicama EASO-a za izradu plana za nepredvidljive situacije u kontekstu prihvata*. Ipak, ove bi smjernice i u njima sadržane standarde i pokazatelje trebalo što je više moguće uzeti u obzir čak i u situacijama koje su obuhvaćene izvanrednim okvirom. Kako je utvrđeno u *Smjernicama EASO-a za izradu plana za nepredvidljive situacije u kontekstu prihvata*, svako je ljudsko biće vrijedno i zaslužuje poštovanje, bez obzira na izvanrednu situaciju. Ove smjernice trebale bi se primjenjivati u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i Poveljom EU-a, imajući na umu Direktivu o uvjetima prihvata.

1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje

Uvodne napomene

„Pružanje informacija” koje se navodi u ovom dokumentu odnosi se na informacije u okviru Direktive o uvjetima prihvata. U skladu s člankom 5. Direktive o uvjetima prihvata, države članice u razumnom roku, koji ne prelazi 15 dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, informiraju djecu bez pratnje barem o svim pravima koja im pripadaju i obvezama kojih se moraju pridržavati u vezi s uvjetima prihvata.

Napominje se da su u nekim državama članicama za pružanje takvih informacija odgovorna tijela za prihvata. Stoga su smjernice, u skladu s njihovim tematskim područjem primjene, usmjerene na standarde za pružanje informacija u vezi s uvjetima prihvata.

Kako bi se izbjegle jezične prepreke i problemi u komunikaciji, informacije se pružaju na jeziku koji djeca bez pratnje razumiju. Kako bi se izbjeglo preopterećenje djece bez pratnje opsežnim informacijama pri prihvatu, informacije se mogu pružiti u određenom trenutku ili određenoj fazi postupka prihvata, u skladu s potrebama i zrelošću svakog djeteta. Kao odgovor na identificirane posebne potrebe u vezi s prihvatom, djeca bez pratnje trebala bi dobivati informacije o prihvatu (npr. kućni red, tko što radi, ključno osoblje, mehanizmi za podnošenje pritužbi) te o dostupnim mjerama za potporu. Te mjere uključuju, među ostalim, psihosocijalno savjetovanje i različite vrste pomoći, od usmjeravanja djece bez pratnje u pogledu pristupa javnim uslugama do kulturnog posredovanja i upoznavanja s kulturom, rješavanja sukoba i savjetovanja o tome kako se nositi s konkretnim situacijama i koje je sljedeće korake potrebno poduzeti. Države članice potiču se da utvrde vremenski raspored u kojem bi bile naznačene vrste informacija koje se pružaju djeci bez pratnje na nacionalnoj razini, uzimajući u obzir ukupni najdulji rok od 15 dana propisan člankom 5. Direktive o uvjetima prihvata.

U članku 12. Konvencije o pravima djeteta i članku 24. Povelje EU-a navodi se da se mišljenja djece uzimaju u obzir te se u skladu s njima postupaju, imajući na umu dob i zrelost djeteta. Konvencijom o pravima djeteta potiče se odrasle osobe da slušaju mišljenja djece i uključe ih u postupak donošenja odluka. Pravo na saslušanje primjenjuje se na svu djecu koja mogu oblikovati vlastita mišljenja, neovisno o njihovoj dobi, što znači da uzimanje u obzir mišljenja djeteta nije ograničeno na određenu dob jer razumijevanje i sposobnost djeteta da oblikuje i izrazi svoje mišljenje nije uvijek povezano s njihovom kronološkom dobi. Zrelost djece bez pratnje moraju pojedinačno ocijeniti dječji psiholozi ili socijalni radnici s iskustvom u radu s djecom ⁽¹⁸⁾. Ta će ocjena biti od pomoći pri prilagodbi jezika za pružanje informacija djeci bez pratnje i pri provjeri njihova razumijevanja. Osim toga, kako bi se djecu potaknulo da izraze svoja mišljenja, potrebno je prilagoditi postupke.

Osiguravanje da se mišljenjima djeteta pridaje odgovarajući značaj u svim odlukama koje se odnose na njega nije jamstvo da će sve odluke uvijek biti u skladu s mišljenjima koja je izrazilo dijete. Kada odluke nisu u skladu s mišljenjima djeteta, razloge mu treba primjereno objasniti.

Zbog ranjivosti djece bez pratnje, brzo imenovanje zastupnika jedna je od najvažnijih mjera koje treba poduzeti za zaštitu djece bez pratnje. Zastupnici su ključni za osiguravanje pristupa pravima i zaštitu interesa sve djece bez pratnje, uključujući onu koja nisu podnijela zahtjev za azil. Oni mogu pomoći u izgradnji povjerenja djece bez pratnje i osigurati njihovu dobrobit, uključujući integraciju, u suradnji s drugim dionicima.

Zasad ne postoji jedinstvena definicija pojma „zastupnik” u svim državama članicama. Uloga, kvalifikacije i razumijevanje kompetencija zastupnika razlikuju se među državama članicama ⁽¹⁹⁾. U nekim državama članicama upotrebljava se pojam „skrbnik” i te osobe mogu imati sličnu ili različitu ulogu, a u drugim državama obje te osobe mogu istodobno postojati i imati različite uloge. U skladu s člankom 2. točkom (j) Direktive o uvjetima prihvata, „zastupnik” je osoba ili organizacija koju su nadležna tijela imenovala da maloljetniku bez pratnje pomaže i da ga zastupa u postupcima predviđenima u toj direktivi, s ciljem osiguravanja najboljih interesa djeteta i poduzimanja pravnih radnji za maloljetnika, prema potrebi.

⁽¹⁸⁾ Opći komentar Odbora UN-a za prava djeteta br. 12 (2009.) o pravu djeteta na izražavanje mišljenja.

⁽¹⁹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Strategija EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima 2012.–2016., 19. lipnja 2012., COM(2012) 286 final.

U skladu s člankom 24. Direktive o uvjetima prihvata, države članice što je prije moguće donose mjere kojima osiguravaju da zastupnik zastupa maloljetnika bez pratnje i pomaže mu tako što mu omogućuje da ostvaruje prava i ispunjava obveze iz Direktive o uvjetima prihvata. Zastupnik svoje dužnosti obavlja u skladu s načelom najboljih interesa djeteta kako je propisano člankom 23. stavkom 2. Direktive o uvjetima prihvata te ima potrebnu stručnost u tom smislu.

U skladu s pravnom stečevinom EU-a u području azila, kako bi se uzele u obzir svojstvene ranjivosti i ostvarivanja prava na jedinstvo obitelji, jedna je od glavnih odgovornosti država članica donošenje potrebnih mjera za pronalaženje članova obitelji djece bez pratnje i ponovno spajanje djece s članovima obitelji kada se utvrdi da je to u najboljem interesu djeteta.

Osim prethodno navedenog zastupanja, najbolji interesi djece bez pratnje trebali bi se zaštititi i imenovanjem odgovarajućeg osoblja (npr. osoblja za pružanje skrbi/socijalnih radnika) odgovornog za prihvata djece bez pratnje i skrb o njima. Kao što je preporučeno u Komunikaciji o zaštiti djece migranata, sve organizacije (uključujući prihvatne objekte) koje rade s djecom trebale bi imati interne politike za zaštitu djece (tj. skup internih pravila o tome kako provjeriti, zaposliti i osposobiti osoblje koje će se baviti djecom, kako pratiti njihovu interakciju s djecom te kako postupati s pritužbama i provoditi stegovne mjere kada je to potrebno).

Pravna osnova – informiranje, sudjelovanje i zastupanje

- članak 2. točka (j) Direktive o uvjetima prihvata: zastupnik
- članak 5. Direktive o uvjetima prihvata: informiranje (obavješćivanje)
- članak 23. Direktive o uvjetima prihvata: maloljetnici
- članak 24. stavak 1. Direktive o uvjetima prihvata: maloljetnici bez pratnje
- članak 12. Konvencije o pravima djeteta: poštovanje djetetovih mišljenja

Standardi i pokazatelji

1.1. Informiranje

STANDARD 1.: Osiguravanje da se djeci bez pratnje pruže relevantne informacije.

Pokazatelj 1.1.: Države članice u razumnom roku, koji ne prelazi 15 dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, moraju pružiti informacije barem o svim pravima koja im pripadaju i obvezama kojih se moraju pridržavati u vezi s uvjetima prihvata.

- **Dodatne napomene:** Informacije se pružaju u obliku koji je prilagođen dobi, a mogu biti u obliku pisanog teksta, letaka, slika i videozapisa. Informiranje u usmenom obliku trebalo bi biti glavni oblik pružanja informacija djeci bez pratnje.

Pokazatelj 1.2.: Informiranje treba biti besplatno.

Pokazatelj 1.3.: Pružene informacije trebaju pružiti odgovore na pitanja djece bez pratnje ili njihovih zastupnika.

Pokazatelj 1.4.: Informacije obuhvaćaju sve aspekte uvjeta prihvata djece bez pratnje, a barem njihovo pravo na prihvata, oblik osiguravanja materijalnih uvjeta prihvata (smještaj, hrana, odjeća i naknade za svakodnevne troškove), pristup zdravstvenoj skrbi, obrazovanje, rekreacijske aktivnosti i posebne mjere za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu s posebnim potrebama, ako je to potrebno.

- **Dodatne napomene:** Informacije bi djeci bez pratnje trebalo prenijeti na način prilagođen djeci i one bi trebale uključivati podatke o dostupnosti dodatne psihosocijalne potpore, društvene norme u državi članici i savjete o svakodnevnom životu, uključujući upravljanje sukobima.

Pokazatelj 1.5.: Informacije se pružaju s obzirom na posebne potrebe i individualne okolnosti djece bez pratnje.

Pokazatelj 1.6.: Informacije obuhvaćaju uloge osoblja koje radi s djecom bez pratnje.

Pokazatelj 1.7.: Informacijama bi se trebala objasniti obveza imenovanja zastupnika koji djeci bez pratnje pruža pomoć u pogledu postupovnih pitanja i svakodnevnog života.

- **Dodatne napomene:** Djecu bez pratnje trebalo bi obavijestiti o ulozi imenovanog zastupnika, člana osoblja i posebno socijalnih radnika, koji će im pružati punu potporu tijekom boravka u prihvatnom objektu.

Pokazatelj 1.8.: Informacije obuhvaćaju glavne aspekte postupka za međunarodnu zaštitu, uključujući pristup postupku azila, dostupnu pravnu pomoć i načine pristupa pravnoj pomoći, mogućnosti pronalaženja obitelji, spajanja obitelji i dobrovoljnog povratka te pristup žalbenim postupcima relevantnima za njihov slučaj.

- **Dodatne napomene:** Informacije pružaju uglavnom zastupnici i tijela za prihvata. Međutim, i drugi su subjekti često uključeni u osiguravanje materijalnih i nematerijalnih uvjeta prihvata, uključujući primjerice regionalne ili lokalne službe te međuvladine i nevladine organizacije.
- Informiranje može uključivati i aspekte povezane s rodno uvjetovanim nasiljem, rizicima povezanim s trgovinom ljudima i krijumčarenjem, postupkom procjene dobi te pitanjima spolne orijentacije i rodnog identiteta, ako su relevantni za utvrđene posebne potrebe.

STANDARD 2.: Osiguravanje da djeca bez pratnje razumiju relevantne informacije.

Pokazatelj 2.1.: Informacije se pružaju na način prilagođen djeci i njihovoj dobi te na način koji uzima u obzir njihovu kulturu.

- **Dodatne napomene:** Informiranje prilagođeno djeci podrazumijeva svaki način komunikacije koji je prilagođen dobi i zrelosti djece bez pratnje, pri čemu se informacije pružaju na jeziku koji dijete razumije te se uzima u obzir rod i kultura djeteta.
- Informacije prilagođene djeci mogu pružati oni koji rade s djecom bez pratnje (npr. osoblje za prihvata, socijalni radnici, zastupnici i drugi subjekti) primjenom niza metoda i oblika, uključujući usmenu komunikaciju, vizualne materijale, multimedijski elektronički vodič itd.
- Upotreba materijala prilagođenih djeci ili materijala prilagođenih posebnim potrebama djece bez pratnje može pomoći djeci bez pratnje da shvate postupak i da savladaju poteškoće u komunikaciji kao što je nepismenost. Međutim, u praksi su vještine i suosjećanje osobe koja pruža informacije, kao i njezin stav pun podrške, najvažniji za uspješan ishod.

Pokazatelj 2.2.: Informacije se tijekom postupka moraju pružati sustavno, a dokazi o tome moraju se dokumentirati (kada su informacije pružene, tko ih je pružio itd.).

- **Dodatne napomene:** Osobe koje pružaju informacije provjeravaju jesu li djeca bez pratnje doista razumjela dane informacije. Informacije koje se odnose na postupak azila, pronalaženje obitelji, spajanje obitelji, dobrovoljni povratak i utvrđene posebne potrebe ponavljaju se u kasnijoj fazi i u nekoliko navrata.

Pokazatelj 2.3.: U prihvatnim objektima moraju biti dostupni prevoditelji i/ili jezični posrednici kako bi se omogućila komunikacija s djecom bez pratnje na njihovu materinjem jeziku.

- **Dodatne napomene:** Osposobljeni prevoditelji dostupni su za važne razgovore o temama povezanim s azilom ili kada djeca bez pratnje izraze potrebu.

Dobre prakse u pogledu obavješćivanja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ pružanje informacija prilagođenih djeci i njihovoj dobi u obliku informativnih knjižica, džepnih letaka, bojanke i/ili digitalnih informacijskih uređaja za obavješćivanje djece bez pratnje o postupku azila, prihvatu, integraciji i dobrovoljnom povratku;
- ✓ pružanje informacija u usmenom obliku i vođenje dijaloga s djecom bez pratnje kako bi se utvrdile njihove potrebe za dodatnim informacijama putem kulturnih posrednika, pod nadzorom;
- ✓ održavanje skupnih i pojedinačnih informativnih sastanaka radi pružanja socijalne i pravne pomoći podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu (npr. o postupku azila i o njihovim pravima i obvezama).

1.2. Sudjelovanje

STANDARD 3.: Osiguravanje da se mišljenja djece uzimaju u obzir te da se u skladu s njima postupa, imajući na umu dob i zrelost djeteta.

Pokazatelj 3.1.: Djeci bez pratnje osiguravaju se sigurne i uključive mogućnosti da izraze svoja mišljenja i da se njihova mišljenja razmatraju u skladu s dobi i zrelošću.

- **Dodatne napomene:** Značaj koji se mišljenjima djeteta pridaje s obzirom na dob i zrelost uzima se u obzir pri razmatranju tih mišljenja. Osoblje za prihvata djece može olakšati djeci bez pratnje slobodno izražavanje mišljenja održavanjem pojedinačnih i skupnih sastanaka. Prema potrebi se nakon sastanka sastavlja izvješće sa sastanka. Postupanje članova osoblja prilagođeno djeci važno je za stvaranje okruženja koje pogoduje sudjelovanju djece.

Pokazatelj 3.2.: Unutar prihvatnog objekta za djecu bez pratnje uspostavljen je općepoznat, povjerljiv i pristupačan postupak za podnošenje internih pritužbi.

- **Dodatne napomene:** Za djecu bez pratnje uspostavljen je pojednostavnjeni postupak za podnošenje pritužbi u pogledu pitanja koja se odnose na sve uvjete prihvata, uključujući svakodnevnu skrb, smještaj, hranu, osoblje, rekreacijske aktivnosti itd. Pritužbu mogu podnijeti djeca bez pratnje i/ili njihovi zastupnici u usmenom ili pisanom obliku. O ishodima se obavješćuju djeca bez pratnje i njihovi zastupnici.

Pokazatelj 3.3.: Djeci bez pratnje najmanje jedanput mjesečno pružaju se povratne informacije u kojima se objašnjava na koji su način njihove pritužbe razmotrene i kako su one utjecale na poduzete mjere.

- **Dodatne napomene:** Pozitivne naknadne informacije ili objašnjenja zašto se nešto nije dogodilo (i kako bi se rješavanju razloga za zabrinutost djece moglo pristupiti na druge načine) mogu pridonijeti sprječavanju sukoba.

Dobra praksa u pogledu sudjelovanja/komunikacije

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ održavanje redovitih sastanaka s djecom bez pratnje kako bi se saslušala njihova mišljenja i zahtjevi te im se pružile povratne informacije o poduzetim mjerama.

1.3. Zastupanje

STANDARD 4.: Osiguravanje imenovanja zastupnika što je prije moguće, a najkasnije 15 radnih dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, i omogućivanje zastupniku da pruži pomoć djeci bez pratnje u pogledu djelovanja povezanih s njihovim pravnim obvezama.

Pokazatelj 4.1.: Osiguravanje da zastupnik može provjeriti jesu li uvjeti smještaja i stambena rješenja primjereni za fizički, mentalni, duhovni, moralni i društveni razvoj djece.

Pokazatelj 4.2.: Omogućivanje zastupniku da sve probleme prijavi osoblju za prihvata koje pruža smještaj djeci bez pratnje. Osiguravanje sudjelovanja kulturnih posrednika i savjetovanje s njima kada je to potrebno.

Pokazatelj 4.3.: Omogućivanje zastupniku da djeci bez pratnje pruži informacije o njihovim pravima i dužnostima u pogledu smještaja i materijalne pomoći te da, ako je to potrebno, pruži pomoć djeci u podnošenju s time povezanih pritužbi.

Pokazatelj 4.4.: Omogućivanje zastupniku da utvrdi jesu li djeca bez pratnje upoznata s ulogama i odgovornostima osoblja i pružatelja skrbi u objektima za smještaj.

Pokazatelj 4.5.: Omogućivanje zastupniku da utvrdi imaju li djeca bez pratnje pristup obrazovnom sustavu i pohađaju li djeca redovito nastavu.

Pokazatelj 4.6.: Omogućivanje zastupniku da promiče pristup djeteta rekreacijskim aktivnostima, uključujući igru i aktivnosti primjerene njegovoj dobi, zrelosti i interesima.

STANDARD 5.: Osiguravanje da pravni ili drugi savjetnici, osobe koje zastupaju međunarodne organizacije i relevantne nevladine organizacije koje priznaje predmetna država EU+ imaju odgovarajući pristup strukturama za prihvata kako bi mogli pomoći djeci bez pratnje.

Pokazatelj 5.1.: Prethodno navedenim subjektima ograničuje se pristup samo ako je riječ o razlozima povezanim sa sigurnošću objekta i djece bez pratnje, pod uvjetom da time nije značajno ograničen ili onemogućen.

Pokazatelj 5.2.: Prethodno navedeni subjekti u mogućnosti su sastati se i razgovarati s djecom bez pratnje u uvjetima koji osiguravaju dovoljno privatnosti.

STANDARD 6.: Osiguravanje da je uspostavljen postupak za pokušaj pronalaženja ⁽²⁰⁾ članova obitelji djeteta bez pratnje što je prije moguće nakon dolaska i utvrđivanja identiteta, prema potrebi uz pomoć međunarodnih ili drugih relevantnih organizacija, uz istodobnu zaštitu najboljih interesa djeteta.

Pokazatelj 6.1.: Tijela za prihvata i/ili drugo odgovorno osoblje i zastupnik pokreću postupak za pronalaženje obitelji na temelju informacija koje pružaju djeca bez pratnje i u skladu s najboljim interesima djeteta bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** U slučajevima kada je ugrožen život ili integritet djeteta bez pratnje ili njegovih bliskih srodnika, posebno ako su ostali u zemlji podrijetla, država članica mora se pobrinuti za to da se osiguraju zaštitne mjere potrebne za osiguravanje povjerljivog prikupljanja, obrade i distribucije informacija koje se odnose na te osobe kako se ne bi ugrozila njihova sigurnost. Odgovornom službeniku omogućava se potrebno vrijeme za izgradnju povjerenja s djecom kako bi mogao djeci objasniti postupak i prikupiti minimalne informacije potrebne za pokretanje postupka te kako bi mogao utvrditi najbolje interese djece.
- Šira definicija članova obitelji primjenjuje se u svrhu pronalaženja obitelji, uzimajući u obzir podrijetlo djece, posebne okolnosti ovisnosti i njihove najbolje interese.
- Svi subjekti koji su u kontaktu s djecom tijekom postupka, uključujući zastupnika, trebali bi djeci pružati slične informacije povezane s postupkom pronalaženja obitelji. Ključno je da djeca primijete dosljednost u informacijama i razumiju da je primarni cilj pronalaženja obitelji ponovno uspostaviti obiteljske veze, ako je to u njihovu najboljem interesu.
- Postupak bi se trebao provesti na povjerljivoj osnovi, a posebno se ne bi trebalo upućivati na status djece kao podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu ili korisnika međunarodne zaštite tijekom postupka pronalaženja obitelji. Posebnu pozornost potrebno je obratiti na djecu bez pratnje koja se smatraju žrtvama trgovanja ljudima ili za koju je utvrđeno da su bila žrtve trgovine ljudima.

⁽²⁰⁾ Praktični vodič EASO-a za pronalaženje obitelji, 2016.

2. Posebne potrebe i sigurnosni rizici

Uvodne napomene

Djeca bez pratnje kategorija su podnositelja zahtjeva s posebnim potrebama i posebno su ranjiva te stoga zahtijevaju posebnu i primjerenu skrb, usmjeravanje i zaštitu. Svako dijete bez pratnje ima pravo na zaštitu od svih oblika fizičkog ili psihičkog nasilja, ozljeda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili zapuštanja, lošeg postupanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje. Prihvat i usmjeravanje djece bez pratnje trebalo bi uspostaviti na način da se odgovori na posebne potrebe povezane s dobi, rodom ili prijetnjama, kao što su intenzivno (cjelodnevno) usmjeravanje, posebna zdravstvena i psihološka pomoć prilagođena djeci ili posebni prihvatni objekti, kako bi se sigurnosni rizici riješili i sveli na najmanju moguću mjeru (članak 19. stavak 1. Konvencije o pravima djeteta).

U skladu s Direktivom o uvjetima prihvata, države članice moraju, među ostalim, provoditi individualnu procjenu u različitim fazama nakon dolaska kako bi se utvrdile i osigurale posebne potrebe ranjivih osoba i otklonili rizici za njihovu sigurnost.

Unutar skupine djece bez pratnje nekoj djeci može biti potrebna dodatna posebna potpora, koja se temelji na određenim posebnim potrebama, kako bi im se omogućilo ostvarivanje prava u skladu s Direktivom o uvjetima prihvata na ravnopravan način.

Djeca bez pratnje posebno su ranjiva kada je riječ o nesigurnim situacijama. Osim na posebne potrebe te skupine, potrebno je obratiti pozornost i na moguće sigurnosne rizike za tu skupinu. To znači da stručnjaci uvijek moraju provjeriti borave li djeca bez pratnje na sigurnom mjestu. Mjesto koje je fizički sigurno ne smatra se automatski sigurnim mjestom; ono mora osiguravati dovoljnu socijalnu i emocionalnu sigurnost koja djetetu omogućuje normalan razvoj.

U Direktivi o uvjetima prihvata ne navodi se više pojedinosti o tome što bi takva sigurnost trebala uključivati. U Komunikaciji o zaštiti djece migranata ⁽²¹⁾ Komisija poziva na uspostavljanje internih politika za zaštitu djece u svim organizacijama i tijelima koji rade s djecom, uključujući prihvatne objekte. Interne politike za zaštitu i očuvanje sigurnosti djece skup su internih pravila u kojima je jasno navedeno što određena organizacija ili skupina čine kako bi djeca bila sigurna. Cilj je procjene rizika učinkovito spriječiti ugrožavanje djeteta planiranjem i ublažavanjem čimbenika rizika te osigurati skrb i zaštitu djece bez pratnje u kontekstu prihvata.

Cilj je procjene sigurnosnih rizika osigurati da se djeci bez pratnje osiguraju odgovarajuće usmjeravanje i objekti za prihvat. Na taj su način djeca bez pratnje zaštićena od opasnosti koje ugrožavaju njihovu dobrobit i razvoj u sadašnjosti i budućnosti.

Osoblje koje radi s djecom bez pratnje, tj. sve osobe koje su u izravnom kontaktu s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, trebale bi biti svjesne posebnih potreba i rizika te bi ih trebale moći identificirati. Posebne potrebe i rizike potrebno je zabilježiti što je moguće prije nakon otkrivanja te bi se ti podatci trebali priopćiti relevantnim subjektima kako bi se osigurala potrebna jamstva (posebne potrebe i mjere sigurnosti) i potpora (usp. poglavlje 5. Osoblje, standard 25.).

Osim toga, države članice obvezne su ocijeniti, navesti i uzeti u obzir posebne potrebe djece bez pratnje i rizike s kojima se ona suočavaju u razumnom roku nakon podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, kao i osigurati da je njihovo utvrđivanje moguće i u kasnijoj fazi, ako u ranijoj fazi ranjivost nije bila očita. Zbog toga je potrebno osigurati osposobljavanje za kvalificirano osoblje za prihvat (usp. poglavlje 5. Osoblje, standard 24.) kako bi se mogle ocijeniti posebne potrebe i rizici.

Jedan važan aspekt je potreba da se osigura da mehanizmi upućivanja u državama članicama pravilno funkcioniraju kako bi se o posebnim potrebama i rizicima komuniciralo na učinkovit način. Ne dovodeći u pitanje načelo povjerljivosti, nacionalna tijela trebala bi primjenjivati multidisciplinarni pristup pri utvrđivanju posebnih potreba i sigurnosnih rizika te razmjenjivati relevantne informacije. Na primjer, kada službenici koji ostvaruju prvi kontakt, kao što su službenici granične policije, primijete dijete s posebnim potrebama, o tome bi trebala biti obaviještena tijela za prihvat kako bi se osigurala potrebna jamstva što je prije moguće. S druge strane, osobe koje svakodnevno rade s djecom bez pratnje često bi mogle biti u položaju koji im omogućuje promatranje podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu tijekom duljeg razdoblja i izgradnju povjerenja, što bi im omogućilo i da učinkovito utvrde posebne potrebe i rizike

⁽²¹⁾ Europska komisija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Zaštita djece migranata, 12. travnja 2017., COM(2017) 211 final.

koji možda nisu vidljivi u početku. Ako se te informacije odnose i na moguće posebne postupovne potrebe, od ključne je važnosti da tijelo za prihvata te informacije može prenijeti tijelu za odlučivanje o zahtjevu.

Neki primjeri posebnih jamstava prihvata nalaze se u različitim odjeljcima ovih smjernica. Za odgovarajuće iscrpnije smjernice i praktični alat vidjeti alat EASO-a za utvrđivanje osoba s posebnim potrebama ⁽²²⁾.

Pravna osnova — utvrđivanje i ocjena posebnih potreba i odgovor na njih

- čl. 18. st. 4. Direktive o uvjetima prihvata: poduzimanje odgovarajućih mjera za sprječavanje napada/rodno uvjetovanog nasilja
- čl. 18. st. 9. točka (a) Direktive o uvjetima prihvata: ocjena posebnih potreba
- članak 22. Direktive o uvjetima prihvata: ocjena posebnih potreba u vezi s prihvatom
- članak 25. Direktive o uvjetima prihvata: žrtve mučenja i nasilja
- čl. 3. st. 3. Konvencije o pravima djeteta: standardi koje su uspostavila nadležna tijela
- članak 19. Konvencije o pravima djeteta: zaštita od svih oblika nasilja

Standardi i pokazatelji

2.1. Posebne potrebe

STANDARD 7.: Osiguravanje da je uspostavljen početni postupak za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba djece bez pratnje.

Pokazatelj 7.1.: Postoji standardiziran mehanizam/postupak za sustavno utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba svakog djeteta bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** Kao što je naglašeno u članku 22. stavku 2. Direktive o uvjetima prihvata, taj mehanizam/postupak ne treba biti u obliku upravnog postupka, ali mora se temeljiti na standardima za zaštitu i očuvanje sigurnosti djece. U takav mehanizam/postupak mogao bi se uključiti alat EASO-a za utvrđivanje osoba s posebnim potrebama.

Pokazatelj 7.2.: U okviru mehanizma jasno se propisuje tko je odgovoran za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba.

Pokazatelj 7.3.: U okviru mehanizma jasno se propisuje kako se utvrđivanje i ocjena bilježe i priopćavaju djeci bez pratnje i relevantnim subjektima.

- **Dodatne napomene:** Bilježenje i učinkovito prenošenje informacija o posebnim potrebama djeci bez pratnje i relevantnim subjektima ključno je kako bi se osiguralo da su uspostavljena potrebna jamstva. Nacionalni propisi o povjerljivosti i zaštiti podataka primjenjivali bi se tijekom djelovanja mehanizma. U nekim bi se slučajevima primjenjivali formalni postupci, primjerice u slučaju nacionalnih mehanizama upućivanja za žrtve trgovine ljudima.

Dobra praksa u pogledu početnog utvrđivanja posebnih potreba

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uspostavljanje mehanizma za početno utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba u okviru nacionalnih operativnih postupaka;
- ✓ upotreba predloška za utvrđivanje posebnih potreba i mogućih rizika za dobrobit djeteta u ranoj fazi koji uključuje podatke o:
  - datumu i mjestu rođenja, zemlji podrijetla, materinjem jeziku te osobnom stanju i djeci,
  - roditeljima, braći i sestrama i/ili drugim rođacima u trenutačnoj državi članici prihvata, drugoj državi EU+ ili trećoj zemlji,
  - zdravstvenom stanju djeteta (opće zdravstveno stanje, kronične bolesti, invaliditet, operativni zahvati, lijekovi, mentalno zdravlje),
  - životnim uvjetima u zemlji podrijetla,
  - obrazovanju u zemlji podrijetla,
  - razlozima za napuštanje zemlje podrijetla (uključujući suglasnost roditelja).

⁽²²⁾ Alat EASO-a za utvrđivanje osoba s posebnim potrebama.

STANDARD 8.: Osiguravanje da se mehanizam/postupak za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba učinkovito primjenjuje odmah nakon dolaska.

Pokazatelj 8.1.: Dodjeljuju se dostatna sredstva za sustavno utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba svakog djeteta bez pratnje.

Pokazatelj 8.2.: Početno utvrđivanje i procjena očite ranjivosti radi odgovaranja na posebne potrebe provode se nakon dolaska pri prijemu, prvog dana ili najkasnije u roku od 24 sata.

Pokazatelj 8.3.: Posebne potrebe koje postanu očite u kasnijoj fazi na odgovarajući se način utvrđuju, ocjenjuju i bilježe te se na odgovarajući način na njih odgovara.

Pokazatelj 8.4.: Kada je to potrebno, u ocjenu posebnih potreba uključuju se posebni subjekti.

- **Dodatne napomene:** Zastupnik i drugi stručnjaci, kao što su socijalni radnici, psiholozi ili zdravstveni radnici, mogu biti uključeni u ocjenu posebnih potreba ovisno o prirodi tih potreba. Njihova stručnost mora biti stvarno dostupna tijelima za prijem, kada je to potrebno. Kada je to potrebno, trebalo bi osigurati kvalificiranog prevoditelja.

Pokazatelj 8.5.: Uspostavljeni su komunikacijski kanali i suradnja između tijela prijema i tijela za azil te se upotrebljavaju u okviru granica povjerljivosti.

- **Dodatne napomene:** Utvrđivanje i ocjena posebnih potreba učinkovitiji su kada tijela razmjenjuju informacije, ne dovodeći u pitanje nacionalne propise o povjerljivosti i zaštiti podataka.

Pokazatelj 8.6.: Utvrđivanje i ocjena posebnih potreba odvijaju se ne dovodeći u pitanje ispitivanje zahtjeva djece bez pratnje za međunarodnu zaštitu.

- **Dodatne napomene:** Važno je jasno odvojiti pitanja povezana s utvrđivanjem i ocjenom posebnih potreba u vezi s prihvatom (i postupovnih potreba) i ispitivanje zahtjeva djece bez pratnje za međunarodnu zaštitu. Iako bi u nekim slučajevima osjetljiva situacija djece bez pratnje mogla isto tako utjecati na odluku o zahtjevu za međunarodnu zaštitu, isključiva je svrha utvrđivanja i ocjene potreba, u skladu s ovim smjernicama, osiguravanje učinkovitog pristupa pravima iz Direktive o uvjetima prijema tijekom postupka azila.

STANDARD 9.: Osiguravanje pravodobnog rješavanja utvrđenih posebnih potreba.

Pokazatelj 9.1.: Poduzete su odgovarajuće mjere kako bi se odgovorilo na utvrđene i ocijenjene posebne potrebe. Hitnost odgovora ovisi o utvrđenoj potrebi.

- **Dodatne napomene:** Potrebno je dodijeliti dovoljno sredstava kako bi se odgovorilo na posebne potrebe. Osim toga, po potrebi bi trebalo upotrebljavati standardne operativne postupke i/ili mehanizme upućivanja, na primjer kada je riječ o žrtvama trgovine ljudima, djeci u braku, djeci s odraslim osobama koje su im rođaci i djeci s invaliditetom.

Pokazatelj 9.2.: Ako su utvrđene posebne potrebe, postoji mehanizam kojim se osigurava njihovo redovito praćenje.

- **Dodatne napomene:** Države EU+ trebale bi predvidjeti redovito naknadno praćenje utvrđenih posebnih potreba.

Dobra praksa u pogledu utvrđivanja i ocjene posebnih potreba i odgovora na njih

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uspostavljanje mehanizma za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba prijema u okviru nacionalnih operativnih postupaka. U te bi se postupke moglo uključiti alat za utvrđivanje;
- ✓ redovito organiziranje multidisciplinarnih sastanaka sa svim relevantnim dionicima, uključujući nevladine organizacije; proaktivno prikupljanje informacija prije prijema upotrebom dostupnih resursa;
- ✓ uključivanje utvrđivanja posebnih potreba u svakodnevno usmjeravanje djeteta bez pratnje na sljedeće načine:
  - tako da ih se učini stalnom temom razgovora s djetetom bez pratnje, i
  - tako da ih se učini temom za raspravu u okviru multidisciplinarnog savjetovanja (usp. poglavlje 4. Svakodnevna skrb).

2.2. Sigurnosni rizici

STANDARD 10.: Osiguravanje da osoblje koje radi s djecom bez pratnje u prihvatnom objektu rano utvrdi sigurnosne rizike i rizike za dobrobit djece.

Pokazatelj 10.1.: Postoji standardiziran postupak za procjenu rizika u svrhu utvrđivanja sigurnosnih rizika povezanih s djecom bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** Ovaj bi instrument mogao poslužiti kao kontrolni popis ili smjernice za razgovore koje bi osoblju mogle pomoći da na temelju dostupnih informacija ocijeni jesu li djeca bez pratnje trenutačno izložena sigurnosnom riziku u smislu zlostavljanja, zanemarivanja, iskorištavanja ili nasilja unutar prihvatnog objekta ili izvan njega ili bi mogla biti izložena tom sigurnosnom riziku u budućnosti.

Pokazatelj 10.2.: Sigurnosni rizici kojima su izložena djeca bez pratnje procjenjuju se tijekom prvog tjedna nakon dolaska, a procjena se redovito ponavlja najmanje svakih šest mjeseci.

- **Dodatne napomene:** Preporučuje se da se procjena rizika provede pri prijemu ili što je prije moguće nakon prijema u prihvatnom objektu, a najkasnije tjedan dana nakon dolaska.

Pokazatelj 10.3.: Sigurnosni rizici sustavno se procjenjuju.

- **Dodatne napomene:** Položaj djece bez pratnje može se promijeniti pod utjecajem njihova okruženja (u prihvatnom objektu ili izvan njega). Stoga je utvrđivanje ili ponovna procjena rizika trajan postupak koji bi se po mogućnosti trebao provoditi svakih tri do šest mjeseci ili kao posljedica promjene u okolnostima ili određenog događaja.

Pokazatelj 10.4.: O rezultatima procjene rizika raspravlja se u multidisciplinarnom kontekstu.

- **Dodatne napomene:** U procjenu rizika ili njezine rezultate moraju biti uključeni zastupnik ili drugi specijalizirani subjekti.

STANDARD 11.: Sigurnosni rizici svedeni su na najmanju moguću mjeru.

Pokazatelj 11.1.: Potrebna skrb i odgovarajući prihvatni objekt osiguravaju se na temelju procjene rizika u roku od tjedan dana od dolaska.

- **Dodatne napomene:** Sigurno mjesto za odrastanje osnovna je potreba sve djece bez pratnje.

Pokazatelj 11.2.: U iznimno nesigurnim situacijama tijela za prihvat poduzimaju hitne mjere kako bi se uklonila nesigurna situacija.

- **Dodatne napomene:** Kad su stručnjaci suočeni s velikim sigurnosnim rizicima, kao što su znakovi koji ukazuju na trgovinu ljudima ili mogući bijeg prema nepoznatom odredištu, važno je da ih mogu prepoznati i da znaju kako moraju postupati. Ako dođe do nesigurne situacije (prijetnje koje dolaze iz mreže za trgovinu ljudima, prijetnje ubojstvom iz časti, nasilje koje vrše osobe s kojima dijete dijeli sobu itd.), važno je da stručnjaci poduzmu mjere za što bržu uspostavu sigurne i stabilne situacije.

Dobra praksa u pogledu smanjenja rizika i opasnosti od bijega

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ privremeno oduzimanje mobilnih telefona pri dolasku ako se uoče pokazatelji moguće opasnosti od trgovine ljudima, u skladu s načelom najboljih interesa djeteta, kako bi se smanjio rizik od kontaktiranja s mogućom mrežom za trgovinu ljudima. U tom se slučaju telefonski pozivi mogu obavljati pod nadzorom, a djeci bi se posebno trebala ponuditi mogućnost kontaktiranja s obitelji u zemlji podrijetla ili drugoj zemlji kako bi ih obavijestila da su na sigurnom;
- ✓ organiziranje sigurnih kuća/posebnih objekata za zaštitu djece bez pratnje koja su u opasnosti od trgovine ljudima, prisilnog braka itd. To može uključivati zaštitne mjere kao što su preseljenje djeteta bez pratnje na ruralnu lokaciju ili u sklonište pod nadzorom i intenzivno usmjeravanje.

Pokazatelj 11.3.: Prihvatni objekti imaju instrument za upozoravanje te osiguravaju sustavno prijavljivanje nestanka i trenutačan odgovor na slučajeve nestanka djece bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** Čim se ustanovi da je dijete bez pratnje nestalo, nestanak se mora prijaviti policiji i službi za skrb o mladima. Smatra se da je dijete nestalo ako je napustilo objekt a da o tome nije prethodno obavijestilo osoblje za prihvat i ako nije poznato gdje se dijete nalazi. Prvi je korak potraga za djetetom bez pratnje; trajanje i intenzitet potrage ovisi o dobi djeteta bez pratnje, prethodnom ponašanju i zapažanjima te

o kontekstu. Ako je riječ o djetetu mlađem od 14 godina, u pravilu nije prihvatljivo čekati idući dan. Informacije o osobi (odjeća/broj mobilnog telefona itd.) koje se dostavljaju policiji moraju biti što preciznije. Čim se dijete ponovno pojavi, o tome se mora obavijestiti policiju i službu za skrb o mladima. Sve informacije koje dostavi policija ili služba za skrb o mladima moraju se razmotriti.

Dobra praksa u pogledu instrumenata za upozoravanje

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ upotreba nacionalnog sustava za upozoravanje kako bi se pronašla nestala djeca, nakon savjetovanja s policijom i zastupnikom u svrhu procjene učinka takve objave.

STANDARD 12.: Pružanje znanja djeci bez pratnje u pogledu radikalizacije i osiguravanje da osoblje razmjenjuje s nadležnim tijelima znakove koji upućuju na (moguću) radikalizaciju djece bez pratnje.

Pokazatelj 12.1.: Osoblje koje radi s djecom bez pratnje s njima razgovara o temi radikalizacije kada je to potrebno.

Pokazatelj 12.2.: Prihvatni objekti imaju instrument za upozoravanje radi izvješćivanja nadležnih osoba i tijela o znakovima koji upućuju na radikalizaciju.

Dobra praksa u pogledu radikalizacije

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje dostupnosti obrasca za izvješćivanje koji socijalni radnici mogu ispuniti u slučaju radikalizacije i proslijediti nadležnim javnim tijelima;
- ✓ poticanje koordinacije i razmjene podataka i informacija s drugim nadležnim javnim tijelima pokretanjem ili jačanjem suradnje u okviru zajedničkih radnih skupina;
- ✓ postojanje mogućnosti zapošljavanja stručnjaka u području radikalizacije ili zapošljavanja osoblja koje posjeduje posebna znanja u pogledu razgovaranja s djecom.

3. Smještanje

Uvodne napomene

Ne dovodeći u pitanje postojeće nacionalne sustave raspodjele kojima se uređuje jednaka raspodjela djece bez pratnje na području države članice, standardi i pokazatelji iz ovog odjeljka trebali bi se u cijelosti tumačiti i provoditi u skladu s načelom najboljih interesa djeteta i načelom jedinstva obitelji te uz poštovanje posebnih potreba u vezi s prihvatom koje bi djeca bez pratnje mogla imati.

Važno je napomenuti da usklađenost s tim načelima nije relevantna samo prilikom ulaska u sustav za prihvata, već i u trenutku premještanja djece bez pratnje u drugi smještaj. Stoga bi se, u skladu s člankom 24. stavkom 3. Direktive o uvjetima prihvata, premještanje djece bez pratnje trebalo svesti na najmanju moguću mjeru i provoditi samo kada je to u najboljem interesu djeteta.

Osim zajedničkog i uobičajenog smještaja te smještaja u malim objektima, udomiteljska skrb i individualni smještaj trebali bi isto tako biti mogućnost za smještaj djece bez pratnje ako se smatra da je to u skladu s najboljim interesima djeteta i individualnim posebnim potrebama.

Početne i sveobuhvatne ocjene (u bilo kojem trenutku tijekom pružanja smještaja) trebale bi se temeljiti na najboljim interesima djeteta (npr. smještaj sa supružnikom ili članom obitelji). Početna ocjena trebala bi se provesti pri dolasku kako bi se pronašao najbolji mogući smještaj za djecu bez pratnje. Sveobuhvatno ocjenjivanje trajan je i multidisciplinarni postupak koji bi se trebao provoditi redovito.

Smještanje i premještanje djece bez pratnje

početna ocjena pri dolasku

redovita, sveobuhvatna i multidisciplinarna ocjena u svim fazama prihvata

Pravna osnova – smještanje

- članak 18. Direktive o uvjetima prihvata: modaliteti materijalnih uvjeta prihvata
- članak 24. Direktive o uvjetima prihvata: maloljetnici bez pratnje

Standardi i pokazatelji

STANDARD 13.: Pri smještanju djece bez pratnje u obzir se uzimaju posebni i objektivni razlozi (npr. dob, zrelost i posebne potrebe) povezani s individualnom situacijom djeteta bez pratnje, specifična skrb koju nudi prihvatni objekt, vrsta prihvatnog objekta te mogućnosti za smještaj koje ne uključuju smještaj u ustanovi.

Pokazatelj 13.1.: Uspostavljen je mehanizam za razmatranje postoje li konkretni i objektivni razlozi za dodjelu određenog smještaja.

- **Dodatne napomene:** Individualna situacija djece navedena u prethodnom standardu posebno se odnosi na dob, zrelost i rod (npr. transrodne osobe) te na kulturno i jezično podrijetlo i vjersku pripadnost djece bez pratnje. Osim toga, potrebno je uzeti u obzir individualne okolnosti, npr. postojeće obiteljske veze.
- Pri svakom razmatranju oblika smještaja posebno bi se trebalo uzeti u obzir osiguravanje zaštite djece bez pratnje od spolnog i rodno uvjetovanog nasilja.
- Ako se djeca bez pratnje iznimno smještaju u prihvatni centar za odrasle (npr. zajedno s odraslom braćom ili sestrama), djeca bez pratnje imaju ista prava kao i druga djeca bez pratnje (npr. zaštita od svih oblika nasilja) i na njih se primjenjuju postupovne zaštitne mjere (npr. imenovanje zastupnika).

Dobra praksa u pogledu smještaja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ razmatranje udomiteljske skrbi ili bilo kojeg drugog oblika alternativne skrbi (osim smještaja u ustanovama) kao mogućnosti za smještanje;
- ✓ smještanje djece bez pratnje u odgovarajući prihvatni objekt nakon intenzivnog cjelodnevnog promatranja i ocjenjivanja u prvom prihvatnom objektu tijekom ograničenog razdoblja (npr. dva tjedna);
- ✓ priprema djece bez pratnje na neovisan život nakon ocjene zrelosti i samostalnosti djeteta tako što ih se smješta u individualni smještaj u dobi od 16 godina.

STANDARD 14.: Osiguravanje da se poštuje načelo jedinstva obitelji, u skladu s načelom najboljih interesa djeteta.

Pokazatelj 14.1.: Djecu bez pratnje koja su braća i sestre (u skladu s definicijom iz članka 24. stavka 2. Direktive o uvjetima prihvata) smješta se zajedno, uz njihovu suglasnost.

- **Dodatne napomene:** *Suglasnost braće i sestara na zajednički smještaj dobiva se dobrovoljno, uzimajući u obzir dob i rod braće i sestara te njihove najbolje interese. Ako djeca bez pratnje dolaze s odraslom braćom i sestrama, može ih se smjestiti zajedno u prihvatne objekte za odrasle, uzimajući u obzir najbolje interese djeteta, dob, rod i stupanj zrelosti.*
- *Najbolje interese djeteta moraju stalno ocjenjivati i nadzirati socijalni radnici, ostali službenici za prihvata i zastupnici. Da bi se dopustile moguće iznimke, potrebno je uzeti u obzir sigurnosne čimbenike.*
- *Kako bi se izbjeglo razdvajanje, ako se djeca bez pratnje premještaju, potrebno je premjestiti i njihovu braću i sestre.*

Pokazatelj 14.2.: Djeca bez pratnje, njihovi supružnici i njihova djeca mogu se smjestiti zajedno ako je to u skladu s najboljim interesima djece bez pratnje i u skladu s relevantnim nacionalnim pravom.

- **Dodatne napomene:** *Vjenčanu djecu bez pratnje koja su starija od dobi za pristanak propisane nacionalnim zakonodavstvom može se smjestiti zajedno s njihovim supružnicima i djecom (ako ih imaju) u prihvatne objekte za obitelji, uzimajući u obzir najbolje interese djeteta kao glavnu brigu.*
- *Najbolje interese djeteta moraju stalno ocjenjivati i nadzirati socijalni radnici, ostali službenici za prihvata i zastupnici radi utvrđivanja mogućeg spolnog iskorištavanja, prisilnog braka ili trgovine ljudima. Djeca bez pratnje koja su mlađa od dobi za pristanak propisane nacionalnim zakonodavstvom moraju biti smještena odvojeno od supružnika.*
- *Multidisciplinarni tim treba ocijeniti najbolje interese djeteta u slučaju dječjih brakova odmah nakon dolaska. Ocjena bi trebala uključivati tim koji se sastoji od najmanje jednog socijalnog radnika, zdravstvenog djelatnika i zastupnika. Ako pri dolasku ne bude provedeno ocjenjivanje, potrebno je poduzeti mjere kako bi se zaštitila djeca bez pratnje.*
- *Djecu bez pratnje koja su samohrani roditelji trebalo bi smjestiti zajedno s djetetom/djecom, uzimajući u obzir najbolje interese djeteta (uključujući najbolje interese djeteta koje je i roditelj). Najbolje interese djeteta moraju stalno ocjenjivati i nadzirati socijalni radnici, ostali službenici za prihvata i zastupnik. Da bi se dopustile moguće iznimke, potrebno je uzeti u obzir sigurnosne čimbenike.*

Dobra praksa u pogledu djece bez pratnje koja su samohrani roditelji

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje posebnih prihvatnih objekata koji pružaju usluge dječjeg vrtića/jaslica kako bi se roditeljima omogućilo pohađanje škole.

Pokazatelj 14.3.: Kada je to prikladno i moguće, jedinstvo obitelji mora se poštovati uzimajući u obzir članove šire obitelji.

- **Dodatne napomene:** *Primjenjuje se šira definicija članova obitelji uzimajući u obzir podrijetlo djece bez pratnje, posebne okolnosti ovisnosti i njihove najbolje interese.*
- *Ovisno o nacionalnim sustavima i suglasnosti djece bez pratnje i zastupnika, djecu bez pratnje i članove njihove šire obitelji (uključujući rođake koji nisu obuhvaćeni definicijom iz članka 2. točke (c) Direktive o uvjetima prihvata) može se smjestiti zajedno.*

- *Djecu bez pratnje i odrasle članove šire obitelji može se smjestiti zajedno u prihvatne objekte za odrasle ako je to u najboljem interesu djece. To bi posebno trebalo uzeti u obzir kada je riječ o djeci bez pratnje koja su u pratnji rođaka koji nisu za njih odgovorni prema pravu ili praksi predmetne države članice. Najbolje interese djeteta moraju stalno ocjenjivati i nadzirati socijalni radnici, ostali službenici za prihvata i zastupnik. Da bi se dopustile moguće iznimke, potrebno je uzeti u obzir sigurnosne čimbenike.*

STANDARD 15.: Osiguravanje da se u obzir uzimaju posebne potrebe prilikom smještanja ili premještanja djece bez pratnje.

Pokazatelj 15.1.: Smještanje djece bez pratnje temelji se na ocjeni njihovih posebnih potreba u vezi s prihvatom.

- **Dodatne napomene:** *Naime, smještanje djece bez pratnje temelji se na ocjeni najboljih interesa djeteta.*

Pokazatelj 15.2.: Postoji mogućnost premještanja djece bez pratnje na temelju prepoznatih posebnih potreba u vezi s prihvatom.

Pokazatelj 15.3.: Premještanje djece bez pratnje trebalo bi svesti na najmanju moguću mjeru i provoditi samo kada je to u najboljem interesu djeteta, npr. u svrhu lakšeg pristupa članovima obitelji ili obrazovnim uslugama.

- **Dodatne napomene:** *Konkretno, zbog sigurnosnih pitanja, kao npr. u slučajevima žrtava trgovine ljudima, spolnog i rodno uvjetovanog nasilja, mučenja ili drugih teških oblika psihičkog i fizičkog nasilja, moglo bi biti potrebno smještanje ili premještanje djece bez pratnje u drukčiji oblik smještaja ako posebne potrebe postanu očite u kasnijoj fazi te se naknadno utvrde i ocijene (usp. poglavlje 2. Posebne potrebe i sigurnosni rizici, standard 8., pokazatelj 8.3.).*

Pokazatelj 15.4.: Djeci bez pratnje koja su postala punoljetna trebalo bi dopustiti da ostanu na istom mjestu/ području ako je to moguće. Trebale bi se poduzeti posebne mjere za premještanje djece bez pratnje koja su postala punoljetna u prihvatni objekt za odrasle. Premještanje bi trebalo pažljivo organizirati zajedno s prihvatnim objektima i djecom bez pratnje.

Dobra praksa u pogledu premještanja djeteta bez pratnje

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ saslušati dijete i zastupnika kada se planira nov smještaj djece bez pratnje;
- ✓ uzimanje u obzir nastavka obrazovanja i osobnog nastavnog plana te polugodišta pri premještanju djece bez pratnje (npr. u slučaju smanjenja resursa).

4. Svakodnevna skrb

Uvodne napomene

Kao što je navedeno u Konvenciji o pravima djeteta, djeci su potrebne posebne mjere zaštite i skrbi zbog njihove fizičke i mentalne nezrelosti, a obitelj je prirodno okruženje za njihovo odrastanje i dobrobit. Stoga bi djeci bez pratnje koja žive u prihvatnim objektima bez članova obitelji trebala biti dostupna svakodnevna skrb i posebne aktivnosti te bi one trebale biti ključan dio prihvata kako bi se osigurao životni standard primjeren za fizički, mentalni i socijalni razvoj. U skladu s ovim smjernicama, svakodnevna skrb uključuje svakodnevnu potporu za djecu bez pratnje, organizaciju aktivnosti podizanja svijesti i obrazovnih aktivnosti za djecu te rekreacijskih aktivnosti. Neki standardi i pokazatelji povezani su s onima iz odjeljaka o pružanju informacija, ocjeni posebnih potreba i odgovoru na njih i na sigurnosne rizike, te o zdravstvenoj skrbi, školovanju i smještaju. Uključeni su u ovaj odjeljak jer se pretpostavlja da su djeci bez pratnje potrebne dodatne informacije i potpora.

Stoga je ovaj odjeljak posvećen važnosti pripremanja djece bez pratnje na samostalan život, jačanja otpornosti i razvoja metoda posebne skrbi u prihvatnim objektima koje bi bile usmjerene na buduće izgleda i vještine djece bez pratnje. Treba uzeti u obzir dob, zrelost i posebne potrebe. Svakodnevna skrb može se razlikovati ovisno o tome žive li djeca bez pratnje u centrima za smještaj ili u individualnom smještaju, uzimajući u obzir razlike u dobi, samostalnosti i neovisnosti. Osim toga, razlike se mogu temeljiti i na prisutnosti osoblja za prihvata koje je prošlo opće osposobljavanje i osoblja za prihvata djece koje je prošlo dostatno dodatno osposobljavanje za rad s djecom bez pratnje (usp. poglavlje 5. Osoblje). Prisutnost osoblja za prihvata djece posebno je potrebna barem kad se djeca bez pratnje nalaze u centru za smještaj, a ne u školi, ali nije potrebna tijekom noći.

Pravna osnova – svakodnevna skrb
<ul style="list-style-type: none"> • čl. 23. st. 1. Direktive o uvjetima prihvata: fizički, duševni, duhovni, moralni i socijalni razvoj maloljetnika; dobrobit i socijalni razvoj maloljetnika, uzimanje u obzir podrijetla maloljetnika • čl. 23. st. 3. Direktive o uvjetima prihvata: rekreacijske aktivnosti • čl. 24. st. 1. Direktive o uvjetima prihvata: maloljetnici bez pratnje

Standardi i pokazatelji

STANDARD 16.: Osiguravanje svakodnevne skrbi o djeci bez pratnje u centru za smještaj (16.1.) ili u individualnom smještaju (16.2.).

Alternativni pokazatelji u pogledu osiguravanja svakodnevne skrbi:

Pokazatelj 16.1. (a): Kvalificirano osoblje prisutno je u centru za smještaj 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.

Pokazatelj 16.1. (b): Kvalificirano osoblje posebno je prisutno kada se djeca bez pratnje nalaze u centru za smještaj, odnosno prije i nakon škole, tijekom vikenda i školskih praznika.

Pokazatelj 16.1. (c): Ako osoblje koje je prisutno noću nije kvalificirano osoblje, to osoblje mora biti osposobljeno barem u područjima zaštite djece i prava djeteta te imati potrebne informacije o posebnom položaju djece bez pratnje u centru za smještaj.

Pokazatelj 16.1. (d): Prisutnost djece bez pratnje u centru za smještaj nadzire se najmanje jedanput dnevno kako bi se osiguralo da dijete ne pobjegne.

ILI

Pokazatelj 16.2. (a): Ako su djeca bez pratnje smještena u individualnom smještaju, s kvalificiranim osobljem može se stupiti u kontakt 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.

Pokazatelj 16.2. (b): Osoblje za prihvata djece posjećuje djecu bez pratnje smještenu u individualnom smještaju najmanje dvaput tjedno.

- **Dodatne napomene:** Djeca bez pratnje smještena u individualnom smještaju moraju imati najmanje 16 godina te moraju biti ocijenjena dovoljno zrelima i samostalnim za život u takvoj vrsti prihvatnog objekta.

- Takve posjete obavlja, na primjer, socijalni radnik.

Pokazatelj 16.2. (c): Prisutnost djece bez pratnje u individualnom smještaju nadzire se tijekom posjeta osoblja kako bi se osiguralo da djeca ne pobjegnu.

Pokazatelj 16.3.: Djeci bez pratnje pruža se potpora u svakodnevnom životu i aktivnostima.

- **Dodatne napomene:** Potpora u svakodnevnom životu uključuje širok spektar aktivnosti, kao što su buđenje djece bez pratnje, poticanje na pohađanje nastave i praćenje pohađanja nastave i sudjelovanja u njoj, pružanje informacija i potpore u pogledu osobne higijene i higijene kućanstva, pružanje potpore djeci bez pratnje u pogledu života u zajednici i poštovanja kućnog reda te upravljanje sukobima i njihovo sprječavanje.
- U početku osoblje za prihvata može voditi djecu bez pratnje u školu i na druga odredišta. Informacije su dostupne u obliku prilagođenom djeci i prilagođene su dobi i zrelosti djece bez pratnje (npr. Google karte, aplikacije za javni prijevoz itd.).

Pokazatelj 16.4.: Djeci bez pratnje osigurava se pomoć pri pisanju domaće zadaće i poduka.

- **Dodatne napomene:** Pomoć u pisanju domaće zadaće i poduka mogu se pružati u prihvatnom objektu, a mogu ih pružati i vanjske organizacije, unutar ili izvan prihvatnih objekata.

STANDARD 17.: Svakodnevna je skrb organizirana u skladu s posebnom metodom za skrb o djeci bez pratnje.

Pokazatelj 17.1.: Metoda za skrb o djeci bez pratnje opisana je u priručniku, a svi članovi osoblja odgovorni za svakodnevnu skrb u prihvatnom objektu upoznati su s njome te je primjenjuju.

Pokazatelj 17.2.: Priručnik sadržava barem opis ciljeva svakodnevne skrbi i ciklusa razgovora u kojem se s djetetom razgovara o tim ciljevima i ishodima skrbi za djecu bez pratnje, njihovu sigurnost, izgleda za budućnost, vještine i posebne potrebe.

Pokazatelj 17.3.: Osoblje redovito raspravlja s djecom bez pratnje i njihovim zastupnicima o ciljevima i ishodima svakodnevne skrbi.

Dobra praksa u pogledu organizacije svakodnevne skrbi

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje dostupnosti priručnika u svim prihvatnim objektima za djecu bez pratnje. Priručnik obuhvaća sve postupke i politike relevantne za prihvata djece bez pratnje te je izrađen u suradnji s tijelima koja zastupaju djecu bez pratnje. Zahtjevi u pogledu savjetovanja s djecom bez pratnje, registracije i koordinacije s drugim tijelima i organizacijama jasno su opisani u priručniku.

STANDARD 18.: Djeca bez pratnje spremna su postati samostalna i početi živjeti neovisan život.

Pokazatelj 18.1.: Vještine koje se odnose na samostalnost redovito se ocjenjuju.

- **Dodatne napomene:** Ocjenjivanje se provodi putem pružanja potpore djeci bez pratnje i promatranja djece bez pratnje u svakodnevnom životu te se osigurava uključivanje djece bez pratnje. Provodi se u različitim fazama kako bi se ocijenio razvoj vještina. Može se upotrebljavati kontrolni popis za ocjenu razine samostalnosti koji uključuje vještine čišćenja, upravljanja kućnim proračunom i potrošnjom energije, vještine pranja rublja, kuhanja i obavljanja kupovine te sposobnosti dijeljenja životnog prostora s drugima itd.

Pokazatelj 18.2.: Djeci bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za upravljanje kućnim proračunom i odgovornu potrošnju energije.

- **Dodatne napomene:** Mlađoj djeci bez pratnje potrebna je pomoć i nadzor kada je riječ o trošenju i štednji džeparca. Starija djeca bez pratnje mogu imati iste potrebe, ali je isto tako moguće da su sposobna neovisno upravljati novcem nakon osposobljavanja za upravljanje kućnim proračunom.

Pokazatelj 18.3.: Djeci bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za čišćenje i pranje rublja.

- **Dodatne napomene:** Ne dovodeći u pitanje činjenicu da cjelokupnu odgovornost za održavanje stambenog prostora ima tijelo za prihvata, određene zadatke u pogledu održavanja mogla bi obavljati djeca bez pratnje na dobrovoljnoj osnovi i u svrhu učenja, uzimajući pritom u obzir dob djeteta, te uz stalnu pratnju i nadzor osoblja.

Pokazatelj 18.4.: Djeci bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za savladavanje vještina kuhanja.

- **Dodatne napomene:** Osposobljavanje uključuje sigurnosna pitanja te se uzimaju u obzir dob i zrelost djece bez pratnje.

STANDARD 19.: Zaštita i promicanje zdravlja i dobrobiti djece bez pratnje i jačanje njihove otpornosti.

Pokazatelj 19.1.: U okviru svakodnevne skrbi uzimaju se u obzir i štite psihološka dobrobit djece bez pratnje i njihovo mentalno zdravlje.

- **Dodatne napomene:** Posebna pozornost posvećuje se psihološkoj dobrobiti i mentalnom zdravlju djece bez pratnje, npr. prate se znakovi tjeskobe, stresa, usamljenosti, žalovanja, depresije, traume te poteškoća sa spavanjem. Kada je to potrebno, psihološka potpora pruža se slušanjem, prihvaćanjem osjećaja djece bez pratnje, davanjem savjeta ili upućivanjem specijaliziranim stručnjacima kao što su psiholozi ili psihoterapeuti.

Pokazatelj 19.2.: U skladu sa svojom dobi i zrelošću, djeca bez pratnje imaju pristup aktivnostima podizanja svijesti o rizicima upotrebe droga i alkohola.

- **Dodatne napomene:** Te se aktivnosti mogu organizirati u prihvatnom objektu, a mogu ih organizirati i vanjske organizacije, unutar ili izvan prihvatnih objekata. Kada je to potrebno, uključeno je i medicinsko osoblje.

Pokazatelj 19.3.: Djeca bez pratnje imaju pristup aktivnostima podizanja svijesti o spolnom i reproduktivnom zdravlju, pri čemu se uzimaju u obzir različite spolne orijentacije i rodni identiteti, u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

Pokazatelj 19.4.: Djeci bez pratnje pružaju se minimalne informacije i osposobljavanje čiji je cilj osnaživanje djece u borbi protiv svih oblika psihičkog i spolnog nasilja te svih drugih oblika fizičkog zlostavljanja i zanemarivanja.

- **Dodatne napomene:** Osposobljavanje je usmjereno na sprječavanje rizičnih situacija i na učenje o tome kako postupiti ako do njih dođe.

Dobra praksa u pogledu svakodnevne skrbi s obzirom na dobrobit

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ omogućivanje pristupa psioedukativnim aktivnostima za djecu bez pratnje koje uključuju širok raspon aktivnosti, kao što su vježbe opuštanja i disanja, skupine za raspravu, kineziologija, informativni sastanci o psihosomatskim problemima itd. Te se aktivnosti mogu organizirati u prihvatnom objektu, a mogu ih organizirati i vanjske organizacije, unutar ili izvan prihvatnih objekata. U te su aktivnosti uključeni posebni subjekti kao što su psiholozi ili psihoterapeuti;
- ✓ organiziranje provođenja vremena izvan prihvatnog objekta ako djeca bez pratnje imaju probleme u ponašanju i/ili psihičke probleme (izostajanje s nastave, problemi s uklapanjem u društvo, neprijateljstvo, vršnjačko nasilje itd.). Kako bi imala vremena za razmišljanje o svojem položaju, djeca bez pratnje privremeno se smještaju u odgovarajuće objekte u kojima se organiziraju posebne psioedukativne i rekreacijske aktivnosti. Dostupna su posebna mjesta za male skupine djece bez pratnje (najmanje dvoje i najviše desetero djece), kao i dodatna obrazovna potpora. Duljina boravka razlikuje se ovisno o potrebama djeteta (od pet do petnaest dana ili jedan mjesec u slučaju iznimnih okolnosti);
- ✓ osiguravanje da osoblje može večerati s djecom bez pratnje u centrima za smještaj kako bi moglo nadzirati njihove prehrambene navike, stvoriti osjećaj zajedništva tijekom obroka i spriječiti moguće sukobe.

STANDARD 20.: Podupiranje i praćenje mentalnog i socijalnog razvoja djece bez pratnje upotrebom standardiziranog plana skrbi.

Pokazatelj 20.1.: Osoblje za prihvata ocjenjuje podrijetlo, potrebe, vještine i izgleda za budućnost djece bez pratnje u skladu sa standardnim elementima plana skrbi za djecu bez pratnje, uz njihovo sudjelovanje.

- **Dodatne napomene:** Plan uključuje sljedeće elemente o djetetu: upravnu postupovnu situaciju, obrazovanje, vještine, stupanj samostalnosti i psihološku dobrobit.
- Ocjena se temelji na razgovorima s djecom bez pratnje koje provodi kvalificirano osoblje. Prvo savjetovanje održava se u roku od tjedan dana od dolaska u prihvatni objekt.
- Zastupnik je uključen u izradu plana skrbi i može imati uvid u plan uz prethodnu suglasnost djeteta bez pratnje.

Pokazatelj 20.2.: Mentalni i socijalni razvoj djece bez pratnje nadziru i o njima raspravljaju relevantni pružatelji skrbi koji su stručnjaci u različitim disciplinama (multidisciplinarni pristup).

- **Dodatne napomene:** Redovito se organiziraju razmjene informacija i/ili sastanci osoblja za prihvata koje radi s djecom bez pratnje (socijalni radnici, odgajatelji i, ako je primjenjivo, medicinsko osoblje, psiholozi, nastavnici itd.) kako bi se raspravilo o položaju djece bez pratnje i kako bi se ažurirao plan skrbi.

Pokazatelj 20.3.: Informacije o mentalnom i socijalnom razvoju djece bez pratnje redovito se razmjenjuju s njihovim zastupnikom.

Pokazatelj 20.4.: Kada se djeca bez pratnje premještaju u novi prihvatni objekt, plan skrbi dostavlja se prije premještaja ili najkasnije na dan premještaja, u skladu s načelom povjerljivosti.

Dobra praksa u pogledu svakodnevne skrbi

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ mjesečno preispitivanje plana skrbi koje provode socijalni radnik, zastupnik i dijete bez pratnje; dostava plana skrbi dva ili više dana prije premještaja kako bi se novi prihvatni objekt mogao pripremiti za dolazak djece bez pratnje i brigu o njima.

STANDARD 21.: Osiguravanje učinkovitog pristupa rekreacijskim aktivnostima, uključujući igru i rekreacijske aktivnosti primjerene dobi djece bez pratnje.

Pokazatelj 21.1.: Omogućen je svakodnevni pristup nizu rekreacijskih aktivnosti, na otvorenom i u zatvorenom prostoru, u skladu s dobi djece bez pratnje i nakon savjetovanja s njima.

- **Dodatne napomene:** Rekreacijske aktivnosti uključuju velik broj sportskih i drugih aktivnosti (općenito opuštanje u zatvorenom prostoru ili na otvorenom, pristup društvenim igrama, kinu, društvenim događanjima, sportskim natjecanjima itd.). Te aktivnosti može organizirati prihvatni centar ili vanjske organizacije. Posebna se pozornost posvećuje organizaciji grupnih aktivnosti.
- Dodatne aktivnosti dostupne su tijekom školskih praznika i vikenda te kada djeca bez pratnje još nemaju pristup školi.

Pokazatelj 21.2.: Rekreacijske aktivnosti organizira i nadzire osoblje za prihvata djece i/ili druge odgovorne odrasle osobe uključene u skrb o djeci.

Pokazatelj 21.3. (a): Djeca bez pratnje u dobi do 12 godina svakodnevno se mogu igrati u sigurnom prostoru koji je prilagođen njihovoj dobi i pod nadzorom.

Pokazatelj 21.3. (b): Redovito se osigurava minimalni izbor sportskih aktivnosti prilagođenih dobi djece bez pratnje (usp. poglavlje 9. Smještaj).

Pokazatelj 21.4.: Pristup internetu i vrijeme provedeno na internetu trebaju biti primjereni dobi, a za pravila i nadzor povezane s njima odgovorno je osoblje.

Dobra praksa u pogledu svakodnevne skrbi

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ organiziranje zajedničkih aktivnosti za djecu bez pratnje i lokalno mlado stanovništvo, unutar i izvan prihvatnih objekata, npr. turniri u kriketu.

5. Osoblje

Uvodne napomene

Glavne zadaće osoblja koje radi s djecom bez pratnje uključuju nadzor, savjetovanje i pružanje socijalne potpore djeci bez pratnje. Ono je odgovorno za utvrđivanje i rješavanje potreba djece bez pratnje kako je prethodno opisano (poglavlje 2. Posebne potrebe i sigurnosni rizici i poglavlje 4. Svakodnevna skrb).

Niz stručnjaka uključen je u rad s djecom bez pratnje i odgovoran je za rad s njima u kontekstu prihvata. To uključuje sve osobe koje su u izravnom kontaktu s djecom bez pratnje, neovisno o poslodavcu. To područje rada uglavnom pokrivaju socijalni radnici, obrazovno i zdravstveno osoblje, službenici za registraciju, prevoditelji, upravitelji objekata, osoblje za administraciju/koordinaciju te zastupnici.

U tom se okviru podrazumijeva da se smjernice iz ovog odjeljka primjenjuju na sve članove osoblja (uključujući rukovodeće osoblje na srednjoj i visokoj razini) koji rade s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata. Ovaj odjeljak ne obuhvaća izravno zastupnike, iako i oni mogu nadzirati/provoditi neke od standarda i pokazatelja iz ovog odjeljka. Ako osoblje mora ispuniti posebne zahtjeve (npr. posebne kvalifikacije), to se izričito navodi u odgovarajućoj smjernici.

Kako bi izvršile prethodno navedene zadaće, osobe koje rade s djecom bez pratnje moraju na odgovarajući način biti dostupne, kvalificirane i osposobljene, moraju imati odgovarajuću potporu te ih se mora pratiti na odgovarajući način.

Pravna osnova – osoblje

- čl. 24. st. 4. Direktive o uvjetima prihvata: maloljetnici bez pratnje
- čl. 29. st. 1. Direktive o uvjetima prihvata: osoblje i sredstva

Standardi i pokazatelji

STANDARD 22.: Osiguravanje dovoljno kvalificiranog osoblja za svakodnevnu skrb o djeci bez pratnje.

Pokazatelj 22.1.: Prihvatni objekt mora osigurati dovoljno kvalificiranog osoblja za svakodnevnu skrb o djeci bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** *Kako bi se osiguralo da se djeci bez pratnje pruža odgovarajuća svakodnevna skrb i kako bi se odgovorilo na njihove posebne potrebe, potrebno je osigurati dovoljno kvalificiranog osoblja odgovornog za prihvata djece bez pratnje i skrb o njima radi odgovaranja na prethodno navedene posebne potrebe u vezi s prihvatom i djelovanja u skladu s njima.*

Dobra praksa u pogledu osiguravanja osoblja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje kvalificiranog osoblja za rad u prihvatnom objektu, ne samo tijekom dana, već i noću.

STANDARD 23.: Osiguravanje da je osoblje dovoljno kvalificirano.

Pokazatelj 23.1.: Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata ima jasan opis zadataka radnog mjesta (opis posla).

- **Dodatne napomene:** *U opisima radnog mjesta trebale bi biti navedene kvalifikacije potrebne kako bi se osiguralo da se djeci bez pratnje pruža odgovarajuća svakodnevna skrb te da se posebne potrebe rješavaju u dovoljnoj mjeri.*

Pokazatelj 23.2.: Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata kvalificirano je u skladu s nacionalnim pravom i propisima s obzirom na opise zadataka radnog mjesta (opise posla).

- **Dodatne napomene:** *Kako bi se osigurala svakodnevna skrb i zaštita djece bez pratnje, osoblje odgovorno za prihvata i skrb o djeci bez pratnje trebalo bi biti kvalificirano za rješavanje prethodno navedenih posebnih potreba u vezi s prihvatom i djelovati u skladu s njima te biti osposobljeno na odgovarajući način i posjedovati vještine u pogledu zaštite djece i zaštite položaja djece bez pratnje u kontekstu migracija, razvoja djece, uloga*

i odgovornosti uključenog osoblja, prava djece povezanih sa zaštitom djece i njihovim razvojem, prava djece i komunikacije s djecom.

Pokazatelj 23.3.: Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata nije kažnjavano zbog kaznenih djela i prekršaja povezanih s djecom ili kaznenih djela i prekršaja koji bi doveli do ozbiljnih sumnji u njihovu sposobnost preuzimanja odgovornosti povezanih s djecom.

STANDARD 24.: Osiguravanje da je osoblje prošlo potrebno i odgovarajuće osposobljavanje.

Pokazatelj 24.1.: Ne dovodeći u pitanje potrebu osiguravanja posebnog osposobljavanja za osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, sve bi aktivnosti osposobljavanja trebale biti u skladu sa širim okvirom kodeksa ponašanja u kojem su utvrđeni ključni koncepti i načela na kojima se temelji rad u kontekstu prihvata.

Pokazatelj 24.2.: Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata temeljito se i pravodobno priprema za tu ulogu.

- **Dodatne napomene:** *Uvodno osposobljavanje trebalo bi se provesti najkasnije odmah nakon što je osoblje zaposleno. Ovisno o ulozi koja je dodijeljena osoblju, uvod bi trebao uključivati standarde utvrđene u primjenjivom zakonodavstvu i/ili propisima o prihvatu te dostupnim nacionalnim alatima i relevantnim alatima EASO-a (23).*

Pokazatelj 24.3.: Postoji jasan program osposobljavanja koji uključuje zahtjeve osposobljavanja za svaku funkcionalnu skupinu u pogledu ocjenjivanja, utvrđivanja, bilježenja i rješavanja posebnih potreba u vezi s prihvatom što je prije moguće i tijekom razdoblja prihvata.

- **Dodatne napomene:** *Osnovno osposobljavanje za osoblje koje radi u kontekstu prihvata može se osigurati s pomoću modula o prihvatu obuhvaćenoga Programom EASO-a za osposobljavanje (24).*

Pokazatelj 24.4.: Osposobljavanje se provodi redovito i ovisno o potrebama osoblja.

- **Dodatne napomene:** *Potrebno je razviti dugoročan program osposobljavanja kojim se predviđa redovita obuka za usavršavanje. Isto tako, potrebno je osigurati osposobljavanje u slučaju da nastanu značajne promjene u primjenjivom zakonodavstvu i praksi.*

Pokazatelj 24.5.: Osposobljavanje uključuje konkretna pitanja povezana s rodom i dobi, osposobljavanje povezano s kulturom, upravljanje sukobima, početno i specijalizirano osposobljavanje o identifikaciji osoba s posebnim potrebama, svijest o problemima mentalnog zdravlja, prepoznavanje znakova radikalizacije i prepoznavanje žrtava trgovine ljudima, kao i prvu pomoć i zaštitu od požara.

- **Dodatne napomene:** *Ovisno o podjeli zadataka povezanih s radom s djecom bez pratnje, osposobljavanje se osigurava prema zanimanju/radnom mjestu. Osoblje koje radi noćnu smjenu isto tako treba proći osnovno osposobljavanje o prethodno navedenim temama, kao i osposobljavanje povezano s konkretnim problemima do kojih može doći tijekom tog razdoblja.*
- *Moduli uključeni u nacionalni program osposobljavanja mogu obuhvaćati vještine rada na računalu i strane jezike, tečajeve o zaraznim bolestima ili prepoznavanju žrtava trgovine ljudima i radikalizacije, kao i vještine komunikacije s djecom.*

Dobra praksa u pogledu osposobljavanja osoblja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ utvrđivanje mogućnosti osposobljavanja za sve članove osoblja koji rade s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, npr. posebno osposobljavanje na temu prakse utemeljene na znanjima o traumi, osposobljavanje za rad s djecom koja pate od tjeskobe, s djecom koja su bila žrtve trgovine ljudima ili s ožalošćenom djecom, osposobljavanje za jačanje otpornosti, osposobljavanje na temu samostalnog života i pristupa obrazovanju/osposobljavanju/tržištu rada; i/ili
- ✓ organiziranje osposobljavanja putem dogovora s relevantnim subjektima (sveučilištima, odvjetnicima, psiholozima, nevladinim organizacijama, međuvladinim organizacijama itd.);
- ✓ utvrđivanje metoda osposobljavanja koje omogućuju osoblju obavljanje dužnosti povezanih s radnim mjestom na jedinstven i dosljedan način te ih na to potiču;
- ✓ osiguravanje osposobljavanja o sprječavanju i prepoznavanju radikalizacije za socijalne radnike i općenito sve članove osoblja prihvatnih objekata.

(23) Za detaljan popis alata EASO-a za potporu usp. Kako čitati smjernice, str. 15.

(24) Program EASO-a za osposobljavanje, modul za prihvata.

STANDARD 25.: Osiguravanje i promicanje učinkovite suradnje, razmjene informacija i podizanja svijesti.

Pokazatelj 25.1.: Relevantne dionike potrebno je obavijestiti o utvrđenim posebnim potrebama kako bi se osigurala potrebna jamstva i potpora.

Pokazatelj 25.2.: Redovita suradnja, razmjena informacija i sastanci za podizanje svijesti i/ili alternativni dogovori uspostavljeni su među osobama koje su u kontaktu s djecom bez pratnje zbog svojeg zanimanja/radnog mjesta, uključujući socijalne radnike, obrazovno i zdravstveno osoblje, službenike za registraciju, prevoditelje, upravitelje objekata, osoblje za administraciju/koordinaciju te zastupnike.

- **Dodatne napomene:** Redovita suradnja, razmjena informacija, sastanci za podizanje svijesti i/ili alternativni dogovori mogli bi se poduprijeti internim postupcima izvješćivanja.
- Suradnja, razmjena informacija i sastanci za podizanje svijesti mogli bi biti usmjereni na aspekte povezane s migracijom općenito, a posebno na kulturne aspekte povezane s djecom bez pratnje (posebne potrebe). Mogu ih organizirati, primjerice, obrazovno osoblje, vanjski pružatelji zdravstvenih usluga, zaštitarsko osoblje u prihvatnom objektu ili osoblje zaduženo za čišćenje.

Pokazatelj 25.3.: Drugi relevantni dionici koji rade s djecom bez pratnje redovito obavješćuju zastupnike o mentalnom i socijalnom razvoju djece bez pratnje, a zastupnici o istome obavješćuju ostale.

Pokazatelj 25.4.: Poštuju se pravila o povjerljivosti predviđena nacionalnim i međunarodnim pravom u odnosu na sve informacije koje su osobe koje rade s djecom bez pratnje dobile u okviru svojeg rada.

Dobra praksa u pogledu suradnje, razmjene informacija i podizanja svijesti

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje osposobljavanja za usmene prevoditelje o prevođenju ili komunikaciji s djecom uz poštovanje posebnih potreba djece bez pratnje.

STANDARD 26.: Pružanje potpore osoblju koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata.

Pokazatelj 26.1.: Dostupne su različite mjere koje pomažu u rješavanju teških situacija koje nastupaju tijekom prihvata.

- **Dodatne napomene:** Mjere za potporu osoblju mogu imati oblik intervizije (razmjene s kolegama), upravljanja stresom, psihološke potpore, timova za krizne situacije ili vanjskog nadzora.

Dobra praksa u pogledu pružanja potpore osoblju

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ organiziranje svakodnevnih sastanaka osoblja radi učinkovitog prijenosa informacija;
- ✓ osiguravanje dva ili tri dana za usavršavanje za sve članove osoblja;
- ✓ organiziranje sastanaka za ublažavanje napetosti ili izvješćivanje kada je to potrebno;
- ✓ promicanje uzajamne razmjene informacija između službenika za prihvata djece iz različitih prihvatnih objekata.

STANDARD 27.: Osiguravanje upravljanja, nadzora i odgovornosti putem redovitog praćenja (najmanje jedanput godišnje) i uzimanje u obzir odgovarajuće potpore osoblju.

Pokazatelj 27.1.: Prihvatni objekt mora osigurati mehanizam za redovito praćenje rada osoblja kako bi osigurao pružanje svakodnevne skrbi djeci bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** Kako bi se osiguralo da se svakodnevna skrb djeci bez pratnje pruža na odgovarajući način i da se u dovoljnoj mjeri odgovara na njihove posebne potrebe, rad osoblja redovito se prati i uzima se u obzir odgovarajuća potpora.

Dobra praksa u pogledu praćenja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje periodičnog istorazinskog ocjenjivanja provedbe svakodnevne skrbi o djeci bez pratnje.

6. Zdravstvena skrb

Uvodne napomene

U članku 24. Konvencije o pravima djeteta naglašava se pravo djeteta na uživanje najviše moguće razine zdravlja i pristupa ustanovama za liječenje bolesti i oporavak. Države potpisnice moraju nastojati osigurati da nijednom djetetu ne bude uskraćeno njegovo pravo na pristup takvim zdravstvenim uslugama. Nadalje, djeca bez pratnje trebala bi imati jednak pristup zdravstvenim uslugama kao djeca koja su državljani predmetne države. Posebnu pozornost treba posvetiti posebnoj ranjivosti djece bez pratnje i utjecaju te ranjivosti na zdravlje djeteta ⁽²⁵⁾.

U skladu s time djeci bez pratnje trebalo bi omogućiti pristup istim zdravstvenim uslugama kao djeci koja su državljani predmetne države, a nekoj bi djeci, zbog posebne ranjivosti, trebalo osigurati pristup dodatnim zdravstvenim uslugama. Kad je riječ o djeci bez pratnje, posebna se pozornost mora posvetiti činjenici da nemaju roditelje koji bi mogli pružiti podatke o povijesti bolesti djeteta. Stoga je djeci bez pratnje potrebna posebna potpora kako bi im se omogućio pristup zdravstvenim uslugama koje su im potrebne.

Pojam „zdravstvena skrb” u ovom odjeljku obuhvaća skrb o mentalnom i fizičkom zdravlju koja se pruža djeci bez pratnje. Pojam uključuje i savjetovanje za djecu bez pratnje koja boluju od teških bolesti i potrebne mjere za promicanje rehabilitacije žrtava nasilja i mučenja. U tom smislu, zdravstveni pregled koji se obavlja na početku postupka prihvata može poslužiti kao važna početna točka jer daje jasniju sliku medicinskih potreba djece bez pratnje na koje je potrebno odgovoriti tijekom postupka prihvata. „Medicinsko osoblje” u ovom odjeljku odnosi se na kvalificirane zdravstvene radnike (npr. liječnike, stomatologe, medicinske sestre), kao i na psihologe.

Smjernice bi se trebale tumačiti u skladu sa sveobuhvatnim načelima suglasnosti i povjerljivosti, koja su primjenjiva na sve članove osoblja za prihvata i medicinsko osoblje koje sudjeluje u pružanju zdravstvene skrbi, kao i na prevoditelje. Ni u kojem se slučaju informacije ne smiju dijeliti bez prethodne suglasnosti pacijenta. Ne dovodeći u pitanje nacionalne propise kojima se uređuje pristup medicinskoj dokumentaciji, djeca bez pratnje trebala bi imati pravo na pristup svojoj medicinskoj dokumentaciji prema potrebi. U svakom slučaju potrebno je ocijeniti treba li djecu bez pratnje pratiti kvalificirano osoblje ili zastupnik kada posjećuju zdravstvenog djelatnika.

Pri planiranju zdravstvenih usluga i određenih preventivnih programa za djecu bez pratnje, potrebno je uzeti u obzir obrazovne programe i druge obrazovne mjere kako bi se te usluge učinile dostupnima djeci. To je posebno važno kada se zdravstvene usluge pružaju u okviru smještaja.

Pravna osnova – osoblje

- članak 13. Direktive o uvjetima prihvata: medicinski pregled
- članak 17. Direktive o uvjetima prihvata: opća pravila o materijalnim uvjetima prihvata i zdravstvenoj skrbi
- članak 19. Direktive o uvjetima prihvata: zdravstvena skrb
- članak 24. Konvencije o pravima djeteta: zdravlje i zdravstvene usluge

Standardi i pokazatelji

STANDARD 28.: Osiguravanje pristupa zdravstvenom pregledu te ocjene zdravstvenog stanja i sprječavanja problema povezanih sa zdravljem u ranoj fazi postupka prihvata.

Pokazatelj 28.1.: Informacije o pristupu zdravstvenim uslugama, svrsi i značenju medicinskog pregleda, ocjeni zdravstvenog stanja i programima cijepljenja trebalo bi pružiti djeci bez pratnje odmah po dolasku u prihvatni centar.

- **Dodatne napomene:** Te bi informacije trebalo pružiti u skladu sa standardima iz poglavlja 1., Obavješćivanje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje (usp. standard 2.).

Pokazatelj 28.2.: Zdravstveni pregled i ocjena zdravstvenog stanja trebali bi se provesti što je prije moguće nakon dolaska u prihvatni centar, ako su s time suglasna djeca bez pratnje.

⁽²⁵⁾ Opći komentar Odbora UN-a za prava djeteta br. 6 (2005.) o postupanju s djecom bez pratnje ili razdvojenom djecom koja se nalaze izvan svoje zemlje podrijetla, stavci 46.–49.

- **Dodatne napomene:** Preporučuje se da se zdravstveni pregled i ocjena zdravstvenog stanja provedu najkasnije u roku od sedam dana od dolaska.
- Ocjena zdravstvenog stanja uključuje fizičku i psihološku ocjenu.

Pokazatelj 28.3.: Ako programi cijepljenja nisu dio općih obveznih zdravstvenih programa, djeci bez pratnje trebalo bi osigurati potrebna cjepiva.

- **Dodatne napomene:** Trebalo bi osigurati i cijepljenje ako je vjerojatno da je slijed cijepljenja djece bio prekinut ili ako nije u skladu s nacionalnim standardima.

Pokazatelj 28.4.: Djeci bez pratnje osigurane su dostatne informacije i usluge povezane sa spolnim i reproduktivnim zdravljem koje su u skladu s njihovim godinama.

Pokazatelj 28.5.: Djeci bez pratnje osigurana su kontracepcijska sredstva.

Dobra praksa u pogledu sprječavanja problema povezanih sa zdravljem u ranoj fazi postupka prihvata

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje besplatnih kontracepcijskih sredstava djeci bez pratnje.

STANDARD 29.: Osiguravanje pristupa potrebnoj zdravstvenoj skrbi jednakoj kao domaćim državljanima, uključujući preventivnu, mentalnu, fizičku i psihosocijalnu skrb.

Pokazatelj 29.1.: Djeca bez pratnje imaju pristup svim vrstama potrebnih usluga zdravstvene skrbi.

- **Dodatne napomene:** Kada je to moguće, pri pružanju zdravstvene skrbi potrebno je uzeti u obzir rod (npr. pristup ženskom medicinskom osoblju na zahtjev ako je dostupno).

Pokazatelj 29.2.: Usluge zdravstvene skrbi pruža kvalificirano medicinsko osoblje.

- **Dodatne napomene:** To uključuje usluge zdravstvene skrbi koje se pružaju u prihvatnim objektima.

Pokazatelj 29.3.: Zdravstvena skrb dostupna je u prihvatnim objektima ili u ustanovi koja je na prihvatljivoj udaljenosti i do koje se može doći pješice ili javnim prijevozom te joj djeca bez pratnje mogu pristupiti u pratnji osoblja ili zastupnika.

- **Dodatne napomene:** Za detaljnije objašnjenje pojma „razumna udaljenost” usp. poglavlje 9. Smještaj, odjeljak 9.1. Lokacija.
- **Kako bi se ocijenilo treba li dijete pratnju, potrebno je savjetovati se s djetetom i njegovim zastupnikom. Ako djeca u skladu s nacionalnim zakonodavstvom imaju pravo odlučiti hoće li se podvrgnuti određenim postupcima bez suglasnosti zastupnika, i to se treba uzeti u obzir.**

Pokazatelj 29.4.: Potrebna zdravstvena skrb, uključujući lijekove na recept, pruža se besplatno ili se troškovi kompenziraju putem naknade za svakodnevne troškove.

- **Dodatne napomene:** To znači da su prijevoz do ustanove za pružanje potrebne zdravstvene skrbi i lijekovi besplatni (usp. poglavlje 9. Smještaj, odjeljak 9.1. Lokacija, i poglavlje 8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi i naknade, odjeljak 8.3. Naknada za svakodnevne troškove).

Pokazatelj 29.5.: U prihvatnom objektu uspostavljeni su sustavi za sigurno skladištenje i raspodjelu lijekova na recept.

Pokazatelj 29.6.: Uspostavljeni su odgovarajući sustavi koji omogućuju djeci bez pratnje učinkovitu komunikaciju s medicinskim osobljem.

- **Dodatne napomene:** To posebno znači da se (besplatno) osigurava osposobljeni prevoditelj kada je to potrebno i da je prevoditelj roda koji dijete preferira kada je to moguće.

Pokazatelj 29.7.: Postoje rješenja koja osiguravaju pristup prvoj pomoći u hitnim slučajevima.

- **Dodatne napomene:** Komplet za prvu pomoć mora biti stalno dostupan.

Pokazatelj 29.8.: Djeci bez pratnje omogućen je pristup vlastitoj medicinskoj dokumentaciji, ne dovodeći u pitanje nacionalno zakonodavstvo.

- **Dodatne napomene:** Pod uvjetom da je dijete bez pratnje dalo svoju suglasnost, medicinska dokumentacija može se prenijeti od jednog zdravstvenog djelatnika do drugog. To uključuje i situacije kada se djeca premještaju u drugi objekt ili kada je riječ o transferu u skladu s Dublinском uredbom.

Pokazatelj 29.9.: Za djecu bez pratnje s posebnim medicinskim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** To može uključivati, primjerice, dostupnost pedijatra, ginekologa ili prenatalne zdravstvene skrbi ili osiguravanje potrebnih rješenja za djecu bez pratnje s invaliditetom.

Dobra praksa u pogledu zdravstvene skrbi

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osposobljavanje cjelokupnog osoblja za pružanje prve pomoći.

STANDARD 30.: Osiguravanje pristupa zdravstvenoj skrbi u području mentalnog zdravlja, uslugama rehabilitacije i stručnom savjetovanju za djecu bez pratnje koja pate od psihičkih poteškoća i/ili koja su bila žrtve bilo kakvog oblika zlostavljanja, zanemarivanja, iskorištavanja, mučenja ili okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili koja su bila ugrožena oružanim sukobima, razvijanjem i provođenjem stalnih operativnih postupaka u području mentalnog zdravlja i psihosocijalne potpore.

Pokazatelj 30.1.: Djeci bez pratnje kojoj je potrebna zdravstvena skrb u području mentalnog zdravlja, usluge rehabilitacije i/ili stručno savjetovanje pružaju se takve usluge osiguravanjem da je klinički psiholog prisutan u prihvatnom objektu ili da mu se može pristupiti izvan objekta.

- **Dodatne napomene:** To uključuje usluge koje se pružaju žrtvama bilo kakvog oblika zlostavljanja, zanemarivanja i iskorištavanja ili djeci koja su bila ugrožena oružanim sukobima, kao i usluge koje se pružaju žrtvama trgovine ljudima i (rodno uvjetovanog) nasilja te žrtvama mučenja ili drugih oblika psihičkog i fizičkog nasilja. Osim toga, takve usluge trebale bi se pružati djeci koja pate od psihičkih poteškoća zbog dugog čekanja i nesigurnosti u pogledu postupka azila. Potreba za takvim uslugama mogla bi biti posljedica nečega što se dogodilo u matičnoj zemlji, tijekom tranzita ili u zemlji domaćinu.

Pokazatelj 30.2.: Zdravstvenu skrb u području mentalnog zdravlja, usluge rehabilitacije i/ili stručno savjetovanje pruža kvalificirano medicinsko osoblje.

- **Dodatne napomene:** Osoblje bi trebalo biti osposobljeno za rad s posebnim potrebama djece bez pratnje.

Dobra praksa u pogledu zdravstvene skrbi u području mentalnog zdravlja, rehabilitacije i usluga savjetovanja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uzimanje u obzir zaštitnih čimbenika kao što su socijalna potpora, kontakt s obitelji, mali broj premještaja iz jednog smještaja u drugi, smještaj u malim objektima i rekreacijske aktivnosti radi sprječavanja mentalnih bolesti.

7. Obrazovanje – pripremna nastava i strukovno osposobljavanje

Uvodne napomene

Pristup obrazovanju što je prije moguće ključan je element tijekom faze prihvata kako bi se djeci bez pratnje pomoglo da nastave sa životom u novoj zemlji. Pripremna nastava i strukovno osposobljavanje stvaraju mogućnosti za društvenu interakciju i stjecanje rutine koji su djeci potrebni za razvoj.

Glavni problemi u pogledu pristupa obrazovanju uključuju duga razdoblja čekanja, segregaciju u obrazovanju, jezične prepreke, nedostatak prilagođenog nastavnog plana i osposobljenog osoblja, kulturne razlike, poteškoće u pogledu dostupnosti zbog udaljenosti, nedostatak informacija o takvim mogućnostima, nedostatak potpore za traumatiziranu djecu i nedostatak mogućnosti za pristup strukovnom osposobljavanju za tinejdžere.

Mogu postojati iznimne situacije u kojima pristup obrazovnom sustavu i sudjelovanje u njemu privremeno nisu mogući zbog posebnih lokalnih ili nacionalnih uzroka. Volonteri i drugi dionici (nastavnici, nevladine organizacije, stručno osoblje) u objektima za smještaj ponekad pružaju jedino dostupno obrazovanje. Osim toga, mogu postojati situacije u kojima posebne potrebe djece bez pratnje ne dopuštaju sudjelovanje u uobičajenim školama (npr. nepismena djeca) te se moraju osigurati posebna rješenja za djecu s posebnim obrazovnim potrebama.

Velika je vjerojatnost da djeca bez pratnje nisu redovito pohađala školu prije dolaska. Da bi se smjestila u novu sredinu, potrebno im je vrijeme i stručna pomoć. Moguće je da su starija od dobi za početak obveznog obrazovanja i često se smještaju u niže razrede od onih koje pohađa njihova dobna skupina zbog praznina u pogledu obrazovanja. Isto tako, moguće je da su djeca bez pratnje traumatizirana zbog toga što su bila prisiljena na progonstvo. Pripremna nastava osmišljena je za olakšavanje pristupa obrazovnom sustavu i sudjelovanje u njemu na način da se djeca upoznaju s obrazovnim sustavom, kulturom i jezikom zemlje domaćina. Pripremu nastavu trebalo bi prilagoditi razini znanja, prethodnom obrazovanju i posebnim potrebama djece. Pripremu nastavu mogu izvoditi prihvatni centri ili šira mreža uključenih dionika, uključujući nevladine organizacije.

Postoje poteškoće u pogledu obrazovanja djece bez pratnje koja su starija od dobi za početak obveznog školovanja, posebno ako još nisu dostigla razinu vještina koju zahtijeva srednjoškolsko obrazovanje. Te poteškoće uključuju nedostatak jezičnih vještina, prisiljavanje djece bez pratnje da pohađaju nastavu za mlađe dobne skupine i nepostojanje programa kojima se omogućuje pristup strukovnom osposobljavanju.

Strukovno osposobljavanje i naukovanje mogu djeci bez pratnje ponuditi odgovarajuće okruženje za razvoj vještina za pristupanje tržištu rada. Strukovno osposobljavanje omogućuje upoznavanje jezika i kulture zemlje domaćina te omogućuje djeci bez pratnje da preuzmu odgovornost za svoj život. Strukovno osposobljavanje trebalo bi se prilagoditi razini znanja i posebnim potrebama djece bez pratnje te bi se trebalo izvoditi zajedno s djecom koja su državljanima predmetne države kako bi se olakšao postupak integracije. Glavne prepreke povezane su s općim zahtjevima za pristup strukovnom osposobljavanju (npr. dokumenti kojima se potvrđuje obrazovanje i/ili stručna kvalifikacija u zemlji podrijetla) i poznavanjem lokalnog jezika.

Ovaj se odjeljak sastoji od raznih pododjeljaka koji obuhvaćaju sljedeće aspekte obrazovanja djece bez pratnje i strukovnog osposobljavanja:

- pristup obrazovnom sustavu i drugim obrazovnim mjerama,
- pripremna nastava,
- pristup strukovnom osposobljavanju.

Svaki od tih pododjeljaka obuhvaća osnovne aspekte ove teme koji se međusobno nadopunjuju.

Pravna osnova – obrazovanje

- članak 14. Direktive o uvjetima prihvata: školovanje i obrazovanje maloljetnika
- članak 16. Direktive o uvjetima prihvata: stručna izobrazba

7.1. Pristup obrazovnom sustavu i drugim obrazovnim mjerama

Standardi i pokazatelji

STANDARD 31.: Osiguravanje pristupa obrazovnom sustavu pod uvjetima sličnima onima pod kojima mu pristupaju domaći državljani i ne kasnije od tri mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

Pokazatelj 31.1.: Sva djeca bez pratnje trebala bi imati pristup obrazovnom sustavu pod uvjetima sličnima onima pod kojima mu pristupaju državljani predmetne države.

- **Dodatne napomene:** U skladu s Direktivom o uvjetima prihvata, države članice moraju podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji su djeca osigurati pristup obrazovnom sustavu pod sličnim uvjetima kao i vlastitim državljanima dok se protiv njih stvarno ne izvrši mjera izгона. Kada krenu u školu, djeci bez pratnje trebale bi biti dostupne iste usluge kao i djeci koja su domaći državljani, uzimajući u obzir njihove posebne potrebe.

Pokazatelj 31.2.: Sva djeca bez pratnje koja su postala punoljetna trebala bi imati mogućnost nastavka srednjoškolskog obrazovanja.

- **Dodatne napomene:** U skladu s člankom 14. stavkom 1. Direktive o uvjetima prihvata, „države članice ne uskraćuju pravo na srednjoškolsko obrazovanje samo zato što je maloljetnik postao punoljetan”. Stoga bi se djeci bez pratnje koja su postala punoljetna trebalo omogućiti da nastave obrazovanje nakon obveznog razdoblja propisanog nacionalnim zakonodavstvom države članice.

Pokazatelj 31.3.: Obrazovanje je dostupno izvan prihvatnog objekta u ustanovi koja je na prihvatljivoj udaljenosti ili u prihvatnom objektu te mu djeca bez pratnje mogu pristupiti u pratnji osoblja ili zastupnika ako je to potrebno.

- **Dodatne napomene:** Troškovi prijevoza trebali bi biti obuhvaćeni naknadom za svakodnevne troškove ili bi se trebao osigurati organizirani prijevoz.

Pokazatelj 31.4.: Djeca bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera mogu sudjelovati u obveznim nacionalnim školskim izletima.

- **Dodatne napomene:** To bi moglo uključivati omogućivanje djeci bez pratnje da sudjeluju u aktivnostima bez vremenskih ograničenja kretanja koja bi ih u tome spriječila.

STANDARD 32.: Osiguravanje pristupa drugim obrazovnim mjerama kada pristup obrazovnom sustavu privremeno nije moguć zbog posebnih okolnosti u državama EU+ ili zbog posebnog položaja djece bez pratnje.

Pokazatelj 32.1.: Postoje posebna rješenja u slučaju kada se obrazovne usluge pružaju u objektima za smještaj ili drugim primjerenim lokacijama.

- **Dodatne napomene:** Za obrazovne aktivnosti osigurani su dostatna i odgovarajuća infrastruktura, nastavni plan i osposobljeno osoblje.

Pokazatelj 32.2.: Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Od djece bez pratnje sa značajno smanjenom pokretljivošću ne bi se trebalo očekivati da javnim školama pristupaju pješice. Za te bi slučajeve trebalo predvidjeti alternativne obrazovne mjere (npr. školovanje od kuće, prijevoz, pratnja) ili osigurati pristup specijaliziranim obrazovnim strukturama.

Dobra praksa u pogledu pristupa obrazovnom sustavu i drugim obrazovnim mjerama

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ pripremanje škola, uključujući nastavni plan i nastavnike, na primanje djece bez pratnje. Jednako postupanje kao s domaćim državljanima katkad može dovesti do situacije u kojoj se ne uzimaju u obzir posebne potrebe djece bez pratnje;
- ✓ razvoj mehanizama za praćenje pristupa obrazovanju, prikupljanje podataka i osiguravanje uključivanja u politiku i praksu na nacionalnoj razini;
- ✓ ravnomjerna raspodjela djece bez pratnje u lokalne škole kako bi se izbjegla segregacija;
- ✓ uključivanje civilnog društva, uključujući nevladine organizacije, kao pružatelje neformalnog obrazovanja, kako bi se olakšala interakcija s lokalnim zajednicama i razumijevanje lokalne kulture i običaja;
- ✓ podizanje svijesti relevantnih tijela o obvezi osiguravanja pristupa obrazovanju;
- ✓ prilagodba sustava za djecu s posebnim potrebama položaju i posebnim potrebama djece bez pratnje;
- ✓ osiguravanje posebnih smjernica i osposobljavanja za nastavnike i obrazovno osoblje za prepoznavanje traumatizirane djece bez pratnje;
- ✓ pružanje potpore koja uzima u obzir kombinacije ranjivosti pojedinog djeteta;
- ✓ razvoj mogućnosti za obrazovne aktivnosti na njihovu jeziku;
- ✓ omogućivanje sudjelovanja djece bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera u izvannastavnim školskim aktivnostima;
- ✓ osiguravanje savjetovanja i psihološke potpore za traumatiziranu djecu bez pratnje koje pruža specijalizirano osoblje u okviru školskog sustava.

7.2. Pripremna nastava

Standardi i pokazatelji

STANDARD 33.: Osiguravanje pristupa obrazovnom sustavu i sudjelovanja u njemu.

Pokazatelj 33.1.: Sva djeca bez pratnje trebala bi imati pristup unutarnjoj ili vanjskoj pripreмноj nastavi, uključujući tečajeva jezika, kako bi im se olakšao pristup obrazovnom sustavu i sudjelovanje u njemu.

- **Dodatne napomene:** *Djeci bez pratnje potrebna je potpora, katkad trajna, kako bi se upoznala s obrazovnim sustavom i stekla vještine i znanja potrebne za aktivno sudjelovanje u redovnoj nastavi.*

Pokazatelj 33.2.: Osmišljena su unutarnja ili vanjska rješenja, uključujući infrastrukturu, nastavni plan i osposobljeno osoblje, kako bi se osigurala učinkovita pripremna nastava u skladu s potrebama djece.

- **Dodatne napomene:** *Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti sredstvima potrebnima za učinkovitu provedbu pripreмноj nastave.*

Dobra praksa u pogledu pripreмноj nastave

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje intenzivnih tečajeva jezika u skladu s potrebama, stupnjem zrelosti i kulturnim podrijetlom djece bez pratnje;
- ✓ osiguravanje smjernica i kriterija za ocjenu vještina i prethodnog obrazovanja djece bez pratnje za upis u školu;
- ✓ podizanje svijesti nastavnika i odgajatelja, unutarnjih i vanjskih, o posebnim potrebama i podrijetlu djece bez pratnje.

7.3. Pristup strukovnom osposobljavanju

Standardi i pokazatelji

STANDARD 34.: Osiguravanje pristupa strukovnom osposobljavanju ako se smatra da pohađanje redovne nastave nije u skladu s najboljim interesima djeteta.

Pokazatelj 34.1.: Djeca bez pratnje trebala bi imati pristup strukovnom osposobljavanju neovisno o priznavanju njihova prethodnog obrazovanja.

- **Dodatne napomene:** U Direktivi o uvjetima prihvata navedeno je da „države članice mogu podnositeljima zahtjeva omogućiti pristup stručnoj izobrazbi neovisno o tome imaju li pristup tržištu rada“. Ta bi se mogućnost trebala uzeti u obzir ako se, nakon rasprave s djecom bez pratnje i njihovim zastupnicima, utvrdi da djeca imaju druge interese, drukčije od onih za koje su se prethodno obrazovala.

Pokazatelj 34.2.: Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Na primjer, od djece bez pratnje sa značajno smanjenom pokretljivošću ne bi se trebalo očekivati da strukovnom osposobljavanju pristupaju pješice. U takvim se slučajevima moraju pronaći alternativna rješenja za strukovno osposobljavanje.

Dobra praksa u pogledu strukovnog osposobljavanja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje fleksibilnog strukovnog osposobljavanja koje uključuje tečajeve jezika i upoznavanje s kulturom te koje je prilagođeno posebnim potrebama djece bez pratnje;
- ✓ osiguravanje programa mentorstva sa studentima/zaposlenicima iz različitih područja, što djeci bez pratnje pomaže u stjecanju određenih vještina;
- ✓ osiguravanje faza naukovanja u različitim područjima, što djeci bez pratnje pomaže u donošenju odluke o tome što žele postati;
- ✓ uključivanje specijaliziranih nevladinih organizacija.

8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi te naknade

Uvodne napomene

Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi, kao i naknade za svakodnevne troškove, važan su dio materijalnih uvjeta prihvata.

Standardi obuhvaćeni ovim odjeljkom trebali bi se razmatrati bez obzira na činjenicu osiguravaju li se djeci bez pratnje hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi u naravi ili u obliku novčanih naknada ili vaučera. To znači da, ako države EU+ odluče djeci bez pratnje osigurati novčanu naknadu za pokrivanje troškova hrane, odjeće i drugih neprehrambenih proizvoda, ta naknada mora biti dovoljna da bi se djeci bez pratnje omogućilo da kupe hranu, odjeću i druge neprehrambene proizvode koji su u skladu sa standardima navedenima u ovom odjeljku. To ne dovodi u pitanje situacije u kojima djeca bez pratnje već posjeduju dovoljno odjeće ili drugih neprehrambenih proizvoda u skladu sa standardima iz ovog odjeljka i zbog toga im nisu potrebni dodatni predmeti.

Pojam „hrana”, koji se upotrebljava u ovom odjeljku, uključuje hranu i bezalkoholna pića. Pojam „odjeća” u ovom se odjeljku odnosi na odjeću i cipele. Pojam „neprehrambeni proizvodi” odnosi se na osnovne kućanske potrepštine osim hrane, uključujući primjerice proizvode za osobnu higijenu, proizvode za čišćenje i pranje rublja, posteljinu i ručnike. U neprehrambene proizvode pripada i školski pribor.

Opskrbljivanje neprehrambenim proizvodima uvijek se mora provoditi uzimajući u obzir osobnu situaciju djece bez pratnje. U sastavu neprehrambenih proizvoda i omogućenoj količini posebno se moraju uzeti u obzir osobne potrebe svakog djeteta.

U Direktivi o uvjetima prihvata ne navode se pojedinosti i svrha naknade za svakodnevne troškove. Ipak, taj je koncept neophodan za odgovor na potrebe djece bez pratnje. Naknada za svakodnevne troškove namijenjena je drugim neophodnim potrebama djece bez pratnje koje se navode u Direktivi o uvjetima prihvata osim hrane i odjeće (koji su pokriveni novčanom naknadom ako nisu pruženi u naravi ili u obliku vaučera).

U ovom dokumentu pojam „naknada za svakodnevne troškove” podrazumijeva tri različite svrhe:

- omogućiti djeci bez pratnje zadovoljenje minimalnih životnih potreba, osim osnovnih potreba kao što su smještaj, hrana ili odjeća,
- osigurati minimalni standard sudjelovanja djece bez pratnje u društvenom i kulturnom životu države EU+ u kojoj borave, i
- omogućiti djeci bez pratnje određen stupanj samostalnosti.

U ovim se smjernicama „naknada za svakodnevne troškove” odnosi na minimalnu novčanu naknadu koja se daje djeci bez pratnje i koja nema specifičnu svrhu te je djetetu na slobodnom raspolaganju (džeparac). Isto tako, kada se određeni neprehrambeni proizvodi ili druge prateće potrebe ne osiguravaju u naravi ili u obliku vaučera, njihovi bi se troškovi također trebali uzeti u obzir pri izračunu iznosa naknade za svakodnevne troškove koja će biti dana djeci bez pratnje.

Ta se naknada („džeparac”) temelji na pretpostavci da se dostojanstveni životni standard može postići samo ako djeca bez pratnje imaju određeni stupanj financijske samostalnosti. Drugim riječima, barem se dio naknade koja im je namijenjena ne bi trebao dodijeliti za konkretnu svrhu, već bi trebao biti djeci na slobodnom raspolaganju kako bi ga mogla koristiti u skladu s vlastitim potrebama i preferencijama. Međutim, dob i zrelost djeteta bez pratnje može utjecati na odluku o tome koliko je nadzora i pomoći djetetu potrebno za raspolaganje naknadama (usp. poglavlje 4. Svakodnevna skrb).

Zbog različitih standarda i troškova života u različitim državama EU+, standardima koji se odnose na naknade za svakodnevne troškove ne nastoji se utvrditi točan iznos naknade koji bi trebalo omogućiti djeci bez pratnje. Bez obzira na metodu koja se primjenjuje za izračun naknade za svakodnevne troškove, uvijek je potrebno ispuniti tri prethodno navedene potrebe.

Pravna osnova – hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi te naknade

- članak 2. točka (g) Direktive o uvjetima prihvata: definicija materijalnih uvjeta prihvata
- članak 18. Direktive o uvjetima prihvata: modaliteti materijalnih uvjeta prihvata

Standardi i pokazatelji

8.1. Hrana

STANDARD 35.: Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup dovoljnoj količini odgovarajuće hrane.

Pokazatelj 35.1.: Poštuju se standardi sigurnosti hrane.

- **Dodatne napomene:** U skladu sa sustavom analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP) ⁽²⁶⁾ za sigurnost hrane koju je razvila Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO), higijeni smještajnog objekta, a posebno kuhinjskih prostorija, trebalo bi pristupiti na preventivan, a ne korektivan način. U skladu s tim standardom potrebno je osigurati čistoću kuhinjskih prostorija jer nedostatak čistoće može postati opasnost za cjelokupno zdravlje u smještajnom objektu.
- Standardi sigurnosti hrane koji se odnose na sanitarnu infrastrukturu i opći standardi čistoće kuhinjskih prostorija moraju se poštovati i ako djeca bez pratnje sama pripremaju hranu.

Pokazatelj 35.2.: Dnevno se poslužuje najmanje pet obroka, od čega je barem jedan obrok kuhan i poslužuje se topao.

- **Dodatne napomene:** Obrokom se smatraju kuhana, hladna ili topla jela, ali i manje užine ili voće. Obroci se ne poslužuju nužno pet puta na dan.

Pokazatelj 35.3.: Dnevni raspored djece bez pratnje trebao bi se uzeti u obzir pri posluživanju obroka.

- **Dodatne napomene:** To može značiti da se djeci bez pratnje osigurava mogućnost da im se odvojeno posluže kuhani ili podgrijani obroci, na primjer ako djeca idu u školu, na posao i/ili sudjeluju u rekreacijskim aktivnostima, zbog čega propuštaju redovno posluživanje hrane.

Pokazatelj 35.4.: Obroci osiguravaju uravnoteženu i raznoliku prehranu.

- **Dodatne napomene:** Sastav obroka raznolik je, npr. obroci uključuju žitarice, kruh i rižu, voće i povrće, mlijeko, mliječne proizvode, meso, jaja, ribu.

Pokazatelj 35.5.: Djecu bez pratnje obavješćuje se o sastavu obroka.

- **Dodatne napomene:** Obavijestiti ih se može na općenit način (s pomoću etiketa itd.) ili na njihov zahtjev.

Pokazatelj 35.6.: Za djecu bez pratnje s posebnim prehrambenim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Na primjer, posebno se uzimaju u obzir potrebe djece bez pratnje koja boluju od određenih bolesti i pate od alergija na hranu.

Pokazatelj 35.7.: Uzimaju se u obzir prehrambene preferencije i ograničenja određenih skupina.

- **Dodatne napomene:** Pojam „određene skupine” odnosi se na djecu bez pratnje određene vjerske pripadnosti i/ili kulturnog podrijetla, kao i na djecu koja su vegetarijanci/vegani.
- Države EU+ koje odluče djeci bez pratnje osigurati novčanu naknadu ili vaučere za pokrivanje troškova hrane moraju osigurati da se djeci bez pratnje koja imaju posebne prehrambene preferencije i ograničenja omogući dodatna naknada ili vaučeri za rješavanje tih njihovih posebnih potreba.

Dobra praksa u pogledu pružanja hrane

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ omogućivanje djeci bez pratnje da si sama pripremaju hranu ako je to moguće i prikladno, pod uvjetom da su djeca dovoljno stara za to, da znaju sama pripremati hranu te da se time potiče njihova samostalnost i povećava osjećaj udobnosti i pripadnosti;
- ✓ savjetovanje s djecom bez pratnje o jelovniku i pripremi hrane.

⁽²⁶⁾ „Food and Agricultural Organisation, Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System” (Organizacija za hranu i poljoprivredu, Sustav analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP)), 1997.

STANDARD 36.: Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup pitkoj vodi 24 sata dnevno, svaki dan u tjednu.

Pokazatelj 36.1.: Svakom se djetetu bez pratnje omogućuje najmanje 2,5 litara vode dnevno, uzimajući u obzir osobnu fiziologiju i klimatske uvjete.

- **Dodatne napomene:** Više pojedinosti o najmanjoj dnevnoj količini pitke vode navedeno je u standardima razvijenima u okviru projekta Sphere ⁽²⁷⁾.

Alternativni pokazatelji za pristup pitkoj vodi:

Pokazatelj 36.2. (a): Infrastruktura smještajnog objekta prikladna je za pitku vodu. **ILI**

Pokazatelj 36.2. (b): U nedostatku prikladne infrastrukture, omogućena je distribucija pitke vode.

- **Dodatne napomene:** Kada je to primjenjivo, djecu bez pratnje trebalo bi obavijestiti o tome da je voda iz slavine sigurna za piće.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja napitaka

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje toplih napitaka, ne samo pitke vode.

8.2. Odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi

STANDARD 37.: Osiguravanje da djeca bez pratnje posjeduju dovoljno odjeće.

Pokazatelj 37.1.: Djeci bez pratnje odjeća se omogućuje što je prije moguće.

- **Dodatne napomene:** Unutar nekoliko sati od dodjele smještaja, svako dijete bez pratnje mora biti odjeveno barem u osnovnu (privremenu) odjeću koja im omogućuje slobodno kretanje u svim dostupnim prostorima (unutarnjim i vanjskim) koji su im namijenjeni.

Pokazatelj 37.2.: Djeca bez pratnje posjeduju dovoljno donjeg rublja za tjedan dana, bez potrebe za pranjem rublja.

- **Dodatne napomene:** To mora podrazumijevati barem osam kompleta donjeg rublja.

Pokazatelj 37.3.: Djeca bez pratnje posjeduju barem minimalan broj odjevnih predmeta.

- **Dodatne napomene:** To mora podrazumijevati barem pet unutarnjih slojeva gornjih dijelova odjeće (kao što su majica, košulja, bluza), barem tri donja dijela odjeće (hlače, suknje, kratke hlače), barem tri komada odjeće kao što su majica s kapuljačom, gornji dio trenirke i jakna i dva para pidžama.

Pokazatelj 37.4.: Djeca bez pratnje imaju barem dva različita para obuće.

- **Dodatne napomene:** To može uključivati jedan par obuće za nošenje u kući i jedan za vanjsku upotrebu.

Pokazatelj 37.5.: Ako bilo koji komad odjeće više nije upotrebljiv zbog iznošenosti ili istrošenosti, postoji standardizirani način dobivanja drugog zamjenskog odjevnog predmeta.

Pokazatelj 37.6.: Djeca bez pratnje koja imaju novorođenčad ili malu djecu posjeduju broj odjevnih predmeta za svoju djecu dostatan za jedan tjedan bez potrebe za pranjem rublja.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja dovoljno odjeće

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ izbjegavanje „uniformiranog izgleda” sve djece bez pratnje (ako je odjeća pružena u naravi) kako bi se izbjegla stigmatizacija;
- ✓ uspostavljanje „spremišta donacija” i veza s (humanitarnim) nevladinim organizacijama u svrhu nabavljanja i raspodjele korištene odjeće;
- ✓ omogućivanje djeci bez pratnje da sama kupuju odjeću i pritom uče o upravljanju raspoloživim sredstvima.

⁽²⁷⁾ Usp. Svjetska zdravstvena organizacija, „How much water is needed in emergencies?” (Koliko je vode potrebno u izvanrednim situacijama?), 2013.

STANDARD 38.: Osiguravanje da djeca bez pratnje posjeduju prikladnu odjeću.

Pokazatelj 38.1.: Djeca bez pratnje posjeduju odjeću koja im pristaje u smislu veličine.

- **Dodatne napomene:** To znači i da mora postojati standardiziran način za osiguravanje nove odjeće djeci kad prerastu staru.

Pokazatelj 38.2.: Odjeća je u dobrom stanju i prikladna za prevladavajući standard društva domaćina i podrijetlo djeteta bez pratnje.

- **Dodatne napomene:** Odjevni predmeti (osim donjeg rublja) ne moraju biti novi, ali moraju biti u dobrom stanju.

Pokazatelj 38.3.: Dostupna je prikladna sezonska odjeća.

- **Dodatne napomene:** Na primjer, to znači da dijete bez pratnje mora posjedovati zimski kaput ili jaknu, rukavice, zimski šešir ili kapu, zimski šal i zimsku obuću ondje gdje je to potrebno.

Pokazatelj 38.4.: Osigurava se odgovarajuća odjeća za odlazak na školske izlete i za izvannastavne školske aktivnosti.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja prikladne odjeće

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje djevojčicama, na njihov zahtjev, barem jednog dodatnog pokrivala za glavu kao dijela kompleta odjeće koji im se dodjeljuje.

STANDARD 39.: Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju dovoljno prikladnih proizvoda za osobnu higijenu.

Pokazatelj 39.1.: Postoji popis na kojem je navedena vrsta i količina proizvoda za osobnu higijenu na koje imaju pravo djeca bez pratnje ovisno o dobi i rodu.

- **Dodatne napomene:** O sadržaju tog popisa jasno su obaviještena djeca bez pratnje.

Pokazatelj 39.2.: Djeci su na raspolaganju potrebni proizvodi za osobnu higijenu putem redovite raspodjele u naravi *per capita* ili putem naknade za svakodnevne troškove.

- **Dodatne napomene:** Kako bi se osigurale osobna čistoća i higijena i kako bi se spriječile zarazne bolesti, djeci moraju biti na raspolaganju osnovni higijenski proizvodi. To uključuje, na primjer: četkice za zube, pastu za zube, toaletni papir, sapun, šampon, britvicu i pjenu za brijanje te higijenske uloške. Za djecu koja imaju novorođenčad treba dodati i pelene te druge proizvode potrebne za njegu novorođenčadi.

STANDARD 40.: Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup drugim osnovnim neprehrambenim proizvodima.

Pokazatelj 40.1.: Osigurano je dovoljno posteljine i ručnika.

- **Dodatne napomene:** Ako su djeca bez pratnje sama odgovorna za pranje posteljine, osiguravaju im se najmanje dva kompleta.

Pokazatelj 40.2.: Ako su djeca bez pratnje sama odgovorna za pranje vlastite odjeće, na raspolaganju im je sredstvo za pranje rublja.

Pokazatelj 40.3.: Posebna su rješenja uspostavljena za djecu bez pratnje s posebnim potrebama u vezi s prihvatom.

- **Dodatne napomene:** Na primjer, djeci bez pratnje s tjelesnim invaliditetom ili onoj koja se oporavljaju od određene ozljede ili medicinskog postupka mogu se osigurati štake, invalidska kolica ili druga medicinska oprema ako im se ona ne osigura na neki drugi način (od drugih subjekata, kao što je javni zdravstveni sustav). Djeci bez pratnje kojoj su potrebna pomagala za vid treba osigurati naočale ili kontaktne leće. Djeci bez pratnje koja imaju novorođenčad treba osigurati ispravna dječja kolica. Maloj djeci osiguran je pristup igračkama u dobrom stanju i u skladu s njihovom dobi.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja pristupa drugim osnovnim neprehrambenim proizvodima

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje opreme za glačanje i sušila za kosu starijoj djeci, kad je to potrebno.

STANDARD 41.: Osiguravanje da se djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera omogući dostatna količina odjeće i školskog pribora kako bi mogla u potpunosti sudjelovati u svim obrazovnim aktivnostima.

Pokazatelj 41.1.: Djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera omogućena je prikladna odjeća za školske aktivnosti.

- **Dodatne napomene:** To može uključivati školsku uniformu ako je ona obvezna, kao i sportsku odjeću i cipele.

Pokazatelj 41.2.: Djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera besplatno je omogućena školska torba (ruksak ili slično) i sav potreban školski pribor.

- **Dodatne napomene:** Osim udžbenika i drugih predmeta potrebnih u skladu s nastavnim planom, školski pribor može uključivati i predmete potrebne za strukovno osposobljavanje.

Pokazatelj 41.3.: Osigurava se odgovarajuća odjeća za odlazak na školske izlete i za izvannastavne školske aktivnosti.

8.3. Naknada za svakodnevne troškove

STANDARD 42.: Osiguravanje odgovarajuće naknade za svakodnevne troškove.

Pokazatelj 42.1.: Postoji jasna definicija opsega naknade za svakodnevne troškove.

Pokazatelj 42.2.: Metoda za izračunavanje naknade za svakodnevne troškove jasno je određena.

- **Dodatne napomene:** „Određena” znači da su opisani elementi koji se uzimaju u obzir pri utvrđivanju iznosa naknade za svakodnevne troškove i čimbenici koji se uzimaju u obzir pri procjeni iznosa ispod svakog od njih.

Pokazatelj 42.3.: Djeca slobodno raspolažu naknadom za svakodnevne troškove („džeparac”).

- **Dodatne napomene:** Naknada za svakodnevne troškove „na slobodnom raspolaganju” nikada se ne smije pružiti u naravi. Konačan se iznos mora odrediti u skladu s nacionalnim kontekstom. Pritom treba uzeti u obzir prateće potrebe osim osnovnih potreba, kao što su proizvodi ili usluge po osobnom izboru (npr. kulturne aktivnosti, slatkiši, igre, izlasci).
- U svakom bi pojedinom slučaju trebalo procijeniti način na koji se djeci bez pratnje daje novac, uzimajući u obzir potrebu određenog djeteta bez pratnje za nadzorom i pomoći pri trošenju ili štednji džeparca (usp. poglavlje 4. Svakodnevna skrb).

Pokazatelj 42.4.: Pri utvrđivanju iznosa naknade za svakodnevne troškove također se uzimaju u obzir barem sljedeći troškovi, osim ako nisu osigurani u naravi: komunikacija i informacije, školski pribor, osobna higijena i njega tijela, rekreacijske aktivnosti i troškovi prijevoza povezani s pristupom zdravstvenoj skrbi i nabavom lijekova, postupak azila i pravna pomoć, obrazovanje za djecu koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera.

- **Dodatne napomene:** Osiguravanje školskog pribora te proizvoda za osobnu higijenu i njegu tijela u naravi (usp. standarde 39. i 41. te poglavlje 6. Zdravstvena skrb, standard 29.).

Pokazatelj 42.5.: Naknada za svakodnevne troškove osigurava se redovito i najmanje jedanput mjesečno.

- **Dodatne napomene:** Redovitost osiguravanja naknade određuje se s obzirom na svrhu (ako je naznačena), iznos i odabrani način osiguravanja naknade. Uvijek se mora osigurati transparentnost.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja naknade za svakodnevne troškove

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uzimanje u obzir individualne situacije svakog djeteta bez pratnje (npr. dob/sastav obitelji) pri izračunu iznosa dodijeljene naknade za svakodnevne troškove;
- ✓ osiguravanje naknade za svakodnevne troškove unaprijed za razdoblje za koje je namijenjena;
- ✓ osiguravanje naknade za svakodnevne troškove jednake onoj koja se dodjeljuje djeci kojoj se skrb pruža u okviru uobičajenih službi;
- ✓ osiguravanje naknade za svakodnevne troškove na kartici kako bi se izbjeglo rukovanje velikim količinama gotovine.

9. Smještaj

Uvodne napomene

Ovaj odjeljak čini više pododjeljaka koji obuhvaćaju sljedeće aspekte smještaja:

- lokacija,
- infrastruktura smještajnih jedinica,
- sigurnost smještajnih jedinica,
- zajedničke prostorije,
- sanitacija,
- održavanje,
- oprema i usluge za komunikaciju.

Svaki od tih pododjeljaka obuhvaća osnovne aspekte smještajnih objekata, koji se međusobno nadopunjuju.

Države EU+ mogu birati između različitih vrsta smještaja za djecu bez pratnje, pod uvjetom da uzimaju u obzir posebne potrebe djece bez pratnje u vezi s prihvatom. Različita rješenja uključuju sve od centara za smještaj do alternativnog smještaja, među ostalim udomiteljsku skrb, privatne kuće, stanove ili druge objekte prilagođene za smještaj djece ⁽²⁸⁾.

Istodobno, u praksi država EU+ upotrebljavaju se različite vrste smještaja, ovisno o fazi postupka azila, uključujući na primjer tranzitne centre, centre za prvotni prihvata ili posebne objekte za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu u okviru dublinskog postupka. Stoga se funkcionalnost tih objekata može razlikovati ovisno o vremenskom razdoblju tijekom kojeg se ondje planira smještaj podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Zato primjenjivost određenih standarda i pokazatelja iz ovog odjeljka može ovisiti o odabranoj vrsti smještaja i njegovoj svrsi (npr. dugoročni ili kratkoročni boravak djece bez pratnje). Napomenut će se kada se standard primjenjuje na određenu vrstu smještaja.

Pravna osnova – smještaj

- članak 17. Direktive o uvjetima prihvata: opća pravila o uvjetima prihvata i zdravstvenoj skrbi
- čl. 18. st. 1. Direktive o uvjetima prihvata: modaliteti materijalnih uvjeta prihvata

9.1. Lokacija

Uvodne napomene

Standardi i pokazatelji koji se navode u ovom odjeljku odnose se na lokaciju objekta u odnosu na okruženje. Lokacija smještaja snažno utječe na druge aspekte sustava za prihvata, uključujući dostupnost relevantnih usluga (npr. obrazovne usluge, zdravstvene usluge, pravna pomoć ili usluge povezane s različitim stupnjevima postupka azila) te još više utječe na mogućnosti i prilike za integraciju. Zbog toga su standardi i pokazatelji u ovom odjeljku blisko povezani s onima iz sljedećih odjeljaka. To znači da bi se odabir mjesta na kojem će se pružati smještaj morao provesti uzimajući u obzir druge aspekte uvjeta prihvata navedene u različitim odjeljcima ovog dokumenta.

Istodobno, definicija nekih od pokazatelja upotrijebljenih u ovom odjeljku (npr. na temelju ocjene razine zrelosti: što se smatra „razumnom udaljenošću koju se može prijeći pješice“, „primjerenim trajanjem putovanja“ ili „redovitošću organiziranog prijevoza“) ovisit će o vrsti usluge kojoj se želi pristupiti i učestalosti potrebe za pristupom toj usluzi. Primjerice, kad je djeci bez pratnje potreban pristup školi, taj pristup mora biti moguć svakodnevno i trajanje putovanja mora biti kratko. Isto tako, trajanje putovanja za potrebe sudjelovanja podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u osobnom razgovoru može biti dulje, pogotovo ako prijevoz osigurava odgovorno tijelo.

Općenito se smatra da se smještajni objekti trebaju nalaziti na područjima koja su namijenjena za stanovanje.

⁽²⁸⁾ Usp. Europska mreža ustanova za skrbništvo (ENGI), projekt „Alternative Family Care (ALFACA)“ (Alternativna rješenja za smještaj u obiteljima).

Standardi i pokazatelji

STANDARD 43.: Osiguravanje učinkovitog zemljopisnog pristupa relevantnim uslugama, kao što su javne usluge, škole, zdravstvena skrb, socijalna i pravna pomoć, prodavaonice za svakodnevne potrebe, mogućnosti pranja rublja te rekreacijske aktivnosti.

Pokazatelj 43.1.: Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Primjerice, od djece bez pratnje sa značajno smanjenom pokretljivošću ne bi se trebalo očekivati da relevantnim uslugama pristupaju pješice. U obzir treba uzeti i dob i zrelost djeteta bez pratnje. U takvim se slučajevima moraju pronaći alternativna rješenja.

Alternativni pokazatelji za osiguravanje zemljopisnog pristupa:

Pokazatelj 43.1. (a): Relevantne usluge pružaju se unutar smještajnog objekta. **ILI**

Pokazatelj 43.1. (b): Objekt se nalazi na razumnoj udaljenosti od relevantnih usluga za odlazak pješice, a dostupna infrastruktura sigurna je i omogućuje prelazak te udaljenosti pješice. **ILI**

- **Dodatne napomene:** Ovaj bi se pokazatelj trebao razviti u odnosu na maksimalnu specifičnu udaljenost, uzimajući u obzir nacionalni kontekst i okruženje, primjerice, je li dostupna pješačka staza, je li područje vrlo brdovito itd. Na primjer, maksimalna udaljenost do javnih usluga općenito iznosi do 3 km, a do ustanova zdravstvene skrbi i škole do 2 km.

Pokazatelj 43.1. (c): Relevantne usluge dostupne su javnim prijevozom, a trajanje je putovanja razumno.

- **Dodatne napomene:** Procjena razumnog trajanja putovanja trebala bi biti u odnosu na vrstu usluge kojoj je potrebno pristupiti te na to koliko joj često djeca bez pratnje moraju pristupiti (npr. trajanje putovanja djece bez pratnje do škole javnim prijevozom, trajanje putovanja na osobni razgovor). Isto tako, potrebno je uzeti u obzir redovitost samog javnog prijevoza i omogućiti djeci bez pratnje da se učinkovito koriste tom uslugom te sigurno putuju do odredišta i nazad. Dostupnost usluga javnim prijevozom potrebno je shvatiti na način da se omogući naknada troškova javnog prijevoza ili da je prijevoz besplatan kada je potreban barem za usluge zdravstvene skrbi i nabavu lijekova, postupak azila i pravnu pomoć te obrazovanje djece bez pratnje koja pohađaju školu ili strukovno osposobljavanje.

ILI

Pokazatelj 43.1. (d): Relevantne usluge dostupne su organiziranim prijevozom koji osiguravaju države EU+.

- **Dodatne napomene:** Osiguravanje prijevoza trebalo bi se pojasniti navođenjem redovitosti prijevoza koji osiguravaju države EU+.

Dobra praksa u pogledu određivanja lokacije smještaja

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ određivanje lokacije na kojoj će dugoročno biti smještena djeca bez pratnje, uzimajući u obzir da je potrebno osigurati njihovu interakciju s lokalnim stanovništvom kako bi se izbjegla izolacija i dugoročno pomoglo integraciji;
- ✓ ograničavanje trajanja putovanja (u jednom smjeru) javnim prijevozom na najviše 45 minuta za odlazak u školu ili na strukovno osposobljavanje;
- ✓ uključivanje lokalnog stanovništva u određivanje lokacije smještajne jedinice.

9.2. Infrastruktura

Uvodne napomene

Sljedeće se definicije primjenjuju s obzirom na standarde i pokazatelje navedene u ovom odjeljku:

- „Spavaonica”: odvojena soba omeđena s četiri zida i vratima koja se mogu zatvoriti, prozorom koji se može otvoriti i stropom. U centrima za smještaj ili drugim vrstama zajedničkog smještaja, „spavaonice” uvijek moraju biti sobe koje se mogu zaključati i kojima osoblje može pristupiti.
- „Članovi obitelji” definiraju se u skladu s člankom 2. točkom (c) Direktive o uvjetima prihvata.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 44.: Osiguravanje dovoljno prostora u spavaonici u zajedničkom smještaju.

Pokazatelj 44.1.: Svakom djetetu bez pratnje osigurava se prostor površine od najmanje 4 m² po osobi.

- **Dodatne napomene:** Ovaj se pokazatelj može dodatno pojasniti ovisno o tome borave li u sobi djeca bez pratnje koja nisu u srodstvu ili članovi obitelji. U obzir bi trebalo uzeti i dob, na primjer u slučaju smještanja maloljetne majke s njezinom malom djecom. Moguća su upućivanja na nacionalno zakonodavstvo kojim se utvrđuje minimalan životni prostor po osobi, ako je to propisano.

Pokazatelj 44.2.: Osim minimalne površine prostora od 4 m² po osobi, osigurava se i minimalna visina sobe od 2,10 m.

Pokazatelj 44.3.: U spavaonici postoji dovoljno prostora da bi se mogao postaviti jedan krevet i jedan ormarić.

STANDARD 45.: Osiguravanje poštovanja privatnosti i sigurnosti djece u zajedničkom smještaju.

Pokazatelj 45.1.: U jednu spavaonicu može se smjestiti najviše četvero djece.

Pokazatelj 45.2.: Na raspolaganju su odvojene spavaonice za djevojčice i dječake bez pratnje koji nemaju supružnike, kojima djeca suprotnog spola ne mogu pristupiti.

Pokazatelj 45.3.: Ograničavanje pristupa trebalo bi se osigurati smještanjem u objekte odvojene od onih za smještaj odraslih.

- **Dodatne napomene:** Odrasli mogu posjećivati jedinice u koje su smještene djeca bez pratnje tijekom razdoblja za posjet, ako se posjet dogovori s osobljem i djecom bez pratnje o kojoj je riječ.

Pokazatelj 45.4.: Predviđena je prostorija koja omogućuje privatnost (unutar ili izvan smještajnog objekta) za sastanke sa zastupnikom, osobama koje pružaju pravnu pomoć, socijalnim radnikom ili drugim relevantnim subjektima te je ta prostorija na raspolaganju djeci bez pratnje kad im je potrebna.

Dobra praksa u pogledu privatnosti djece bez pratnje

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje prolaza između kreveta od najmanje 90 cm kako bi se omogućila privatnost;
- ✓ osiguravanje vlastitog ključa od spavaonice svakom djetetu. Time se povećava sigurnost djece koja bi mogla biti u većoj opasnosti od rodno uvjetovanog nasilja, a ne ugrožavaju se sigurnosni uvjeti u prihvatnom objektu.

STANDARD 46.: Osiguravanje da je smještajna jedinica dovoljno namještena.

Pokazatelj 46.1.: Namještaj za svaku spavaonicu uključuje barem:

46.1.1.: jedan krevet za jednu osobu; I

46.1.2.: radni stol i jedan stolac po osobi, u spavaonici ili u zajedničkim prostorijama; I

46.1.3.: jedan ormarić koji se može zaključati po djetetu, dovoljno velik da u njega stanu osobni predmeti (kao što su odjeća, novac ili dokumenti).

Pokazatelj 46.2.: Ormarići u zajedničkim spavaonicama moraju se moći zaključati.

Pokazatelj 46.3.: Zajednički prostori trebali bi biti uređeni imajući na umu udobnost i trebali bi biti prilagođeni djeci te uključivati dostatan broj stolova, stolaca, kauča i naslonjača. Trebala bi postojati zajednička dnevna soba.

Pokazatelj 46.4.: U objektima u kojima djeca sama pripremaju hranu, u kuhinji bi im na raspolaganju trebalo biti sljedeće:

46.4.1.: dovoljno prostora u hladnjaku po osobi; I

46.4.2.: dovoljno prostora na polici po osobi; I

46.4.3.: minimalni pristup štednjaku po osobi; I

46.4.4.: minimalna količina posuđa, šalica, pribora za kuhanje i pribora za jelo po osobi.

- **Dodatne napomene:** Dovoljno prostora u hladnjaku može se dodatno pojasniti navođenjem količine u litrama ili broja polica po osobi.

Pokazatelj 46.5.: U objektima u kojima se pruža usluga posluživanja hrane, djeci bez pratnje mora se omogućiti osposobljavanje za pripremu hrane pod nadzorom te sljedeće treba biti na raspolaganju u kuhinji:

46.5.1.: dovoljno prostora u hladnjaku, u pećnici/na štednjaku te na policama; I

46.5.2.: dovoljna količina posuđa, šalica, pribora za kuhanje i pribora za jelo.

STANDARD 47.: Osiguravanje dostatne, prikladne i funkcionalne sanitarne infrastrukture u smještajnom objektu.

Pokazatelj 47.1.: Sva bi djeca trebala imati siguran i odgovarajući pristup tušu/kadi, umivaoniku s toplom i hladnom vodom te toaletu koji se može zaključati, a koji izvana može otvoriti osoblje.

Pokazatelj 47.2.: Na osmero djece 24 sata na dan i svaki dan u tjednu dostupan je barem jedan ispravan toalet koji se može zaključati.

Pokazatelj 47.3.: Na osmero djece dostupan je barem jedan ispravan tuš ili kada s toplom i hladnom vodom.

- **Dodatne napomene:** Omjer tuševa i djece može se prilagoditi ako je dostupnost osigurana na duža razdoblja tijekom dana.

Pokazatelj 47.4.: Na desetero djece 24 sata na dan i svaki dan u tjednu dostupan je barem jedan umivaonik s toplom i hladnom vodom.

Pokazatelj 47.5.: Ako se u kupaonici nalazi više od jednog tuša, potrebno ih je vizualno odvojiti.

Pokazatelj 47.6.: Toaleti, umivaonici i tuševi odvojeni su ovisno o rodu djece (vizualno i razumljivo su označeni), osim u slučaju malih smještajnih jedinica.

- **Dodatne napomene:** Stanovi, garsonijere i drugi smještajni objekti za manje od osam osoba mogu biti iznimke.

Pokazatelj 47.7.: Poduzete su mjere kojima se djeci omogućuje siguran pristup tim prostorima te poštovanje privatnosti djece bez pratnje u svakom trenutku.

Pokazatelj 47.8.: Poduzete su mjere kojima se osigurava da odjeća i ručnici ostanu suhi dok djeca bez pratnje upotrebljavaju tuševe.

Pokazatelj 47.9.: Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Djeci bez pratnje koja su roditelji treba biti omogućen neograničen pristup sanitarnim prostorima kako bi mogli brinuti o svojoj novorođenčadi i maloj djeci.

Dobra praksa u pogledu sanitarne infrastrukture

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ ugradnja toaleta u istu zgradu u kojoj su spavaonica i zajedničke prostorije, a ne izvan zgrade;
- ✓ omogućivanje pojedinačnog zaključavanja svake kabine za tuširanje i osiguravanje da pristup nije vremenski ograničen;
- ✓ osiguravanje sigurnosti djece smještanjem sanitarnih prostora u blizini ili na sigurnoj udaljenosti uz dobro osvijetljen pristup.

STANDARD 48.: Osiguravanje usklađenosti smještaja s relevantnim nacionalnim i lokalnim propisima.

Pokazatelj 48.1.: Smještajni objekt izgrađen je u skladu s primjenjivim lokalnim i nacionalnim propisima.

Pokazatelj 48.2.: Smještajni objekt održava se i njime se upravlja u skladu s relevantnim lokalnim i nacionalnim propisima, uzimajući u obzir sve moguće opasnosti.

- **Dodatne napomene:** U nastavku su navedeni primjeri za ocjenu postignutog napretka prema postizanju odgovarajućih standarda u centru za smještaj: postoji plan za evakuaciju centra za smještaj i vidljiv je u svakom trenutku te ne postoje prepreke na putevima za evakuaciju; dostupni su aparati za gašenje požara.

Pokazatelj 48.3.: U spavaonice i zajedničke prostorije ulazi dovoljno prirodnog svjetla i svježeg zraka te postoje zavjese i/ili rolete kojima se može zakloniti svjetlo kad je to potrebno.

Pokazatelj 48.4.: U cijelom prostoru smještajnog objekta postoji prikladan sustav za reguliranje temperature.

- **Dodatne napomene:** Prikladan raspon temperature odredit će se u odnosu na klimatske uvjete na lokaciji i opće standarde koji se primjenjuju u toj državi. Temperatura u unutarnjim prostorijama zimi mora iznositi najmanje 18 stupnjeva, a ljeti najviše 28 stupnjeva.

Pokazatelj 48.5.: Spavaonice i zajedničke prostorije zaštićene su od prevelike buke iz okoliša.

- **Dodatne napomene:** Buka iz okoliša mogu uzrokovati primjerice strojevi, zrakoplovi, vlakovi itd.

STANDARD 49.: Osiguravanje da je unutarnja i vanjska infrastruktura smještajnog objekta namijenjenog za smještaj djece bez pratnje sa smanjenom pokretljivošću prilagođena njihovim potrebama.

Alternativni pokazatelji za osiguravanje da unutarnja i vanjska infrastruktura budu prilagođene posebnim potrebama:

Pokazatelj 49.1.: Obilježja smještajnog objekta su sljedeća:

49.1. (a): nalazi se u prizemlju; **III**

49.1. (b): na raspolaganju je dizalo prilagođeno osobama sa smanjenom pokretljivošću; **III**

49.1. (c): nema previše stuba, ovisno o stupnju smanjene pokretljivosti.

Pokazatelj 49.2.: Vanjski prilazi kao što su putevi i kolni prilazi imaju čvrstu, ravnu površinu.

Pokazatelj 49.3.: Ulaz je izrađen tako da je moguć pristup djece bez pratnje sa smanjenom pokretljivošću.

Pokazatelj 49.4.: Vrata i prolazi unutar smještajnog objekta dovoljno su široki za korisnike invalidskih kolica.

Pokazatelj 49.5.: U sobama i na mjestima koja upotrebljavaju djeca bez pratnje sa smanjenom pokretljivošću postoje rukohvati.

Pokazatelj 49.6.: Postoji prilagođena sanitarna infrastruktura koja uključuje, na primjer, kabine za tuširanje u koje je jednostavno ući, rukohvate, umivaonike i toalete na odgovarajućoj visini za korisnike invalidskih kolica, a površina kupaonice i toaleta prikladna je za invalidska kolica.

9.3. Sigurnost

Uvodne napomene

Odgovarajuća sigurnost smještajnih objekata: namještaj i oprema trebali bi se osigurati u skladu s primjenjivim nacionalnim zakonodavstvom i propisima te općim ciljem osiguravanja sigurnog okruženja za život djece bez pratnje i osoblja zaposlenog u smještajnim objektima.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 50.: Osiguravanje dostatnih mjera sigurnosti.

Pokazatelj 50.1.: Redovito se provodi procjena rizika u pogledu smještajnih objekata, uzimajući u obzir vanjske i unutarnje čimbenike.

- **Dodatne napomene:** Čimbenici koje je potrebno uzeti u obzir pri procjeni rizika jesu: sigurnosna pitanja koja su izrazila djeca bez pratnje, stanje i lokacija smještajnog objekta, stavovi lokalnog stanovništva, broj osoba koje će biti smještene, sastav nacionalnosti među osobama koje borave u smještajnom objektu, dob i rod, obiteljski status djece, djeca s posebnim potrebama koja su ondje smještena te raniji incidenti.

Pokazatelj 50.2.: Uvedene su odgovarajuće mjere sigurnosti na temelju rezultata procjene rizika.

- **Dodatne napomene:** Te mjere mogu uključivati primjerice: olakšavanje kontrole pristupa postavljanjem ograde oko smještajnog objekta, osiguravanje dostatnog osvjetljenja vanjskih područja smještajnog objekta, ograničavanje javnog pristupa gdje je to potrebno radi sigurnosti djece i uključivanje aspekata povezanih sa sigurnošću u „kućni red“.
- Djecu bez pratnje trebalo bi osposobiti za upotrebu vatrogasnih pokrivača i aparata za gašenje požara u slučaju izbijanja požara.

Pokazatelj 50.3.: Postoji nadzor pristupa objektu.

- **Dodatne napomene:** Ako se objekt nadzire sustavom videonadzora, on bi trebao osiguravati samo ulaze i zajedničke prostorije. Osim toga, djeci bez pratnje trebalo bi priopćiti da taj sustav postoji i objasniti koja je njegova svrha.

Pokazatelj 50.4.: Zaštita objekata od požara osigurava se u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

- **Dodatne napomene:** Treba biti uspostavljen plan spašavanja specifičan za objekt koji uključuje, na primjer, redovite vježbe za slučaj požara, broj i raspored detektora dima i aparata za gašenje požara.

Pokazatelj 50.5.: Moguće je na siguran način odgovornom osoblju prijaviti probleme povezane sa sigurnošću (npr. krađu, nasilje, prijetnje, netrpeljivost vanjske zajednice prema osobama koje borave u smještajnom objektu).

- **Dodatne napomene:** Djecu bez pratnje treba uputiti u to kome se trebaju obratiti u slučaju sigurnosnih incidenata.

Pokazatelj 50.6.: Telefonski brojevi za hitne pozive prikazani su na vidljivom mjestu i telefon je dostupan.

- **Dodatne napomene:** Broj telefona objekta (dostupan 24 sata na dan i svaki dan u tjednu) istaknut je na vidljivom mjestu kako bi ga djeca bez pratnje mogla zabilježiti u vlastite telefone ili zapisati da bi uvijek mogla kontaktirati s nekim u slučaju potrebe.

Pokazatelj 50.7.: Mjere sigurnosti usmjerene su i na prepoznavanje i sprječavanje spolnog i rodno uvjetovanog nasilja.

- **Dodatne napomene:** Primjeri tih mjera uključuju odgovarajuću rasvjetu, ograničavanje potrebe da djeca bez pratnje sama prolaze kroz izolirana područja ili odlaze na takva područja, ograničavanje pristupa odraslim osobama, vrata koja se mogu zaključati itd.

Pokazatelj 50.8.: Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama osigurana su posebna rješenja.

- **Dodatne napomene:** Potrebno je poduzeti posebne mjere kako bi se osigurala sigurnost sve djece bez pratnje, pogotovo one s posebnim potrebama, uzimajući u obzir njihovu dob, obiteljski status, rod, rodni identitet ili spolnu orijentaciju te fizičke i mentalne zdravstvene probleme. Posebne mjere sigurnosti potrebno je poduzeti i za žrtve trgovine ljudima, spolnog i rodno uvjetovanog nasilja, mučenja ili drugih oblika psihičkog i fizičkog nasilja (usp. poglavlje 3. Smještanje, standard 15. Smještanje ili premještanje djece u skladu s njihovim posebnim potrebama).

Pokazatelj 50.9.: Osiguravanje zaštićenog prostora u kojem nema opasnosti i u kojem se djeca bez pratnje mogu igrati.

Dobra praksa u pogledu mjera sigurnosti

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje prostora u kojima određene skupine mogu u privatnosti izraziti zabrinutost povezanu sa sigurnošću, kako bi se potaknulo na prijavljivanje nasilja;
- ✓ upotreba sustava za snimanje ili arhiviranje sigurnosnih incidenata.

9.4. Zajedničke prostorije

Uvodne napomene

U okviru ovih smjernica, pojam „zajedničke prostorije“ odnosi se na prostor u kojem djeca bez pratnje jedu i provode svoje slobodno vrijeme. Veličina i uređenje zajedničke prostorije te njezina svrha ovise o vrsti smještaja u kojem borave djeca bez pratnje. Uređenje zajedničkih prostorija za djecu bez pratnje trebalo bi biti prilagođeno djeci. To

bi trebalo uključivati osiguravanje udobnih površina za sjedenje (kauča i naslonjača), koji bi trebali biti otporni na vatru. Osim toga, trebalo bi osigurati i osnovne ukrasne elemente kao što su tepisi, jastuci, lončanice i zavjese. Pojam „zajedničke prostorije” može se odnositi na jednu prostoriju na raspolaganju djeci bez pratnje ili više takvih prostorija.

Kad je riječ o većim smještajnim objektima, zajedničke prostorije vjerojatno bi obuhvaćale više različitih prostorija, pri čemu svaka od njih ima više svrha, tj. u njima se jede, provode rekreacijske aktivnosti, sudjeluje u drugim zajedničkim aktivnostima (npr. pisanje domaće zadaće, tečajevi jezika, pružanje informacija itd.). Istodobno, manji objekti mogu imati jednu prostoriju s više funkcija koja može poslužiti kao blagovaonica/dnevna soba ili prostorija za učenje ili rekreacijske aktivnosti, ovisno o potrebi i dobu dana. To se temelji na važnoj povezanosti između pružanja mogućnosti djeci bez pratnje da se uključe u rekreacijske aktivnosti i njihova mentalnog zdravlja. Dostupnost prostora za rekreacijske aktivnosti ili zajedničke aktivnosti u koje se mogu uključiti djeca bez pratnje (npr. igre u zatvorenom, kućanski poslovi, tečajevi jezika, grupni informativni sastanci ili sportske aktivnosti) ima važnu ulogu jer omogućuje da se bolje organizira dan djece te tako smanje moguće napetosti proizišle iz dosade.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 51.: Osiguravanje djeci bez pratnje dovoljno prostora za jelo.

Pokazatelj 51.1.: Svoj je djeci omogućeno da jedu u za to namijenjenom prostoru.

- **Dodatne napomene:** Sva djeca bez pratnje mogu jesti u kantini (u većem objektu) ili u prostoriji u kojoj postoji stol i dovoljan broj stolaca. Prostorija za jelo može imati i druge funkcije, dok god je u određenim vremenskim razdobljima dostupna za jelo.

STANDARD 52.: Osiguravanje djeci bez pratnje dovoljno prostora za rekreacijske i grupne aktivnosti.

Pokazatelj 52.1.: Prostor koji je prikladan za rekreacijske aktivnosti nalazi se u smještajnom objektu ili u blizini unutar javnog prostora.

- **Dodatne napomene:** Pri uređenju prostorija za slobodne aktivnosti u zajedničkom smještaju (npr. kabina za presvlačenje), treba uzeti u obzir rod, dob i kulturno podrijetlo djece bez pratnje. Ako je moguće, to može uključiti odvojene prostorije ili vrijeme tijekom kojeg se prostorije namijenjene za rekreacijske aktivnosti mogu koristiti.

Pokazatelj 52.2.: Kada grupne aktivnosti organizira država EU+, dostupno je dovoljno prikladnog prostora, primjerice u obliku odvojene prostorije.

- **Dodatne napomene:** Pojam „grupna aktivnost” odnosi se, primjerice, na tečajeve jezika, grupne informativne sastanke, sportske aktivnosti itd.

Pokazatelj 52.3.: Djeci bez pratnje u smještajnom objektu na raspolaganju je sigurna soba/prostor za igru i sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom.

Pokazatelj 52.4. (a): Barem se minimalni dio rekreacijskih aktivnosti odvija na udaljenosti koju se može prijeći pješice i taj je put siguran. I

Pokazatelj 52.4. (b): U zajedničkim smještajnim objektima barem je minimalni dio rekreacijskih aktivnosti prilagođenih dobi djece dostupan unutar smještajne jedinice. I

Pokazatelj 52.4. (c): Pristup dodatnim aktivnostima može se omogućiti javnim prijevozom ili organiziranim prijevozom koji osigurava država EU+.

Pokazatelj 52.5. (a): Djeca bez pratnje u dobi do 12 godina svakodnevno imaju pristup igralištima i prostorijama za igru prilagođenima njihovoj dobi. I

Pokazatelj 52.5. (b): Djeca bez pratnje u dobi od 13 do 17 godina svaki tjedan imaju pristup unutarnjim i vanjskim prostorima za sportske aktivnosti.

Dobra praksa u pogledu zajedničkih prostorija

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uređivanje odvojene prostorije za učenje ili određivanje doba dana u višenamjenskoj prostoriji tijekom kojeg se u miru može pisati domaća zadaća.

9.5. Sanitacija

Uvodne napomene

Pojam „sanitacija” odnosi se na postupak održavanja objekta čistim, sigurnim od infekcija, bolesti itd. čišćenjem i uklanjanjem otpada. U skladu s time, pojam „čisto” odnosi se na nepostojanje zaraza, stjenica, bakterija i drugih opasnosti. Primjenjivi sanitarni standardi naznačeni u ovom odjeljku primjenjuju se na cijeli smještajni objekt, uključujući privatne i zajedničke prostorije koje se nalaze unutar smještajnog objekta ili izvan njega (ako je primjenjivo). Ovisno o nacionalnom kontekstu, za razvoj i praćenje tih standarda mogla bi biti odgovorna druga relevantna tijela (npr. sanitarna nadzorna tijela).

U većim smještajnim objektima, „privatne prostorije” odnose se samo na spavaonicu, dok su sve ostale prostorije uključene u kategoriju zajedničkih prostorija. Međutim, sanitarni standardi razlikuju se među različitim vrstama zajedničkih prostorija, npr. među kuhinjom, sanitarnim prostorijama i drugim prostorijama, kao što su uredi i prostorije za slobodne aktivnosti. Suprotno tome, u manjim smještajnim objektima, kuhinja, kupaonica i druge prostorije također se trebaju smatrati privatnim prostorijama.

Iako je održavanje prikladnih sanitarnih standarda odgovornost relevantnih tijela države članice, djeca bez pratnje isto tako mogu biti uključena u održavanje, ovisno o dobi i stupnju razvoja. U praksi su djeca često zadužena za čišćenje privatnih prostorija. Osim toga, ovisno o nacionalnim zakonima/propisima, djeca mogu čistiti i druge prostorije te tako učiti, uzimajući u obzir dob djece bez pratnje. Pri čišćenju bi im trebali pomagati članovi osoblja i nadzirati ih. U nekim slučajevima, to se može plaćati kao dio malih poslova koji se dodjeljuju unutar zajedničkog smještaja. U tim slučajevima postupak čišćenja treba nadzirati odgovorno tijelo ili posebno poduzeće za čišćenje.

Detaljan popis odgovornosti koje se odnose na čistoću smještajnog objekta potrebno je definirati kućnim redom.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 53.: Osiguravanje da se održava čistoća u privatnim i zajedničkim prostorijama.

Pokazatelj 53.1.: Smještajni objekt čisti se prema rasporedu čišćenja.

- **Dodatne napomene:** Za svaku se prostoriju navodi koliko se često i prema kojem standardu mora čistiti.

Pokazatelj 53.2.: Čistoća privatnih ili zajedničkih prostorija u smještajnom objektu redovito se provjerava.

- **Dodatne napomene:** Prilikom provjere uzima se u obzir potreba za privatnošću djece bez pratnje.

Pokazatelj 53.3.: Čistoća se provjerava kada se osobe premještaju u drugu prostoriju ili u drugi smještajni objekt.

Pokazatelj 53.4.: Ako djeca bez pratnje sudjeluju u dužnostima čišćenja (kako bi učila), važno je da članovi osoblja uzmu u obzir njihovu dob i stupanj razvoja te im pruže odgovarajuću pomoć. Potrebno im je osigurati i pristup proizvodima i potrepštinama za čišćenje te zaštitnoj opremi, kao što su rukavice i maske.

STANDARD 54.: Osiguravanje da se kuhinja i sanitarne prostorije održavaju na odgovarajući način.

Pokazatelj 54.1.: Čistoća prostorija u skladu je s lokalnim i nacionalnim propisima i standardima.

- **Dodatne napomene:** U tim bi se propisima moglo upućivati na, primjerice, redovitost čišćenja da bi se izbjeglo skupljanje glodavaca i nametnika.

Pokazatelj 54.2.: Prostorije se čiste najmanje jedanput dnevno (u centrima za smještaj), ili češće ako je to potrebno.

Pokazatelj 54.3.: Redovito se provodi dubinsko čišćenje prostorija.

- **Dodatne napomene:** U centrima za smještaj takvo se dubinsko čišćenje treba provoditi najmanje četiri puta godišnje. Standardi čistoće kuhinja kojima se služe djeca bez pratnje razlikuju se od onih koji se primjenjuju na profesionalne kuhinje.

Dobra praksa u pogledu osiguravanja čistoće objekata

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ uvođenje rasporeda čišćenja koji se zapisuje tako da bude jasno vidljiv djeci i da ga ona mogu provjeriti;
- ✓ članovi osoblja aktivno provjeravaju jesu li izvršeni zadatci čišćenja.

STANDARD 55.: Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju mogućnost redovito sama oprati rublje ili ga dati na pranje.

Pokazatelj 55.1.: Kada se posteljina osigurava u naravi i kada je za njezino pranje zadužen smještajni objekt, potrebno je prati je najmanje jedanput svaka dva tjedna.

Alternativni pokazatelji:

Pokazatelj 55.1. (a): Djeca bez pratnje trebala bi moći oprati rublje (uključujući ručnike) barem jedanput tjedno, samostalno ili uz odgovarajući nadzor. **ILI**

- **Dodatne napomene:** Ovaj bi se pokazatelj mogao pojasniti u nacionalnom kontekstu tako da se odredi broj strojeva za pranje rublja i prikladna mogućnost sušenja rublja na određeni broj osoba.

Pokazatelj 55.1. (b): Ako je dostupna usluga pranja rublja, trebala bi biti dovoljno dostupna barem pet dana u tjednu (uključujući vikend).

9.6. Održavanje

Uvodne napomene

U ovom poglavlju, pojam „održavanje” podrazumijeva skup aktivnosti koje su potrebne i koje se poduzimaju da bi se održalo prvotno stanje smještajnog objekta koliko god je to moguće i koliko god dugo je to moguće.

Iako su za održavanje prihvatnih objekata u potpunosti odgovorna relevantna tijela država EU+, djeca bez pratnje također se dobrovoljno mogu uključiti u održavanje, ako to dopuštaju nacionalni zakoni/propisi. Ako su djeca bez pratnje uključena u održavanje, to mora biti organizirano kao obrazovna aktivnost, uzimajući u obzir dob djeteta bez pratnje, a članovi osoblja trebaju im pomagati i nadzirati ih. U nekim slučajevima, to se može plaćati kao dio malih poslova koji se dodjeljuju unutar zajedničkog smještaja. U tim slučajevima postupak održavanja treba nadzirati odgovorno tijelo ili posebno poduzeće odgovorno za poslove održavanja.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 56.: Osiguravanje sigurnosti i ispravnog funkcioniranja smještajnih objekata putem redovitog održavanja.

Pokazatelj 56.1.: Redovito se ocjenjuje dobra funkcionalnost smještaja, namještaja i opreme.

- **Dodatne napomene:** To bi ocjenjivanje trebalo provoditi najmanje jedanput godišnje. Pri ocjenjivanju može pomoći kontrolni popis.

Pokazatelj 56.2.: Djeca bez pratnje imaju mogućnost prijaviti potrebu održavanja ili popravaka.

Pokazatelj 56.3.: Popravci i zamjene unutar smještajnog objekta izvršavaju se brzo i na primjereno kvalitetan način.

- **Dodatne napomene:** Ne dovodeći u pitanje činjenicu da cjelokupnu odgovornost za održavanje smještajnih jedinica ima tijelo za prihvata, određene zadatke u pogledu održavanja mogla bi dobrovoljno provoditi djeca bez pratnje u svrhu učenja, uzimajući u obzir dob djeteta, te uz stalnu pomoć i nadzor osoblja. Za cjelokupni nadzor u svakom je slučaju zaduženo odgovorno tijelo.

9.7. Oprema i usluge za komunikaciju

Uvodne napomene

Komunikacija ima važnu ulogu za djecu bez pratnje tijekom cijelog postupka prihvata. Pojam „komunikacija” uključuje komunikaciju koja se odnosi na postupovni status djece bez pratnje i na privatnu komunikaciju, primjerice s članovima obitelji. Važno je naglasiti da prikladan pristup komunikaciji može pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece jer sprječava tjeskobu koja nastaje zbog manjka kontakta s članovima obitelji i prijateljima koji su ostali u zemlji podrijetla ili tranzita ili zbog nedostatnog pristupa komunikaciji sa zastupnikom, organizacijama koje pružaju pravnu pomoć ili drugim relevantnim uslugama.

Standardi i pokazatelji

STANDARD 57.: *Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju odgovarajući pristup telefonu kako bi mogla održavati kontakt s obitelji, obavljati pozive koji se odnose na postupovna, pravna, zdravstvena i obrazovna pitanja.*

Pokazatelj 57.1.: Pristup telefonu omogućen je barem za pozive koji se odnose na održavanje kontakta s obitelji, pozive zastupniku te one koji se odnose na postupovna, pravna, zdravstvena ili obrazovna pitanja.

Pokazatelj 57.2.: Djeca bez pratnje imaju svakodnevni pristup barem jednom telefonu po objektu.

- **Dodatne napomene:** *Broj telefona koje je potrebno osigurati u objektu ovisit će o broju djece koja su ondje smještena.*

Pokazatelj 57.3.: Djeca bez pratnje mogu telefonirati u prostoriji koja omogućuje privatnost, tj. ondje gdje druga djeca bez pratnje ne mogu čuti njihov razgovor.

STANDARD 58.: *Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju odgovarajući pristup internetu.*

Pokazatelj 58.1.: Djeci bez pratnje svakodnevno je omogućen besplatan pristup internetu u samom smještajnom objektu za potrebe povezane sa školom i radi održavanja kontakta s obitelji.

- **Dodatne napomene:** *Pristup internetu i vrijeme provedeno na internetu trebaju biti primjereni dobi i pod nadzorom osoblja. Pristup internetu u smještajnom objektu može biti omogućen putem dostupne bežične mreže (wi-fi) za djecu bez pratnje koja imaju vlastite komunikacijske uređaje (npr. pametne telefone) i putem dovoljnog broja dostupnih računala za određeni broj osoba.*

STANDARD 59.: *Osiguravanje djeci bez pratnje mogućnosti punjenja komunikacijskih uređaja.*

Pokazatelj 59.1.: Dostupna je najmanje jedna utičnica po djetetu za punjenje električnih uređaja.

- **Dodatne napomene:** *Kako bi se izbjegle svađe na mjestu za punjenje, svaka bi soba trebala imati više utičnica.*

Dobra praksa u pogledu omogućavanja pristupa komunikacijskoj opremi i uslugama

Dobrom praksom smatra se:

- ✓ osiguravanje djeci bez pratnje besplatne mogućnosti kopiranja ili ispisa dokumenata koji su im potrebni za školu, postupak azila ili zdravstvena pitanja;
- ✓ osiguravanje pristupa televizoru s kanalima na najmanje dva jezika koji su najrasprostranjeniji među djecom bez pratnje u tom smještajnom objektu.

Prilog – Tablica sa sažetkom

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje	1.1. Informiranje	1. Osiguravanje da se djeci bez pratnje pruže relevantne informacije.	<p>1.1. Informacije se moraju dostaviti u razumnom roku od najviše 15 dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a to moraju biti barem informacije o svim pravima koja im pripadaju i obvezama kojih se moraju pridržavati u vezi s uvjetima prihvata.</p> <p>1.2. Informiranje treba biti besplatno.</p> <p>1.3. Pružene informacije trebaju pružiti odgovore na pitanja djeteta bez pratnje ili njegova zastupnika.</p> <p>1.4. Informacije obuhvaćaju sve aspekte uvjeta prihvata djece bez pratnje, a barem njihovo pravo na prihvata, oblik osiguravanja materijalnih uvjeta prihvata (smještaj, hrana, odjeća i naknade za svakodnevne troškove), pristup zdravstvenoj skrbi, obrazovanje, rekreacijske aktivnosti i posebne mjere za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu s posebnim potrebama, ako je to potrebno.</p> <p>1.5. Informacije se pružaju s obzirom na posebne potrebe i individualne okolnosti djece bez pratnje.</p> <p>1.6. Informacije obuhvaćaju uloge osoblja koje radi s djecom bez pratnje.</p> <p>1.7. Informacijama bi se trebala objasniti obveza imenovanja zastupnika koji djeci bez pratnje pruža pomoć u pogledu postupovnih pitanja i svakodnevnog života.</p> <p>1.8. Informacije obuhvaćaju glavne aspekte postupka za međunarodnu zaštitu, uključujući pristup postupku azila, dostupnu pravnu pomoć i načine pristupa pravnoj pomoći, mogućnosti pronalaženja obitelji, spajanja obitelji i dobrovoljnog povratka te pristup žalbenim postupcima relevantnima za njihov slučaj.</p>
		2. Osiguravanje da djeca bez pratnje razumiju relevantne informacije.	<p>2.1. Informacije se pružaju na način prilagođen djeci i njihovoj dobi te na način koji uzima u obzir njihovu kulturu.</p> <p>2.2. Informacije se tijekom postupka moraju pružati sustavno, a dokazi o tome moraju se dokumentirati (kada su informacije pružene, tko ih je pružio itd.).</p> <p>2.3. U prihvatnim objektima moraju biti dostupni prevoditelji i/ili jezični posrednici kako bi se omogućila komunikacija s djecom bez pratnje na njihovu materinjem jeziku.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje (<i>nastavak</i>)	1.2. Sudjelovanje	3. Osiguravanje da se mišljenja djece uzimaju u obzir te da se u skladu s njima postupaju, imajući na umu dob i zrelost djeteta.	<p>3.1. Djeci bez pratnje osiguravaju se sigurne i uključive mogućnosti da izraze svoja mišljenja i da se njihova mišljenja razmatraju u skladu s dobi i zrelošću.</p> <p>3.2. Unutar prihvatnog objekta za djecu bez pratnje uspostavljen je općepoznat, povjerljiv i pristupačan postupak za podnošenje internih pritužbi.</p> <p>3.3. Djeci bez pratnje najmanje jedanput mjesečno pružaju se povratne informacije u kojima se objašnjava na koji su način njihove pritužbe razmotrene i kako su one utjecale na poduzete mjere.</p>
	1.3. Zastupanje	4. Osiguravanje imenovanja zastupnika što je prije moguće, a najkasnije u roku od 15 radnih dana od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, te omogućivanje zastupniku da pruži pomoć djetetu bez pratnje u pogledu radnji povezanih s pravnim obvezama djeteta.	<p>4.1. Osiguravanje da zastupnik može provjeriti jesu li uvjeti smještaja i stambena rješenja primjereni za fizički, mentalni, duhovni, moralni i društveni razvoj djeteta.</p> <p>4.2. Omogućivanje zastupniku da sve probleme prijavi osoblju za prihvata koje pruža smještaj djetetu; osiguravanje sudjelovanja kulturnih posrednika i savjetovanje s njima kada je to potrebno.</p> <p>4.3. Omogućivanje zastupniku da djetetu pruži informacije o njegovim/njezinim pravima i dužnostima u pogledu smještaja i materijalne pomoći te da, ako je to potrebno, pruži pomoć djetetu u podnošenju s time povezanih pritužbi.</p> <p>4.4. Omogućivanje zastupniku da utvrdi je li dijete upoznato s ulogama i odgovornostima osoblja i pružatelja skrbi u objektima za smještaj.</p> <p>4.5. Omogućivanje zastupniku da utvrdi ima li dijete pristup obrazovnom sustavu i pohađa li redovito nastavu.</p> <p>4.6. Omogućivanje zastupniku da promiče pristup djeteta rekreacijskim aktivnostima, uključujući igru i aktivnosti primjerene njegovoj/njezinoj dobi, zrelosti i interesima.</p>
			5. Osiguravanje da pravni ili drugi savjetnici, osobe koje predstavljaju međunarodne i relevantne nevladine organizacije koje priznaje predmetna država EU+ imaju odgovarajući pristup strukturama za prihvata kako bi mogli pomoći djeci bez pratnje.

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
1. Informiranje, sudjelovanje i zastupanje djece bez pratnje (<i>nastavak</i>)	1.3. Zastupanje (<i>nastavak</i>)	6. Osiguravanje da je uspostavljen postupak za pokušaj pronalaženja članova obitelji djeteta bez pratnje što je prije moguće nakon dolaska i utvrđivanja identiteta, prema potrebi uz pomoć međunarodnih ili drugih relevantnih organizacija, uz istodobnu zaštitu najboljih interesa djeteta.	6.1. Tijela za prihvata i/ili drugo odgovorno osoblje, uključujući zastupnika, pokreću postupak za pronalaženje obitelji na temelju informacija koje pruži dijete i u skladu s najboljim interesima djeteta bez pratnje.
2. Procjene i odgovor na posebne potrebe i rizike	2.1. Posebne potrebe	7. Osiguravanje da je uspostavljen početni postupak za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba djece bez pratnje.	7.1. Postoji standardiziran mehanizam/postupak za sustavno utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba svakog djeteta bez pratnje. 7.2. U okviru mehanizma jasno se propisuje tko je odgovoran za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba. 7.3. U okviru mehanizma jasno se propisuje kako se utvrđivanje i ocjena bilježe i priopćavaju djetetu bez pratnje i relevantnim subjektima.
		8. Osiguravanje da se mehanizam/postupak za utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba učinkovito primjenjuje odmah nakon dolaska.	8.1. Dodjeljuju se dostatna sredstva za sustavno utvrđivanje i ocjenu posebnih potreba svakog djeteta bez pratnje. 8.2. Početno utvrđivanje i procjena očite ranjivosti radi odgovaranja na posebne potrebe provode se pri prihvatu prvog dana nakon dolaska, najkasnije u roku od 24 sata. 8.3. Posebne potrebe koje postanu očite u kasnijoj fazi na odgovarajući se način utvrđuju, ocjenjuju i bilježe te se na odgovarajući način na njih odgovara. 8.4. Kada je to potrebno, u ocjenu posebnih potreba uključuju se posebni subjekti. 8.5. Uspostavljeni su komunikacijski kanali i suradnja između tijela prihvata i tijela za azil te se upotrebljavaju u okviru granica povjerljivosti. 8.6. Identifikacija i procjena posebnih potreba prihvata odvija se ne dovodeći u pitanje provjeru potrebe djeteta bez pratnje za međunarodnu zaštitu.
		9. Osiguravanje pravodobnog rješavanja utvrđenih posebnih potreba.	9.1. Poduzete su odgovarajuće mjere kako bi se odgovorilo na utvrđene i ocijenjene posebne potrebe. Hitnost odgovora ovisi o utvrđenoj potrebi. 9.2. Ako su utvrđene posebne potrebe, postoji mehanizam koji osigurava njihovo redovito praćenje.

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
2. Procjene i odgovor na posebne potrebe i rizike (<i>nastavak</i>)	2.2. Procjena rizika	10. Osiguravanje da osoblje koje radi s djecom bez pratnje u prihvatnom objektu rano utvrdi sigurnosne rizike i rizike za dobrobit djece.	<p>10.1. Postoji standardiziran postupak za procjenu rizika u svrhu utvrđivanja sigurnosnih rizika povezanih s djecom bez pratnje.</p> <p>10.2. Sigurnosni rizici kojima su izložena djeca bez pratnje procjenjuju se tijekom prvog tjedna nakon dolaska, a procjena se redovito ponavlja najmanje svakih šest mjeseci.</p> <p>10.3. Sigurnosni rizici sustavno se procjenjuju.</p> <p>10.4. O rezultatima procjene rizika raspravlja se u multidisciplinarnom kontekstu.</p>
		11. Osoblje za prihvata djece osigurava smanjenje sigurnosnih rizika na najmanju moguću razinu.	<p>11.1. Potrebna skrb i odgovarajući prihvatni objekt osiguravaju se na temelju procjene rizika u roku od tjedan dana od dolaska.</p> <p>11.2. U iznimno nesigurnim situacijama tijela za prihvata poduzimaju hitne mjere kako bi se uklonila nesigurna situacija.</p> <p>11.3. Prihvatni objekti imaju instrument za upozoravanje te osiguravaju sustavno prijavljivanje nestanka i trenutačan odgovor na slučajeve nestanka djece bez pratnje.</p>
		12. Pružanje znanja djeci bez pratnje u pogledu (de)radikalizacije i osiguravanje da osoblje razmjenjuje znakove koji ukazuju na (moguću) radikalizaciju djece bez pratnje s nadležnim tijelima.	<p>12.1. Osoblje koje radi s djecom bez pratnje s njima razgovara o temi radikalizacije kada je to potrebno.</p> <p>12.2. Prihvatni objekti imaju instrument za upozoravanje radi izvješćivanja nadležnih osoba i tijela o znakovima koji upućuju na radikalizaciju.</p>
3. Smještanje		13. Pri smještanju djeteta bez pratnje u obzir se uzimaju posebni i objektivni razlozi (npr. dob, zrelost i posebne potrebe) povezani s individualnom situacijom djeteta bez pratnje, specifična skrb koju nudi prihvatni objekt, vrsta prihvatnog objekta te mogućnosti za smještaj koje ne uključuju smještaj u ustanovi.	<p>13.1. Uspostavljen je mehanizam za razmatranje postoje li konkretni i objektivni razlozi za određenu vrstu smještaja.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
3. Smještanje (<i>nastavak</i>)		14. Osiguravanje da se poštuje načelo jedinstva obitelji, u skladu s načelom najboljih interesa djeteta.	<p>14.1. Djecu bez pratnje koja su braća i sestre (u skladu s definicijom iz članka 24. stavka 2. Direktive o uvjetima prihvata) smješta se zajedno, uz njihovu suglasnost.</p> <p>14.2. Djeca bez pratnje, njihovi supružnici i njihova djeca mogu se smjestiti zajedno ako je to u skladu s najboljim interesima djeteta bez pratnje i u skladu s relevantnim nacionalnim pravom.</p> <p>14.3. Kada je to prikladno i moguće, jedinstvo obitelji mora se poštovati uzimajući u obzir članove šire obitelji.</p>
		15. Osigurati da se u obzir uzimaju posebne potrebe pri smještanju ili premještanju djeteta bez pratnje.	<p>15.1. Smještanje djece bez pratnje temelji se na ocjeni njihovih posebnih potreba u vezi s prihvatom.</p> <p>15.2. Postoji mogućnost premještanja djeteta bez pratnje na temelju prepoznatih posebnih potreba u vezi s prihvatom.</p> <p>15.3. Premještanje djece bez pratnje trebalo bi svesti na najmanju moguću mjeru i provoditi samo kada je to u najboljem interesu djeteta, npr. u svrhu lakšeg pristupa članovima obitelji ili obrazovnim uslugama.</p> <p>15.4. Djeci bez pratnje koja su navršila 18 godina trebalo bi dopustiti da ostanu na istom mjestu/području ako je to moguće. Trebale bi se poduzeti posebne mjere za premještanje djeteta bez pratnje koje je navršilo 18 godina u prihvatni objekt za odrasle. To bi se premještanje trebalo pažljivo organizirati zajedno s prihvatnim objektima i djetetom bez pratnje.</p>
4. Svakodnevna skrb		16. Osiguravanje svakodnevne skrbi o djeci bez pratnje u centru za smještaj (a) ili u individualnom smještaju (b).	<p>16.1.(a) Osoblje za prihvata (djece) prisutno je u centru za smještaj 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.</p> <p>16.1.(b) Osoblje za prihvata djece posebno je prisutno kada se dijete bez pratnje nalazi u centru za smještaj, odnosno prije i nakon škole, tijekom vikenda i školskih praznika.</p> <p>16.1.(c) Ako osoblje koje je prisutno noću nije osoblje za prihvata djece, to osoblje mora biti osposobljeno barem u područjima zaštite djece i prava djeteta te imati potrebne informacije o posebnom položaju djece bez pratnje u centru za smještaj.</p> <p>16.1.(d) Prisutnost djeteta bez pratnje u centru za smještaj nadzire se najmanje jedanput dnevno kako bi se osiguralo da dijete ne pobjegne.</p> <p>ILI</p> <p>16.2.(a) Ako je dijete bez pratnje smješteno u individualnom smještaju, s osobljem za prihvata djece može se stupiti u kontakt 24 sata na dan i svaki dan u tjednu.</p> <p>16.2.(b) Osoblje za prihvata djece posjećuje dijete bez pratnje smješteno u individualnom smještaju najmanje dvaput tjedno.</p> <p>16.2.(c) Prisutnost djeteta bez pratnje u individualnom smještaju nadzire se tijekom posjeta osoblja kako bi se osiguralo da dijete ne pobjegne.</p> <p>16.3. Djetetu bez pratnje pruža se potpora u svakodnevnom životu i aktivnostima.</p> <p>16.4. Djetetu bez pratnje osiguravaju se pomoć pri pisanju domaće zadaće i poduka.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
4. Svakodnevna skrb (<i>nastavak</i>)	17. Svakodnevna je skrb organizirana u skladu s posebnom metodom za skrb o djeci bez pratnje.		<p>17.1. Metoda za skrb o djeci bez pratnje opisana je u priručniku, a svi članovi osoblja za prihvata djece odgovorni za svakodnevnu skrb u prihvatnom objektu upoznati su s njome te je primjenjuju.</p> <p>17.2. Priručnik sadržava barem opis ciljeva svakodnevne skrbi i ciklusa razgovora u kojem se s djetetom razgovara o tim ciljevima i ishodima skrbi za dijete bez pratnje, njegovu sigurnost, izgleda za budućnost, vještine i posebne potrebe.</p> <p>17.3. Osoblje za prihvata djece redovito s djetetom bez pratnje i njegovim zastupnikom raspravlja o ciljevima svakodnevne skrbi i ishodu.</p>
	18. Dijete bez pratnje spremno je postati samostalno i početi živjeti neovisan život.		<p>18.1. Vještine koje se odnose na samostalnost redovito se ocjenjuju.</p> <p>18.2. Djetetu bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za upravljanje kućnim proračunom i odgovornu potrošnju energije.</p> <p>18.3. Djetetu bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za čišćenje i pranje rublja.</p> <p>18.4. Djetetu bez pratnje osigurana je potpora i osposobljavanje za savladavanje vještina kuhanja.</p>
	19. Zaštita i promicanje zdravlja i dobrobiti djeteta bez pratnje i jačanje njegove otpornosti.		<p>19.1. U okviru svakodnevne skrbi uzimaju se u obzir i štite psihološka dobrobit djeteta bez pratnje i njegovo mentalno zdravlje.</p> <p>19.2. U skladu sa svojom dobi i zrelošću, dijete bez pratnje ima pristup aktivnostima podizanja svijesti o rizicima upotrebe droga i alkohola.</p> <p>19.3. Dijete bez pratnje ima pristup aktivnostima podizanja svijesti o spolnom i reproduktivnom zdravlju te o rodnim ulogama, u skladu sa svojom dobi i zrelošću.</p> <p>19.4. Djetetu bez pratnje pružaju se barem minimalne informacije i osposobljavanje čiji je cilj osnaživanje djeteta u borbi protiv svih oblika psihičkog i spolnog nasilja te svih drugih oblika fizičkog zlostavljanja i zanemarivanja.</p>
	20. Podupiranje i praćenje mentalnog i socijalnog razvoja djeteta bez pratnje upotrebom standardiziranog plana skrbi.		<p>20.1. Osoblje za prihvata ocjenjuje podrijetlo, potrebe, vještine i izgleda za budućnost djeteta bez pratnje u skladu sa standardnim elementima plana skrbi za dijete bez pratnje, uz njegovo sudjelovanje.</p> <p>20.2. Mentalni i socijalni razvoj djeteta bez pratnje nadziru i o njima raspravljaju relevantni pružatelji skrbi koji su stručnjaci u različitim disciplinama (multidisciplinarni pristup).</p> <p>20.3. Informacije o mentalnom i socijalnom razvoju djeteta bez pratnje redovito se razmjenjuju sa zastupnikom.</p> <p>20.4. Kada se dijete bez pratnje premješta u novi prihvatni objekt, plan skrbi dostavlja se prije premještaja ili najkasnije na dan premještaja, u skladu s načelom povjerljivosti.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
4. Svakodnevna skrb (<i>nastavak</i>)		21. Osiguravanje učinkovitog pristupa rekreacijskim aktivnostima, uključujući igru i rekreacijske aktivnosti primjerene dobi djece bez pratnje.	<p>21.1. Omogućen je svakodnevni pristup nizu rekreacijskih aktivnosti, na otvorenom i u zatvorenom prostoru, u skladu s dobi djece bez pratnje i nakon savjetovanja s njima.</p> <p>21.2. Rekreacijske aktivnosti organizira i nadzire osoblje za prihvata djece i/ili druge odgovorne odrasle osobe uključene u skrb o djeci.</p> <p>21.3.(a) Djeca bez pratnje u dobi do 12 godina svakodnevno se mogu igrati u sigurnom prostoru prilagođenom njihovoj dobi i pod nadzorom. I</p> <p>21.3.(b) Redovito se osigurava minimalni raspon sportskih aktivnosti prilagođenih dobi djeteta bez pratnje.</p> <p>21.4. Pristup internetu i vrijeme provedeno na internetu trebaju biti primjereni dobi, a za pravila i nadzor povezane s njima odgovorno je osoblje.</p>
5. Osoblje		22. Osiguravanje dovoljnog broja kvalificiranog osoblja za svakodnevnu skrb o djeci bez pratnje.	22.1. Prihvatni objekt mora osigurati dovoljan broj kvalificiranog osoblja za svakodnevnu skrb o djeci bez pratnje.
		23. Osiguravanje da je osoblje dovoljno kvalificirano.	<p>23.1. Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata ima jasan opis zadataka radnog mjesta (opis posla).</p> <p>23.2. Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata kvalificirano je u skladu s nacionalnim pravom i propisima s obzirom na opise zadataka radnog mjesta (opise posla).</p> <p>23.3. Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata nije kažnjavano zbog kaznenih djela i prekršaja povezanih s djecom ili kaznenih djela i prekršaja koji bi doveli do ozbiljnih sumnji u njihovu sposobnost preuzimanja odgovornosti povezanih s djecom.</p>
		24. Osiguravanje da je osoblje prošlo potrebno i odgovarajuće osposobljavanje.	<p>24.1. Ne dovodeći u pitanje potrebu osposobljavanja posebnog osposobljavanja za osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata, sve bi aktivnosti osposobljavanja trebale biti u skladu sa širim okvirom kodeksa ponašanja u kojem su utvrđeni ključni koncepti i načela na kojima se temelji rad u kontekstu prihvata.</p> <p>24.2. Osoblje koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata temeljito se i pravodobno priprema za tu ulogu.</p> <p>24.3. Postoji jasan program osposobljavanja koji uključuje zahtjeve osposobljavanja za svaku funkcionalnu skupinu u pogledu ocjenjivanja, utvrđivanja, bilježenja i rješavanja posebnih potreba u vezi s prihvatom što je prije moguće i tijekom razdoblja prihvata.</p> <p>24.4. Osposobljavanje se provodi redovito i ovisno o potrebama osoblja.</p> <p>24.5. Osposobljavanje uključuje konkretna pitanja povezana s rodom i dobi, osposobljavanje povezano s kulturom, upravljanje sukobima, početno i specijalizirano osposobljavanje o identifikaciji osoba s posebnim potrebama, svijest o problemima mentalnog zdravlja, prepoznavanje znakova radikalizacije i prepoznavanje žrtava trgovine ljudima, kao i prvu pomoć i zaštitu od požara.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
5. Osoblje (<i>nastavak</i>)		25. Osiguravanje i promicanje učinkovite suradnje, razmjene informacija i podizanja svijesti.	<p>25.1. Relevantne dionike potrebno je obavijestiti o utvrđenim posebnim potrebama kako bi se osigurala potrebna jamstva (posebne potrebe) i potpora.</p> <p>25.2. Redovita suradnja, razmjena informacija i sastanci za podizanje svijesti i/ili alternativni dogovori uspostavljeni su među osobama koje su u kontaktu s djecom bez pratnje zbog svojeg zanimanja/radnog mjesta, uključujući socijalne radnike, obrazovno i zdravstveno osoblje, službenike za registraciju, prevoditelje, upravitelje objekata, osoblje za administraciju/koordinaciju te zastupnike.</p> <p>25.3. Drugi relevantni subjekti koji rade s djecom bez pratnje redovito obavješćuju zastupnike o mentalnom i socijalnom razvoju djece bez pratnje, a zastupnici o istome obavješćuju ostale.</p> <p>25.4. Poštuju se pravila o povjerljivosti predviđena nacionalnim i međunarodnim pravom u odnosu na sve informacije koje su osobe koje rade s djecom bez pratnje dobile u okviru svojeg rada.</p>
		26. Pružanje potpore osoblju koje radi s djecom bez pratnje u kontekstu prihvata.	26.1. Dostupne su različite mjere koje pomažu u rješavanju teških situacija koje nastupaju tijekom prihvata.
		27. Osiguravanje upravljanja, nadzora i odgovornosti putem redovitog praćenja (najmanje jedanput godišnje) i uzimanje u obzir odgovarajuće potpore osoblju.	27.1. Prihvatni objekt mora osigurati mehanizam za redovito praćenje rada osoblja kako bi osigurao pružanje svakodnevne skrbi djeci bez pratnje.
6. Zdravstvena skrb		28. Osiguravanje pristupa zdravstvenom pregledu te ocjene zdravstvenog stanja i sprječavanja problema povezanih sa zdravljem u ranoj fazi postupka prihvata.	<p>28.1. Informacije o pristupu zdravstvenim uslugama, svrsi i značenju medicinskog pregleda, ocjeni zdravstvenog stanja i programima cijepljenja trebalo bi pružiti djeci bez pratnje odmah po dolasku u prihvatni centar.</p> <p>28.2. Zdravstveni pregled i ocjena zdravstvenog stanja trebali bi se provesti što je prije moguće nakon dolaska u prihvatni centar, ako je s time suglasno dijete bez pratnje.</p> <p>28.3. Ako programi cijepljenja nisu dio općih obveznih zdravstvenih programa, djeci bez pratnje trebalo bi osigurati potrebna cjepiva.</p> <p>28.4. Djeci bez pratnje osigurane su dostatne informacije i usluge povezane sa spolnim i reproduktivnim zdravljem koje su u skladu s njihovim godinama.</p> <p>28.5. Djeci bez pratnje osigurana su kontracepcijska sredstva.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
6. Zdravstvena skrb (<i>nastavak</i>)		29. Osiguravanje pristupa potrebnoj zdravstvenoj skrbi jednakoj kao domaćim državljanima, uključujući preventivnu, mentalnu, fizičku i psihosocijalnu skrb.	<p>29.1. Djeca bez pratnje imaju pristup svim vrstama potrebnih usluga zdravstvene skrbi.</p> <p>29.2. Usluge zdravstvene skrbi pruža kvalificirano medicinsko osoblje.</p> <p>29.3. Zdravstvena skrb dostupna je u <i>prihvatnim objektima</i> ili u ustanovi koja je na prihvatljivoj udaljenosti i do koje se može doći pješice ili javnim prijevozom te joj djeca bez pratnje mogu pristupiti u pratnji osoblja ili zastupnika.</p> <p>29.4. Potrebna zdravstvena skrb, uključujući lijekove na recept, pruža se besplatno ili se troškovi kompenziraju putem naknade za svakodnevne troškove.</p> <p>29.5. U prihvatnom objektu uspostavljeni su sustavi za sigurno skladištenje i raspodjelu lijekova na recept.</p> <p>29.6. Uspostavljeni su odgovarajući sustavi koji omogućuju djeci bez pratnje učinkovitu komunikaciju s medicinskim osobljem.</p> <p>29.7. Postoje rješenja koja osiguravaju pristup prvoj pomoći u hitnim slučajevima.</p> <p>29.8. Djeci bez pratnje omogućen je pristup vlastitoj medicinskoj dokumentaciji, ne dovodeći u pitanje nacionalno zakonodavstvo.</p> <p>29.9. Za djecu bez pratnje s posebnim medicinskim potrebama postoje posebna rješenja.</p>
		30. Osiguravanje pristupa zdravstvenoj skrbi u području mentalnog zdravlja, uslugama rehabilitacije i stručnom savjetovanju za djecu bez pratnje koja pate od psihičkih poteškoća i/ili koja su bila žrtve bilo kakvog oblika zlostavljanja, zanemarivanja, iskorištavanja, mučenja ili okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili koja su bila ugrožena oružanim sukobima, razvijanjem i provođenjem stalnih operativnih postupaka u području mentalnog zdravlja i psihosocijalne potpore.	<p>30.1. Djeci bez pratnje kojoj je potrebna zdravstvena skrb u području mentalnog zdravlja, usluge rehabilitacije i/ili stručno savjetovanje pružaju se takve usluge osiguravanjem da je klinički psiholog prisutan u prihvatnom objektu ili da mu se može pristupiti izvan objekta.</p> <p>30.2. Zdravstvenu skrb u području mentalnog zdravlja, usluge rehabilitacije i/ili stručno savjetovanje pruža kvalificirano medicinsko osoblje.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
7. Obrazovanje – priprema nastava i strukovno osposobljavanje	7.1. Pristup obrazovnom sustavu i drugim obrazovnim mjerama	31. Osiguravanje pristupa obrazovnom sustavu pod uvjetima sličnima onima pod kojima mu pristupaju domaći državljani i ne kasnije od tri mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu.	<p>31.1. Sva djeca bez pratnje trebala bi imati pristup obrazovnom sustavu pod uvjetima sličnima onima pod kojima mu pristupaju državljani predmetne države.</p> <p>31.2. Sva djeca bez pratnje koja su postala punoljetna trebala bi imati mogućnost nastavka srednjoškolskog obrazovanja.</p> <p>31.3. Obrazovanje je dostupno izvan prihvatnog objekta, na prihvatljivoj udaljenosti, ili u prihvatnom objektu te mu djeca bez pratnje mogu pristupiti u pratnji osoblja ili zastupnika ako je to potrebno.</p> <p>31.4. Djeca bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera mogu sudjelovati u obveznim nacionalnim školskim izletima.</p>
		32. Osiguravanje pristupa drugim obrazovnim mjerama kada pristup obrazovnom sustavu privremeno nije moguć zbog posebnih okolnosti u državama članicama ili zbog posebnog položaja djeteta.	<p>32.1. Postoje posebna rješenja u slučaju kada se obrazovne usluge pružaju u objektima za smještaj ili na drugim primjerenim lokacijama.</p> <p>32.2. Za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.</p>
	7.2. Priprema nastava	33. Osiguravanje pristupa obrazovnom sustavu i sudjelovanja u njemu.	<p>33.1. Sva djeca bez pratnje trebala bi imati pristup unutarnjoj ili vanjskoj priprema nastavi, uključujući tečajeve jezika, kako bi im se olakšao pristup obrazovnom sustavu i sudjelovanje u njemu.</p> <p>33.2. Osmišljena su unutarnja ili vanjska rješenja, uključujući infrastrukturu, nastavni plan i osposobljeno osoblje, kako bi se osigurala učinkovita priprema nastava u skladu s potrebama djece.</p>
	7.3. Pristup strukovnom osposobljavanju	34. Osiguravanje pristupa strukovnom osposobljavanju ako se smatra da pohađanje redovne nastave nije u skladu s najboljim interesima djeteta.	<p>34.1. Djeca bez pratnje trebala bi imati pristup strukovnom osposobljavanju neovisno o priznavanju njihova prethodnog obrazovanja.</p> <p>34.2. Za djecu bez pratnje s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.</p>
8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi i naknade	8.1. Hrana	35. Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup dovoljnoj količini odgovarajuće hrane.	<p>35.1. Poštuju se standardi sigurnosti hrane.</p> <p>35.2. Dnevno se poslužuje najmanje pet obroka, od čega je barem jedan obrok kuhan i poslužuje se topao.</p> <p>35.3. Dnevni raspored djece bez pratnje trebao bi se uzeti u obzir pri posluživanju obroka.</p> <p>35.4. Obroci osiguravaju uravnoteženu i raznoliku prehranu.</p> <p>35.5. Djecu bez pratnje obavješćuje se o sastavu obroka.</p> <p>35.6. Za djecu bez pratnje s posebnim prehrambenim potrebama postoje posebna rješenja.</p> <p>35.7. Uzimaju se u obzir prehrambene preferencije i ograničenja određenih skupina.</p>
		36. Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup pitkoj vodi 24 sata dnevno, svaki dan u tjednu.	<p>36.1. Svakom se djetetu omogućuje najmanje 2,5 litara vode dnevno, uzimajući u obzir osobnu fiziologiju i klimatske uvjete.</p> <p>36.2.(a)Infrastruktura smještajnog objekta prikladna je za pitku vodu. ILI</p> <p>36.2.(b)U nedostatku prikladne infrastrukture, omogućena je distribucija pitke vode.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi i naknade (<i>nastavak</i>)	8.2. Odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi	37. Osiguravanje da djeca bez pratnje posjeduju dovoljno odjeće.	<p>37.1. Djeci bez pratnje odjeća se omogućuje što je prije moguće.</p> <p>37.2. Djeca bez pratnje posjeduju dovoljno donjeg rublja za tjedan dana, bez potrebe za pranjem rublja.</p> <p>37.3. Djeca bez pratnje posjeduju barem minimalan broj odjevnih predmeta.</p> <p>37.4. Djeca bez pratnje imaju barem dva različita para obuće.</p> <p>37.5. Ako bilo koji komad odjeće više nije upotrebljiv zbog iznošenosti ili istrošenosti, postoji standardizirani način dobivanja drugog zamjenskog odjevnog predmeta.</p> <p>37.6. Djeca bez pratnje koja imaju novorođenčad ili malu djecu posjeduju broj odjevnih predmeta za svoju djecu dostatan za jedan tjedan bez potrebe za pranjem rublja.</p>
		38. Osiguravanje da djeca bez pratnje posjeduju prikladnu odjeću.	<p>38.1. Djeca bez pratnje posjeduju odjeću koja im pristaje u smislu veličine.</p> <p>38.2. Odjeća je u dobrom stanju i prikladna za prevladavajući standard društva domaćina i podrijetlo djeteta bez pratnje.</p> <p>38.3. Dostupna je prikladna sezonska odjeća.</p> <p>38.4. Osigurava se odgovarajuća odjeća za odlazak na školske izlete i za izvannastavne školske aktivnosti.</p>
		39. Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju dovoljno prikladnih proizvoda za osobnu higijenu.	<p>39.1. Postoji popis na kojem je navedena vrsta i količina proizvoda za osobnu higijenu na koje imaju pravo djeca bez pratnje ovisno o dobi i rodu.</p> <p>39.2. Djetetu su na raspolaganju potrebni proizvodi za osobnu higijenu, putem redovite raspodjele u naravi <i>per capita</i> ili putem naknade za svakodnevne troškove.</p>
		40. Osiguravanje da djeca bez pratnje imaju pristup drugim osnovnim neprehrambenim proizvodima	<p>40.1. Osigurano je dovoljno posteljine i ručnika.</p> <p>40.2. Ako su djeca bez pratnje sama odgovorna za pranje vlastite odjeće, na raspolaganju im je sredstvo za pranje rublja.</p> <p>40.3. Posebna su rješenja uspostavljena za djecu bez pratnje s posebnim potrebama.</p>
		41. Osiguravanje da se djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera omogući dostatna količina odjeće i školskog pribora kako bi mogla u potpunosti sudjelovati u svim obrazovnim aktivnostima.	<p>41.1. Djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera omogućena je prikladna odjeća za školske aktivnosti.</p> <p>41.2. Djeci bez pratnje koja pohađaju školu ili se školuju s pomoću drugih obrazovnih mjera besplatno je omogućena školska torba (ruksak ili slično) i sav potreban školski pribor.</p> <p>41.3. Osigurava se odgovarajuća odjeća za odlazak na školske izlete i za izvannastavne školske aktivnosti.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
8. Hrana, odjeća i drugi neprehrambeni proizvodi i naknade (<i>nastavak</i>)	8.3. Naknada za svakodnevne troškove	42. Osiguravanje odgovarajuće naknade za svakodnevne troškove.	<p>42.1. Postoji jasna definicija opsega naknade za svakodnevne troškove.</p> <p>42.2. Metoda za izračunavanje naknade za svakodnevne troškove jasno je određena.</p> <p>42.3. Djeca slobodno raspoložu naknadom za svakodnevne troškove („džeparac“).</p> <p>42.4. Iznos naknade za svakodnevne troškove također minimalno uzima u obzir sljedeće troškove, osim ako nisu osigurani u naravi: komunikacija i informacije, školski pribor, osobna higijena i njega tijela, rekreacijske aktivnosti i troškovi prijevoza povezani s pristupom zdravstvenoj zaštiti i nabavom lijekova, postupak azila i pravna pomoć, obrazovanje za djecu koja pohađaju školu ili im se osiguravaju druge obrazovne mjere.</p> <p>42.5. Naknada za svakodnevne troškove osigurava se redovito i najmanje jedanput mjesečno.</p>
9. Smještaj	9.1. Lokacija	43. Osiguravanje učinkovitog zemljopisnog pristupa relevantnim uslugama, kao što su javne usluge, škole, zdravstvena skrb, socijalna i pravna pomoć, prodavaonice za svakodnevne potrebe, mogućnosti pranja rublja te rekreacijske aktivnosti.	<p>43.1. Za djecu s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.</p> <p>43.2.(a) Relevantne usluge pružaju se unutar smještajnog objekta. III</p> <p>43.2.(b) Objekt se nalazi na razumnoj udaljenosti od relevantnih usluga za odlazak pješice, a dostupna infrastruktura sigurna je i omogućuje prelazak te udaljenosti pješice. III</p> <p>43.2.(c) Relevantne usluge dostupne su javnim prijevozom, a trajanje je putovanja razumno. III</p> <p>43.2.(d) Relevantne usluge dostupne su organiziranim prijevozom koji osigurava država članica.</p>
	9.2. Infrastruktura	44. Osiguravanje dovoljno prostora u spavaonici u zajedničkom smještaju.	<p>44.1. Svakom djetetu bez pratnje osigurava se prostor površine od najmanje 4 m² po osobi.</p> <p>44.2. Osim minimalne površine prostora od 4 m² po osobi, osigurava se i minimalna visina sobe od 2,10 m.</p> <p>44.3. U spavaonici postoji dovoljno prostora da bi se mogao postaviti jedan krevet i jedan ormarić.</p>
		45. Osiguravanje poštovanja privatnosti i sigurnosti djece u zajedničkom smještaju.	<p>45.1. U jednu spavaonicu može se smjestiti najviše četvero djece.</p> <p>45.2. Na raspolaganju su odvojene spavaonice za djevojčice i dječake koji nemaju supružnike, kojima djeca suprotnog spola ne mogu pristupiti.</p> <p>45.3. Ograničavanje pristupa trebalo bi se osigurati smještanjem u objekte odvojene od onih za smještaj odraslih.</p> <p>45.4. Predviđena je prostorija koja omogućuje privatnost (unutar ili izvan smještajnog prostora) za sastanke sa zastupnikom, osobama koje pružaju pravnu pomoć, socijalnim radnikom ili drugim relevantnim subjektima te je ta prostorija na raspolaganju djeci bez pratnje kad im je potrebna.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
9. Smještaj (<i>nastavak</i>)	9.2. Infrastruktura (<i>nastavak</i>)	46. Osiguravanje da je smještajna jedinica dovoljno namještena.	<p>46.1. Namještaj za svaku spavaonicu uključuje barem:</p> <p>46.1.1. jedan krevet za jednu osobu; I</p> <p>46.1.2. radni stol i jedan stolac po osobi, u spavaonici ili u zajedničkim prostorijama; I</p> <p>46.1.3. jedan ormarić koji se može zaključati po djetetu, dovoljno velik da u njega stanu osobni predmeti (kao što su odjeća, novac ili dokumenti).</p> <p>46.2. Ormarići u zajedničkim spavaonicama moraju se moći zaključati.</p> <p>46.3. Zajednički prostori trebali bi biti uređeni imajući na umu udobnost i trebali bi biti prilagođeni djeci te uključivati dostatan broj stolova, stolaca, kauča i naslonjača. Trebala bi postojati zajednička dnevna soba.</p> <p>46.4. U objektima u kojima djeca sama pripremaju hranu, u kuhinji bi im na raspolaganju trebalo biti sljedeće:</p> <p>46.4.1. dovoljno prostora u hladnjaku po osobi; I</p> <p>46.4.2. dovoljno prostora na polici po osobi; I</p> <p>46.4.3. minimalni pristup štednjaku po osobi; I</p> <p>46.4.4. minimalna količina posuđa, šalica, pribora za kuhanje i pribora za jelo po osobi.</p> <p>46.5. U objektima u kojima se osigurava usluga posluživanja hrane, djeci se mora omogućiti kuhinja za osposobljavanje za pripremu hrane pod nadzorom te sljedeći predmeti trebaju biti na raspolaganju u kuhinji:</p> <p>46.5.1. dovoljno prostora u hladnjaku, u pećnici/na štednjaku te na policama;</p> <p>46.5.2. dovoljna količina posuđa, šalica, pribora za kuhanje i pribora za jelo.</p>
		47. Osiguravanje dostatne, prikladne i funkcionalne sanitarne infrastrukture u smještajnom objektu.	<p>47.1. Sva bi djeca trebala imati siguran i odgovarajući pristup tušu/kadi, umivaoniku s toplom i hladnom vodom te toaletu koji se može zaključati, a koji izvana može otvoriti osoblje.</p> <p>47.2. Na osmero djece 24 sata na dan i svaki dan u tjednu dostupan je barem jedan ispravan toalet koji se može zaključati.</p> <p>47.3. Na osmero djece dostupan je barem jedan ispravan tuš ili kada s toplom i hladnom vodom.</p> <p>47.4. Na desetero djece 24 sata na dan i svaki dan u tjednu dostupan je barem jedan umivaonik s toplom i hladnom vodom.</p> <p>47.5. Ako se u kupaonici nalazi više od jednog tuša, osigurano je da su vizualno odvojeni.</p> <p>47.6. Toaleti, umivaonici i tuševi odvojeni su ovisno o rodu djece (vizualno i razumljivo su označeni), osim u slučaju malih smještajnih objekata.</p> <p>47.7. Poduzete su mjere kojima se djeci osigurava siguran pristup tim prostorima te poštovanje privatnosti djece u svakom trenutku.</p> <p>47.8. Poduzete su mjere kojima se osigurava da odjeća i ručnici ostanu suhi dok se djeca tuširaju.</p> <p>47.9. Za djecu s posebnim potrebama postoje posebna rješenja.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
9. Smještaj (<i>nastavak</i>)	9.2. Infrastruktura (<i>nastavak</i>)	48. Osiguravanje usklađenosti smještaja s relevantnim nacionalnim i lokalnim propisima.	<p>48.1. Smještajni objekt izgrađen je u skladu s primjenjivim lokalnim i nacionalnim propisima.</p> <p>48.2. Smještajni objekt održava se i njime se upravlja u skladu s relevantnim lokalnim i nacionalnim propisima, uzimajući u obzir sve moguće opasnosti.</p> <p>48.3. U spavaonice i zajedničke prostorije ulazi dovoljno prirodnog svjetla i svježeg zraka te postoje zavjese i/ili rolete kojima se može zakloniti svjetlo kad je to potrebno.</p> <p>48.4. U cijelom prostoru smještajnog objekta postoji prikladan sustav za reguliranje temperature.</p> <p>48.5. Spavaonice i zajedničke prostorije zaštićene su od prevelike buke iz okoliša.</p>
		49. Osiguravanje da je unutarnja i vanjska infrastruktura smještajnog objekta namijenjenog podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu sa smanjenom pokretljivošću prilagođena njihovim potrebama.	<p>49.1. Obilježja smještajnog objekta su sljedeća:</p> <p>49.1.(a) nalazi se u prizemlju; III</p> <p>49.1.(b) na raspolaganju je dizalo prilagođeno osobama sa smanjenom pokretljivošću; III</p> <p>49.1.(c) nema previše stuba, ovisno o stupnju smanjene pokretljivosti.</p> <p>49.2. Vanjski prilazi kao što su putevi i kolni prilazi imaju čvrstu, ravnu površinu.</p> <p>49.3. Ulaz je izrađen tako da je moguć pristup djece bez pratnje sa smanjenom pokretljivošću.</p> <p>49.4. Vrata i prolazi unutar smještajnog objekta dovoljno su široki za korisnike invalidskih kolica.</p> <p>49.5. U sobama i na mjestima koja upotrebljavaju djeca sa smanjenom pokretljivošću postoje rukohvati.</p> <p>49.6. Postoji prilagođena sanitarna infrastruktura koja uključuje, na primjer, kabine za tuširanje u koje je jednostavno ući, rukohvate, umivaonike i toalete na odgovarajućoj visini za korisnike invalidskih kolica, a površina kupaonice i toaleta prikladna je za invalidska kolica.</p>
	9.3. Sigurnost	50. Osiguravanje dostatnih mjera sigurnosti.	<p>50.1. Redovito se provodi procjena rizika u pogledu smještajnih objekata, uzimajući u obzir vanjske i unutarnje čimbenike.</p> <p>50.2. Uvedene su odgovarajuće mjere sigurnosti na temelju rezultata procjene rizika.</p> <p>50.3. Postoji nadzor pristupa objektu.</p> <p>50.4. Zaštita objekata od požara osigurava se u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.</p> <p>50.5. Moguće je na siguran način odgovornom osoblju prijaviti probleme povezane sa sigurnošću (npr. krađu, nasilje, prijetnje, netrpeljivost vanjske zajednice prema osobama koje borave u smještajnom objektu).</p> <p>50.6. Telefonski brojevi za hitne pozive prikazani su na vidljivom mjestu i telefon je dostupan.</p> <p>50.7. Mjere sigurnosti usmjerene su i na prepoznavanje i sprječavanje spolnog i rodno uvjetovanog nasilja.</p> <p>50.8. Za djecu s posebnim potrebama osigurana su posebna rješenja.</p> <p>50.9. Osiguran je zaštićeni prostor u kojem se djeca mogu igrati i u kojem nema opasnosti.</p>

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
9. Smještaj (<i>nastavak</i>)	9.4. Zajedničke prostorije	51. Osiguravanje da podnositelji zahtjeva imaju dovoljno prostora za jelo.	51.1. Svoj je djeci omogućeno da jedu u za to namijenjenom prostoru.
		52. Osiguravanje da djeca imaju dovoljno prostora za rekreacijske i grupne aktivnosti.	52.1. Prostor koji je prikladan za rekreacijske aktivnosti nalazi se u smještajnom objektu ili u blizini unutar javnog prostora. 52.2. Kada grupne aktivnosti organizira država članica, dostupno je dovoljno prikladnog prostora, primjerice u obliku odvojene prostorije. 52.3. Djeci je u smještajnom objektu na raspolaganju sigurna soba/prostor za igru i sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom. 52.4.(a) Barem se minimalni dio rekreacijskih aktivnosti odvija na udaljenosti koju se može prijeći pješice i taj je put siguran. I 52.4.(b) U zajedničkim smještajnim objektima barem je minimalan dio rekreacijskih aktivnosti prilagođenih dobi djece dostupan unutar smještajnog objekta. I 52.4.(c) Može se omogućiti pristup dodatnim aktivnostima javnim prijevozom ili organiziranim prijevozom koji osigurava država članica. 52.5.(a) Djeca u dobi do 12 godina svakodnevno imaju pristup igralištima i prostorijama za igru prilagođenima njihovoj dobi. I 52.5.(b) Djeca u dobi od 13 do 17 godina svaki tjedan imaju pristup unutarnjim i vanjskim prostorima za sportske aktivnosti.
	9.5. Sanitacija	53. Osiguravanje da se održava čistoća u privatnim i zajedničkim prostorijama.	53.1. Smještajni objekt čisti se prema rasporedu čišćenja. 53.2. Čistoća privatnih ili zajedničkih prostorija smještajnog objekta redovito se provjerava. 53.3. Čistoća se provjerava kada se osobe premjeste u drugu prostoriju ili u drugi smještajni objekt. 53.4. Ako djeca sudjeluju u dužnostima čišćenja (kako bi učila), važno je da članovi osoblja uzmu u obzir njihovu dob i stupanj razvoja te im pruže odgovarajuću pomoć. Potrebno im je osigurati i pristup proizvodima i potrepštinama za čišćenje te zaštitnoj opremi, kao što su rukavice i maske.
		54. Osiguravanje da se kuhinja i sanitarne prostorije održavaju na odgovarajući način.	54.1. Čistoća prostorija u skladu je s lokalnim i nacionalnim propisima i standardima. 54.2. Prostorije se čiste najmanje jedanput dnevno (u centrima za smještaj), ili kad god je to potrebno. 54.3. Redovito se provodi dubinsko čišćenje prostorija.
		55. Osiguravanje da djeca imaju mogućnost redovito sama oprati rublje ili ga dati na pranje.	55.1. Kada se posteljina osigurava u naravi i kada je za njezino pranje zadužen smještajni objekt, potrebno je prati je najmanje jedanput svaka dva tjedna. 55.2.(a) Djeca bi trebala moći oprati rublje (uključujući ručnike) barem jedanput tjedno, sama ili uz odgovarajući nadzor. 55.2.(b) Ako je dostupna usluga pranja rublja, trebala bi biti dovoljno dostupna barem pet dana u tjednu (uključujući vikend).

Operativni standardi i pokazatelji u pogledu uvjeta prihvata maloljetnika bez pratnje			
Poglavlje	Potpoglavlje	Standard	Pokazatelji
9. Smještaj (<i>nastavak</i>)	9.6. Održavanje	56. Osiguravanje sigurnosti i ispravnog funkcioniranja smještajnih objekata putem redovitog održavanja.	<p>56.1. Redovito se ocjenjuje dobra funkcionalnost smještaja, namještaja i opreme.</p> <p>56.2. Podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu imaju mogućnost prijaviti potrebu održavanja ili popravaka.</p> <p>56.3. Popravci i zamjene unutar smještajnog objekta izvršavaju se brzo i na primjereno kvalitetan način.</p>
	9.7. Oprema i usluge za komunikaciju	57. Osiguravanje da djeca imaju prikladan pristup telefonu kako bi mogla održavati kontakt s obitelji, obavljati pozive koji se odnose na postupovna, pravna, zdravstvena i obrazovna pitanja.	<p>57.1. Pristup telefonu omogućen je barem za pozive koji se odnose na održavanje kontakta s obitelji, pozive zastupniku te one koji se odnose na postupovna, pravna, zdravstvena ili obrazovna pitanja.</p> <p>57.2. Djeca imaju svakodnevni pristup barem jednom telefonu po objektu.</p> <p>57.3. Djeca mogu telefonirati u prostoriji koja omogućuje privatnost, tj. ondje gdje druga djeca ne mogu čuti njihov razgovor.</p>
		58. Osiguravanje da djeca imaju prikladan pristup internetu.	58.1. Djeci je svakodnevno omogućen besplatan pristup internetu u samom smještajnom objektu za potrebe povezane sa školom i radi održavanja kontakta s obitelji.
		59. Osiguravanje djeci mogućnosti punjenja komunikacijskih uređaja.	59.1. Dostupna je najmanje jedna utičnica po djetetu za punjenje električnih uređaja.

Kontakt s EU-om

Osobno

U cijeloj Europskoj uniji postoje stotine informacijskih centara *Europe Direct*. Adresu najbližeg centra možete pronaći na: https://europa.eu/european-union/contact_hr

Telefonom ili e-poštom

Europe Direct je služba koja odgovara na vaša pitanja o Europskoj uniji. Možete im se obratiti:

- na besplatni telefonski broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki operateri naplaćuju te pozive),
- na broj: +32 22999696 ili
- e-poštom preko: https://europa.eu/european-union/contact_hr

Traženje informacija o EU-u

Na internetu

Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskim stranicama Europa: https://europa.eu/european-union/index_hr

Publikacije EU-a

Besplatne publikacije EU-a i publikacije EU-a koje se plaćaju možete preuzeti ili naručiti preko internetske stranice: <https://publications.europa.eu/hr/publications>. Za više primjeraka besplatnih publikacija obratite se službi *Europe Direct* ili najbližemu informacijskom centru (vidjeti https://europa.eu/european-union/contact_hr).

Zakonodavstvo EU-a i povezani dokumenti

Za pristup pravnim informacijama iz EU-a, uključujući cjelokupno zakonodavstvo EU-a od 1952. na svim službenim jezičnim verzijama, posjetite internetske stranice EUR-Lexa: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvoreni podatci iz EU-a

Portal otvorenih podataka EU-a (<http://data.europa.eu/euodp/hr>) omogućuje pristup podatkovnim zbirkama iz EU-a. Podatci se mogu besplatno preuzimati i ponovno uporabiti u komercijalne i nekomercijalne svrhe.

Ured za publikacije
Europske unije